

ફાતમાઈટ - ખીલાફત

ફાતમાઈટ - ખીલાફત

લખનાર - જી. જી. સુદર.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૪૧૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ફિલ્મો ૨

વિષય સ ૩૭૩૫૭૨૪૮૬૭૪

— end of paper —
શતમાઘટ—ખીલાફત.

અને

**ઇમામોની બાદશાહીમાં ઇસ-
માઇલીઓની જહોજલાલી.**

અખબાર

અલીમહમદ જાનમહમદ યુનારો.

આનરરી એક્ટરી પબ્લીસીટી એન્ડ લીટરેચર ડીપાર્ટમેન્ટ

ધી રીફ્રેશન કલબ ઈન્સ્ટીટ્યુટ.

કાંડી મોહલા, જોડ રોડ, પોષ્ટ નંબર ૮—મુંબઈ

આવૃત્તી ૨ છ.

સને ૧૯૨૪

પ્રત ૨ ૧૦

ના ૧૯ ૧૯૧૦

કીંમત આદ આના

સર ૭૨૫૭૨૨૬૧ : ૭૨

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાત કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૧૨૧૩

આ પુસ્તક ધી રીફ્રીશન કલબ ઇન્સ્ટીટ્યુટ પ્રેસ લીપાર્ટ-
મેન્ટના બો. સેક્રટરી હુસેનભાઈ શરીફ તથા અમદાવાદ
કાસમે ધી બોબ સીધી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ પાલખી
મહોદ્દા મુબઈ નં. ૯ માં
છાપી પ્રગટ કયું.

પ્રસ્તાવના.

ક્રાંતમાર્ધ ખિલાફતની પહેલી આજ્ઞાતી પ્રગટ થયા પછી તરતજ ખપી જતાં ચારે બાજુથી તે માટેની માંગણી મોટા પ્રમાણમાં મળતી રહી, પરંતુ અન્ય વધુ જરૂરી કારણોને અંગે આ બીજી આજ્ઞાતી પ્રગટ થવામાં ઢીલ થઈ છે, તેથી દિલગીર છું. મારી આ નાનકડી કૃતીના થયેલા આદર માટે હું મને પોતાને કૃતાર્થ માનું છું અને એવી રીતે કોમની નજીવી પણ સેવા બગવવા બદલ સંતોષ થાય છે. બીજી દેશોમાંથી રહેજ નિઝતી પામતાં આનંદ સહીત આ બીજી આજ્ઞાતી વાંચક વર્ગની સેવામાં રજુ કરવાનો સુયોગ પ્રાપ્ત થવા માટે ખુદાવદે કરીમનો અહંશાનમંદ થયો છું.

પહેલી આજ્ઞાતીનો ઝડપથી થયેલો ઉલ્લાસ અને ત્યાર પછીની તે માટેની ચાલુ માંગણીઓથી કોમનો સાહિત્ય તરફનો પ્રેમ સિદ્ધ કરે છે. આપણા પવિત્ર મઝહબના ઇતિહાસની આવશ્યકતા નીર્વાહ સિદ્ધ થઈ ચુકી છે તેને અંગે આવા સાહસોનો જે ઉત્સાહ પુર્વક આદર કોમ કરે છે એ પ્રશંસનિય છે.

પહેલી આજ્ઞાતીની પ્રસ્તાવના તે સંયોગોને અનુસરી નેહતી. વખત હમેશાં બદલાતો જાય છે અને તેમ તેમ સુધારા વધારા પણ થતા રહેવાની જરૂરીઆત હોય છે તે અનુસાર આ બીજી આજ્ઞાતીનો સુયોગ સાધી હમણાના સમયને અનુકુળ પ્રસ્તાવના વાંચક વર્ગ સમક્ષ રજુ કરવાની રજા લઉં છું.

આ સૃષ્ટીમાં ઈમામનું હમેશને માટે કાયમ હોવું અને તેમના મુરીદોનું પણ પ્રત્યેક જમાનામાં હોવું એ હજરત મૌલાના અલી (અ.) ના જમાનાથી આજ દીવસ સુધી વગર ખાંચે ઇતિહાસથી સિદ્ધ થતું રહ્યું છે એ આપણા પવિત્ર ઈમામોના ઇતિહાસમાંનો ક્રાંતમી ખિલાફતના નામે મશહૂર

થયજ્ઞા જમાનાની ઇતિહાસીક ટુક વિગતો આ પુસ્તકમાં સમાવવામાં આવી છે. મજરુર જમાનાની ગ્લોબલાલીની ખુબીને વર્ણવવામાં મોટા મોટા લેખકો પણ સંપૂર્ણ ઇન્સાફ આપી શક્યા નથી તો આ અદના લેખકની શી ગુન્ગશ દોઢ શકે? તથાપી તે મહાન જમાનાની અને તેની યાદગાર ગ્લોબલાલીની જાયા માત્ર આપવાની તજવીજ કરી છે તે જો પુણુ થઈ હોય તો હુ માન અહોભાગ્ય માનીશ.

આ પુસ્તકમાંની વિગતો જુદા જુદા ઘણા ગ્રંથો ઉપરથી આધાર ગ્રંથો તહયાર કરવામાં આવી છે. હજી પણ આ વિષયને ઘણાજ લંબાણથી અને વિગતગર જાહેર પ્રગ્ન સમલ રજુ કરવાની જરૂર છે. આપણી ક્રોમના નામક વર્ગમાંથી ક્રોમએ પણ આ ઉપયોગી મહાન કાર્ય ઉપાડી તેને વધુ ચારી રીતે રજુ કરવાની જરૂર છે જે કોશેશ કરતાં વધુ સંપુર્ણ વિગતો પ્રગ્ન સમલ રજુ કરી શકાશે.

અહંલે સુન્નત વલ જમાતનાં અકીદા પ્રમાણે નામદાર ખલીફની આ દુન્યામાં આવશ્યકતા માનવામાં આવે છે. જયારે અહંલે શીયાના, અકીદા પ્રમાણે હઝરત ઈમામે જમાનની અનિવાર્ય આવશ્યકતા સ્વિકારવામાં આવે છે. ઈમામતની માન્યતા એવી રીતે સચોટ અને અખંડીત હોવા છતાં તે વિશે કેટલોક મત ભેદ છે. ઈમામતની જરૂરીઆત સંપુર્ણપણે અહંલે શિઆ તરફથી સ્વિકારવામાં આવ્યા પછી તેમના હોવા વિશેના પ્રમાણમાં થોડા ઘણા મત ભેદ રહેલા છે. કેટલાકો હઝરત ઈમામને ગયબ માને છે. જયારે બંદરો હઝરત ઈમામને પગે માને છે, પરંતુ શિઆ નિઝરીઆ શીરકાવાળાઓ હઝરત ઈમામને હમેશાં હાઝર નાઝર માની હઝરત મૌલાના અલી (અબુ) થી આજ દિવસ સુધી સીલ સીલાવાર નસલ ય નસલ હઝરત ઈમા

મને જાહેર માનતા આવ્યા છે તેઓની એ અખંડીત માન્યતા પ્રમાણે થઈ ગએલા શબ્દ્ય કર્તા હજરત ઈમામોની ઇતિહાસીક વિગતો દુકમાં આ પુસ્તકમાં દાખલ કરવા કોશિશ કરવામાં આવી છે, જેવણુ પરિત્ર સાહેબોએ દીની પેશ્વાઈ સાથે દુન્યવી ખીલાફત ભાગવતાં મહાન સુધારાઓ દુન્યાની આલમને ભેટ કરી અમર નામના મેળવવા સાથે તે સમયમાં સુધારાને અને ખાસ કરીને કેળવણી અને હુન્નરને એવી તો ટોચે પુગાડયો હતો કે તે સુધારાઓની કીર્તી ઇતિહાસમાં તો સુવર્ણ અક્ષરોએ નોંધાઈ રહી છે પરંતુ આધુનીક સમયમા પણ તે ઇતિહાસો ઉપરથી તે સુધારાઓનું અનુકરણ કરવામાં ગૌરવ માનવામાં આવે છે.

હજરત ઈમામો તરફથી તેમના મુરીદોમાં હમેશાં નવ ચેતન રેડવામાં આવતું રહ્યું છે અને તે અનુસાર કોમની સતત ઉન્નતી થતી રહી છે. આવા ઇતિહાસો ઉપરથી આપણા મહાન અને પવિત્ર ઈમામોના વૃતાંતો જાણી તે વખતની ઊન્નત સ્થિતિ આપણે પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ. તે જમાનાના સુધારાઓને આપણી નજર સમક્ષ રાખીને ઊન્નતી માટેના પ્રયાસો કરવા જોઈએ. આ ઇતિહાસ ફક્ત નિઝારી ફિરકાનેજ અનુકરણ કરવા યોગ્ય નથી કિન્તુ સમસ્ત મનુષ્ય પ્રાણીએ વાંચીને મનન કરવા યોગ્ય છે.

આ પુસ્તકની ઈમારત કે ભાષાદોષ પ્રત્યે લક્ષ નહીં આપતાં હંસગતીથી તેમાંથી સાર અને મુદ્દા ખેંચવા વાંચક વર્ગને અરજ છે. પહેલી આવૃત્તી માટે જે ઊત્સાહથી ઉત્તેજન આપવામાં આવ્યું તે માટે અંતઃકરણની આભારની લાગણી પ્રદર્શીત કરતાં પુસ્તક નો હેતુ થોડાંશ પણ સિધ્ધાપ્રયેલો જોઈશ તો હું મારા અહોભાગ્ય માનીશ. અસ્તુ.

સુખદ તા. ૨-૪-૨૪

}

લી. સેવક,
ચુનારા.

THE PEDEGREE OF EL-MOIZZ.

El-moizz found his opportunity in the anarchy that followed the death of Kafur, the fourth Fatemid Caliph. He sent his kaid, Gauhar into Egypt with a hundred thousand men. The Turks were defeated and Gauhar laid the foundation of a new city El-kahira (Cairo). When later El-moizz followed in 973 and founded the university of El-Azhar, the leading Shiahs and Sheriffs came and asked by what claim of descent he had assumed his position. "Here is my Pedegree" said he as he misheathed his sword and "here is my proof" as he flung gold to the people.

Hutchinson's history of Nation Vol. I (Egypt).

મૈલાના શાહ મેઝ્ઝની સનદ.

આથા ખલીફ કાફુરના મરણ પછી જે એકઠી ચાકતી હતી. તેને લાલ ફાતમાઈ ખલીફ મૈલાના અલ-મોઝ્ઝે લીધા તેણે પોતાના સરદાર ઝાહર અને એક લાખ માણસોને મીસર પર મોકલ્યા, તેઓએ તરફને હરવ્યા, અને અલ કાહીરા લાલ કેરોના નામથી ઓળખાતા શહેરનો પાયો નાંખ્યો. જ્યારે પાછળથી ઈ. સ. ૯૭૩ માં અલ-મોઝ્ઝ પધાર્યા અને અલ-અઝારની યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરી ત્યારે આગેવાન શીઆ લોકો અને શરફિઆઓ, અને આપને પુછ્યું કે ક્યા હકથી તેમનો દાવો હતો. ત્યારે પોતાની તરવાર બહાર ખેંચીને તેમણે જવાબ આપ્યો કે "આ રહી મારી સનદ." અને સોનાનું નાણું લોકો તરફ ઉરાડીને કહ્યું કે "આ રહ્યા મારો પુતલો."

હયમ-સ હિસ્ટરી ઓફ નેશન્સ પુસ્તક ૧ લું.

(૯૭૩ પ્રકરણ.)

શતમાઘ ખીલાઈત.

હકે મૌલા નાં શાહ મોઝેઝ.
હઝરત અલી (અ) થી કિતરેલા ચઝેદમાં ફરઝંદ.

યા અલી યુલ અઝીમ.

ફાતમાઇટ—ખીલાફત.
અને

ઇમામોની બાદશાહીમાં ઇસ-
માઇલીઓની જાહેજલાલી.

મૌલાના શાહ ઇમામ જફરે સાદેક (અં)

પ્રકરણ ૧ લું.

મામ જફરે સાદેક (અં) ઇમામ મોહમ્મદ બાકર
(અં) ના પડા પુત્ર હતા. એવણુ પવિત્ર નામદોર હઝરત
અબાબકરના પુત્ર મોહમ્મદના ફરજદ કાસમની પુત્રી
“ઊમફરવા”ના પેટે હીં શં ૮૩ માં મદીના શહેરમાં
તવ્હુદ થયા હતા. એમના માતૃશ્રીનું ખીબું નામ

“કાતેમા” પણ હતું. ઇમામ મોહમ્મદ બાકર (અં) પંચી એ નામ-
દાર ૪૧ વર્ષની વયે ઇમામતની મસ્નદ પર આવ્યા, અને તે પંચી ૨૪
વર્ષ સુધી ઇમામત ભોગવી. તે વખતે આપણા પરમ પવિત્ર પયગમ્બર
સાહેબ નબી મોહમ્મદ મુસ્તફા (સં)ના દાદા હં અબ્દુલ મુતલીબ
(અં)ના ખાનદાનથી ઉતરી આવેલા પહેલા અબ્બાસાઈ અલીફ અબુલ
અબ્બાસ અગદાદમાં રાજ્ય કરતો હતો,

પહેલા ઇમામ હં અલી (અં) તથા ખીજા ઇમામ હં હુસેન
(અં) તરફથી ઇસ્લામની બહેતરી માટે જે લડાઈઓ લડવામાં આવતી
હતી, તે દરમ્યાન અબ્બાસાઈ તથા ઊમૈયા અલીફઓને ઘણુંજ ખમવું
પડતું હોવાથી બનીહાશમી ખાનદાન એટલે હં અલી (અં)ની
ઓલાદથી હમેશાં એ બન્ને અલીફઓ દુશ્મનાઈ રાખતાં, ને કાઠપિણુ રીતે
આલે અલીના વંશનો અંત લાવવા માટે હમેશાં ઇન્તેઝાર રહેતા હતા.
તેનું મુખ્ય કારણ એ હતું કે તેઓ બહીતા હતા કે અહં અલી (અં)
ના વંશજો કદી પણ અમોને સુખેથી રાજ્ય વૈભવ ભોગવવા દેશે નહીં.
અને કાઠપિણુ રીતથી અમારા હાથમાંની રાજ્યસત્તા છીનવી લઈ પોતાની
સત્તા કાયમ કરશે; કારણ કે તમામ ઇમાનદાર અને માનીન મુસલમાનો
હમેશાં ઇમામેની તરફેણમાં બોલતા હતા. અને તેથી અબ્બાસાઈ તથા
ઊમૈયાઈ અલીફઓની સદ્ગતનો હમેશાં ટચુમગુ થયા કરતી હતી તેથી
અબ્બાસાઈ ખીજા અલીફ મન્શુર બહેરી દેખાવમાં હં ઇમામ બાકર સાદેક
(અં)ને વારંવાર પોતાના દરબારમાં તેડાવી તેમની સાંમે અદબથી પેશ
આવી મિત્રાચારીનો ડાળ દેખાડી બેટ શોગાદો રજૂ કરતો હતો. જ્યારે

અંતઃકરણપુર્વક તો પોતાના લડવૈયાઓની હાજરીમાં હઝરત ઇમામને બોલાવવાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એટલોજ હતો કે તેથી હઝરત ઇમામ ઉપર તેની સત્તાનો રૂબરૂ બેસે અને તેનું લઘાયક બળ જોઈ ઇમામ ખ્વાહી જઈ કોઈ વખત પણ સામનો કરે નહીં.

જે કે ઇમામ જાફરે સાહેબ (અં)ના વખતમાં ઇમામતને મટાડવાની કોશિષો કરનારાઓ ઉભરાઈ જતા હતા, તેમાં હું અબ્દુલ મુનાફ (અં) તે હઝરત રસુલે ખુદા (સં)ના વડાઓના ખાનદાનથી ઉતરી આવેલાં ઇમ્માયાઈ તથા ઉપર ઓળખાણુ આપી ગયા છીએ, તે અબ્બાસી ખલીફાએ બંને શાખાઓમાં સંડોવાયતા હોકેમો હઝરત ઇમામથી વિરુદ્ધ રહીને ઇમામને સપડાવવાની તજવીજમાં રહેતા હતા, ત્યારે ખીજા બાજુ કુદરતની ગતી કાંઈ ન્યારીજ રહી ગૃહણુ કરે છે. તે સંજોગો વચ્ચે ઇમ્માયા તથા અબ્બાસાઈ ખલીફાઓમાં ધુરકા ધુરકી થતાં સડો પેડો અને તેના પરિણામે તે વખતના ઇમ્માયા ખલીફ મરવાન ખીજો જેની રાજધાની દમીશ્કમાં હતી અને અબ્બાસી ખલીફ અબ્દુલ અબ્બાસ સફાહ જે એક “ઝઝીરો” વસાવી બેઠો હતો એ બંને વચ્ચે જેમ જવાબામુખી પર્વત ફાટે તેમ દુશ્મનાઈ ફાટતાં લડાઈનું સ્વરૂપ પકડ્યું. કારણ કે અબ્દુલ અબ્બાસ સફાહે “અલ-ઝઝીરા” નામે શહેરનો કબજો લીધો હતો તેથી બંને પક્ષો વચ્ચે નીલ નદીના કાંઠે તુમુલ યુદ્ધ થયું તેમાં ખલીફ મરવાન માર્યો ગયો અને તેના પરીણામ રૂપ ઇમ્માયા ખીલાફતનો અંત આવ્યો. ત્યારે ખીજા તરફ અબ્બાસીઓએ તમામ શહેરોનો કબજો લઈ, ઇમ્માયાઓની રાજધાની જે દમીશ્કમાં હતી તે ત્યાંથી બહાર બગદાદ શહેરને ખાતપખત બનાવી પોતાની ગાદી સ્થાપી. આ બધા બનાવો હું ઇમામ

જાકરે સાદેક (અં)ના વખતમાં બન્યા. ને સમયાનુસાર સમગ્રવટ માટે હજરત ઇમામ પણ વખતો વખત લાગ લેતા હતા. તથાપી એ બંને પક્ષોનો હેતુ ઇમામતને મટાડી દેવાનો હોવાથી કોઈપણ પક્ષ નામદાર ઇમામનું કહ્યું માનવું નહોતું. અને પોતપોતામાં લટી અસંખ્ય મુસલમાનોના બળીદાન આપતાં અને તેના કળકળ આ નાશકારક પૃથ્વીના નાપાયદાર વધબોને ગણી તેમાં અહાનિશ મચ્યા રહેતા હતા.

જ્યારે ઇમ્મૈયાઇઝ ખિલાફતનો અંત આવ્યો ત્યારે અબ્બાસી ખલીફાઓને ઇમામની મહોદી બહીક રહેતી હતી તેથી તેઓ હમેશાં બેચેન રહેતા હતા. ને તે સમયમાં ખુશામદખોર દરબારીઓ હજરત ઇમામની હીલચાલની ખોટી લડકાવનારી ખબરો ખલીફને આપી અવાર નવાર ઉશ્કેરતા હતા. તેથી પોતાના બચાવ માટે ખલીફ હજરત ઇમામ ઉપર હઝારો તરેહની મુસીબત વર્ષાવવા માટે જાલીમેને મોઢી રકમો આપીને હજરત ઇમામને શહીદ કરવા માટે મોકલાવતો. જ્યારે હજરત ઇમામ જાકરે સાદેક (અં)ના જાણવામાં આ આવતો આવતી ત્યારે હજરત ઇમામ સ્વરક્ષણ કરતા રહેતા. અને જાલીમેને હીદાયત પણ કરતા રહેતા. અને ખલીફને કહેવરાવતા કે “તમારી સાથે અમેને દુશ્મની નથી. તમે સુખે રાજ્ય ભોગવો.” છતાં જ્યારે ખલીફ જાણતો કે આપણી ભટ્ટી પુટી ગઈ છે. ત્યારે મકરથી ફરી જતો, અને હજરત ઇમામની હુઝુર પુરનુરમાં મોટી રકમોની બેટ સોગાદો મોકલતો, અને જેમ પાપીને તેના પાપો ડાંખ્યા કરે છે, તેમ અબ્બાસી ખલીફાઓ હમેશાં ઇમામથી બહીતા રહેતા હતા, તેથી શાંતીથી બેશી નહીં રહેતાં હમેશાં નવા નવા પ્રપચો રચતા રહેતા હતા.

એક વખતે ઇમામે જાકરે સાદેક (અં) ના એક દુશ્મને અબ્બાસી

ખલીફા મન્સુર પર કાગળ લખ્યો કે હઝરત ઇમામ તારી સાંમે થવા માટે તૈયારી કરી રહ્યા છે, માટે જો આ કાગળથી ચેતીને તરત ઊપાય નહીં યોજશે તો તારું રાજ્ય હઝરત ઇમામ તારી પાસેથી છીનવી લેશે. તે કાગળ ઉપરથી અવિચારીપણે ખલીફા મન્સુરે ખોરાશાન ગઢહનર ઉપર કાગળ લખી ફરમાવ્યું કે આ પત્ર મળેથી તરતજ હઝરત ઇમામને મારી મુલાકાત માટે રવાના કરવો. હઝરત ઇમામના મનમાં તે બાબતે સર કશુંએ નહીં હોવાથી તરતજ ખલીફાની મુલાકાત માટે હઝરત ઇમામે બગદાદ તરફ પ્રયાણ કર્યું જ્યારે ખલીફા મન્સુરની ફરિયાદમાં હઝરત ઇમામ દાખલ થયા કે તરતજ ખલીફા ગુસ્સાથી કહ્યું કે તમે મારા રાજ્ય સાંમે કાવત્રા રચવા ઇચ્છો છો? તેના જવાબમાં હઝરત ઇમામે ફરમાવ્યું કે “હું” સોગંદપૂર્વક કહું છું કે હું આ બાબતમાં કશુંપણ જાણતો નથી.” વધુ વાતચીત થતાં જ્યારે ખલીફાને આ બાબતની ખાત્રી થઈ ત્યારે ખોટી ખબર આપનાર બદમાશને પકડી મંગાવીને હઝરત ઇમામની સાંમે તેને મોતની સજા કરી અને ૧૦૦૦૦) દશ હજાર દીનાર હઝરત ઇમામની હુજુર પુરનુરમાં મુકી પોતાના અવિચારીપણા માટે દામા લાધી. ત્યાંથી હઝરત ઇમામ મદીના તરફ રવાના થયા, ને મદીના મુનબ્યામાં પધારતાંજ તેવણુ પવિત્ર નામદારને ખબર મળ્યા કે આપના વડા પુત્ર શાહ ઇસમાઇલ (અં) જેઓ આપની પછી ઇમામતની ગાદી ઉપર તખ્તનશીન થનાર છે તેમને શહીદ કરવા માટે દુશ્મનો તરફથી પ્રપંચ બનળ પાથરવામાં આવી છે. અને તે અપકૃત્ય માટે નીચ લોકો ગોઠવણો કરી રહ્યા છે. તેની સાથે કાઝમીઓ પણ છે. તે વખતે આબુઆબુના સંજોગો જોતાં જ્યારે પોતપોતામાંજ શંકો પેવશ થયેલો હઝરતે જોયો ત્યારે હઝરત ઇમામે શાહ કે હઝરત ઇમામ શાહ ઇસમાઇલ

(અ૦) ની સલામતી માટે કાંઈ ઉપાયો યોજવા જોઈએ. તેથી ઈમામના “મોહીબ” અને ઈમામ પર ગુન શીદા કરનાર “શીદાખો” સાથે ખાનગી રીતે શાહ હસમાઈલ (અ૦) ને મીસર તરફથી થઈ શામ પ્રગણામાં સલમીયા શહેર તરફ રવાના કરી દીધા. એ વખતે ૯૦ શાહ હસમાઈલ (અ૦) ની ગેરહાજરીનો લાલ લઈ દુશ્મનો તરફથી ધણી ખોટી અફવાઓ ફેલાવવામાં આવી. અને તેના પરિણામે ઈમામ બકરે સાદેક (અ૦) ને હી. સ. ૧૪૮૦ માં ખલીફ મન્સુરના દગ્લાણથી મુસ્લાઓએ હજરત ઈમામ ઉપર શરાહ લાગુ કરી કાનમાં સીસું રેડાવ્યું, તેથી હજરત ઈમામની વફાત થઈ. એવળ પવિત્ર નામદારની દરગાહ શરીફ મદીનએ મુનબરામાં આવી છે. એજ દિવસે પવિત્ર સ્થળો મકા અને મદીના ઈમામની હાજરી વગરના થઈ પડ્યાં. અને શામ પ્રગણામાં આવેલ સલમીયા શહેરમાં ઈમામે મુખીનનું તુર ઝળકવા લાગ્યું તેથી મોમીનો માટેનું મુખ્ય મથક સલમીયા થઈ પડ્યું અને સંખ્યાબંધ “મોહીબો” પોતાની શક્તિએત માટે ત્યાં જવા લાગ્યાં.

હઝરત મૌલાના ઇમામ શાહ

ઇસમાઈલિ (અં)

પ્રકરણ ૨ જી.

મામ શાહ ઇસમાઈલિ (અં) હી. સ. ૧૪૮ માં ઇમા-
મતની મસ્નદ ઉપર બિરાજમાન થયા. હઝરત ઇમામનું
પુરું નામ ઇસમાઈલ ખીન મોહમદ મારફે બેહ-અલ-
મકતુમ હતું. હઝરત ઇમામની માતૃશ્રીનું નામ હુસેની
હતું. જેવણુ ૬૦ હસન દાખતે અલી (અં) ના ખાન-
દાનમાંથી હતા. હઝરત ઇમામ અપારી ખલીફાઓના જુલ-

મધી અંતે એવજાનાં વિરોધી કાઝીમીઓની ચાલુ સતાવણીથી હઝરતના
પીતા બુઝગવારની હયાતીમાંજ મદીનએ મુનવ્વરાને મુકી મીસર થઈ શામ
પ્રજાણામાં આવેલ “સલમીઆ” શહેરમાં જઈ વસ્યા હતા. જેવી રીતે
રંસુલે ખુદા (સં) દુશ્મનોની તકલીફથી મક્કા મોઅજ્જમામાંથી હીઝરત કરી
મદીનએ મુનવ્વરામાં પધાર્યા હતા.

હઝરત ઇમામ શાહ ઇસમાઈલિ (અં) ના જમાનામાં અગ્ન્યાસી

ખાલીકે અલ મન્સુર બગદાદમાં સજ્ય કરતો હતો. તે પોતાની ધારણા મુજબ પોતાના રાજ્યને મજબુત કરવા માટે જેમ હમેશાં ઇમામના ધર સાથે દુસ્મનાઇ ચાલતી આવે છે તેમજ દુસ્મનાઇ રાખી ઇમામતને નાશુદ કરવા માટે સતત પ્રયાસો કરતો રહેતો હતો. તેથી હજરત ઇમામે “સલમીઆ”માં નિવાસ કરવાનું પસંદ કર્યું હતું અને જાહેરમાં દેખાવ દેવાનું વાજબી ધારતા નહીં હતા. તેથી અરબીઆમાંના હજરતના ખાસ મુરીદોની વચ્ચે રહીને પોતાનું કાર્ય કરતા રહેતા હતા અને હકીકતી શિક્ષણ કે જેથી મુરીદોની રહાની કુવ્વત વધે તે શીખવતા હતા. એવું શિક્ષણ મેળવનારા લાગ્યશાળી પુરૂષોમાંથી ઇમામીઆ ધર્મનો ફેલાવો પુર જોશથી થત શકે એવા ઘણા મહાન નરો નિકળ્યા હતા. જેઓમાંથી હજરત **નુરુદ્દીન** નામના મહાન પુરૂષ જેઓ હજરત ઇમામના કુટુંબીઓમાંથીજ હતા. તેવળ આ હકીકતી શિક્ષણ મેળવી પુરતી કમાલીઅત સંપાદન કરી હજરત ઇમામ **ઈસમાઇલ (અઁ)** ના હુકમથી હિન્દુસ્થાન તરફ દાખ તરીકે રવાના થયા. હિન્દુસ્થાનમાં ઇસ્મા-ઇલીઆ પંથની સ્થાપના અને ફેલાવો કરવા માટે પ્રથમ શહેર તરીકે સીધપુર પાટણ પસંદ કર્યું અને ત્યાં પધાર્યા. તે વખતે ત્યાં સીદરાજ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેની એક પુત્રી હતી જે મુલક્ષણી, ગુણ-વાન નિષ્કલંક ચારિત્ર્યવાળી સતીને શોભનારાં દરેક લક્ષણવાળી હતી. જેનું નામ પાલણદે હતું. તે હમેશાં પોતાના આત્માના ઉદ્ધાર માટે યોગ્ય ગુરૂની શોધમાં રહેતી હતી, જ્યારે હજરત **નુરુદ્દીન** ત્યાં પધાર્યા અને આત્મખળથી મજકુર કુંવરીની ઇચ્છા જાણી ત્યારે કેટલાંક ચમત્કારો જે ખાશ કુંવરીએ ઇચ્છ્યા હતાં તે દેખાડ્યાં, તેથી તેણીએ ઇસ્માઇલી ધર્મ ગ્રહણ કર્યો. એ દાખથી હિન્દુસ્થાનમાં ઇસ્મા-લીઆ ધર્મનો બહોળો ફેલાવો થયો. લાખો

કુટુંબો હિન્દુ મઠી મુસલમાની કલમો પઠી શુદ્ધ મનથી ઇસમાઈલી થઈ હજરત શાહ ઇસમાઈલ (અબ)ને પોતાના ઇમામ તરીકે સ્વિકારવા લાગ્યા. એ દાખને હિન્દુસ્થાનમાં લોકો સતગુરનુરના નામથી ઓળખતા હતા, તેઓ શ્રીની દરગાહ ગાયકવાડ તામે કરમે “નવસારી”માં આવી છે અને “સત્ય સાક્ષાત”ની દરગાહ તરીકે લોકોમાં મશહુર છે.

હજરત ઇમામ શલમીઆમાં એકા એકા એવી રીતે ઇસમાઈલી ધર્મનો ફેલાવો કરતા હતા અને દુર દેશાવરોમાં પોતાના દાઓ મોકલતા હતા જે મુલકામાં અખ્તારી ખલીફાઓ ઇસમાઈલીઓને હેરાત કરી શકે નહીં. એમ હોવાથી ઇસમાઈલી મુરીદોની સંખ્યા ઘણી મોટી થઈ ગઈ. હજરત ઇમામ પાણુ સમયાનુસાર મુસાફરી કરતા રહેતા. અને તેથી તેમના મુરીદો હજરત ઇમામના દીદારનો અમુક્ય લાભ મેળવી લાગ્યશાળી થતા, અને પોતાને કૃત્ય કૃત્ય માનતા અને હજરત ઇમામની ઐયત ઓઝરખવાડીથી કરતા. એમ કરતાં લગભગ પાંચ વર્ષ વિતી ગયાં ત્યારે એક દુસ્મને ઇમામ તરફથી ખલીફ મનસુરને ખાતમી પોંદ્યાડવામાં આવી કે હજરત ઇમામ શાહ ઇસમાઈલ (અબ) એવી રીતે પોતાનાં મુરીદો વધાર્યા ગય છે. તેથી ખલીફ તરતજ ફમીસ્કના વાલી કેપર ઇમામની હયાતીની ખબર નહીં આપવા માટે સખખત વપકા લખી હજરત ઇમામને તારીફે કંદ કરી અગદાદ મોકલવા હુકમ કરી. પરંતુ વાલી પોતે પાણુ ઇસમાઈલી થઈ હજરત ઇમામની ઐયત કબુલ કરેલી હોવાથી હજરત ઇમામને ખલીફના હુકમની મધ્યરાત્રીએ ખબર આપી તેથી હજરત ઇમામ શલમીઆથી તીકળી નસલામીઆ તરફ કુચ કરી ગયા. ખીજે દિવસે વાલીએ ગાંદરી તપાસ કરી ખલીફને જખામ લખ્યો કે હજરત ઇમામ શલમીઆમાં નથી. અને પોતે

તપાસમાં હોવાનું જાણી બીજીને સંધ્યારે આપ્યો. જ્યારે બીજી તરફ હજરત ઇમામ પોતાનું કાર્ય દત્તાથી કર્યા જતા હતા. એમ કરતાં હજરત ઇમામે પોતાના પીતાશ્રીની પછી દશ વર્ષ સુધી ઇમામત ભોગવી. હી. સ. ૧૫૮ માં શહાદત કરી ગયા. હજરત ઇમામની દરગાહ શરીફ મીશરમાં આવેલા શલમીઆ શહેરમાં છે. તે ઇમામતની મસ્તદ ઉપર આપના પછી આપના ફરજદ હજરત ઇમામ શાહ મોહમ્મદ મીન ઇસમાઇલ ખીરાજ્યા.

હું મુસા કાઝીમની વંશાવળીનો અંત.

પ્રકરણ ૩ જી.

ઝરત ઇમામ જાફરે સાદેક (અં) એ દુશ્મનોના દગાથી જ્યારે શહીદ થયા, અને હઝરત ઇમામ શાહ ઇસમાઇલ (અં) મીશર થઇ “સલમીઆ” જઈ પહોંચ્યા ત્યારે કાઝી લોકો હું મુસા કાઝીમને પોતાના ઇમામ તરીકે જાહેર કરી માનવા લાગ્યા. તેથી ઇમામીઓ એટલે જેઓ હઝરત ઇમામ જાફરે સાદેક (અં) ના વખતમાં તેઓ “જાફરી” કહેવાતાં, અને પાછળથી હઝરત ઇમામના કોલ મુજબ શાહ ઇસમાઇલ (અં) ઇમામતની મરનદ ઉપર આવ્યા તેમની ઐયત કરી “ઇસમાઇલીઓ” કહેવાયા. તેઓમાં અને કાઝીઓમાં મતભેદ પડતાં સડો પેઠો અને તેના પરિણામે એ બન્ને પક્ષો વચ્ચે ફેસાદ બરપા થયો.

તે વખતે “અગદાદ”માં રાજ્ય કરતા અબ્બાસી ખલીફ હારૂન-અલ-રશીદને આવી સુંદર તકનો લાભ લેવા વીચાર થયો, અને તેથી તેણે હું

મુશા કાઝીખને ખગદાદમાં તેડાવ્યા, તેવણ ખગદાદમાં પધારતાંજ તેમને ખસીફ તરફથી કેદ કરવામાં આવ્યા. ખસીફને એટલાથીજ સંતોષ નહીં વળતાં ૬૦ ઇમામ શાહ ઇસમાઇલ (અ.) ને કેદ કરવા મનસુખો કર્યો ને તેણે એ મજદૂર વિચારને અમલમાં મુકવા અર્થે પોતાના બનમુસ્સોને હજરત ઇમામની જુસ્તજુ કરવા કેક ફેકાણે રવાના કરી દીધાં. એ સમયમાં દુસ્મનોના કાવચાંચાથી વાંકફગાર ૯૦ ઇમામ શાહ ઇસમાઇલ (અ.) દુસ્મનોથી તદ્દન છુપી રીતે શક્તમાઆમાં રહી પોતાની ઇમામત ચલાવતાં હતાં ત્યારે બહરમાં ઇમામ એક સાધારણ સોદાગરના વેપાર સમય વ્યતીત કરતા હતા. કાઝમાઆને આ સુંદર નકનો લાભ લેવા કુદરતીજ અભિલાષા ઉઠાવી અને તેથી ૯૦ મુશા કાઝીખની સત્તા એસાડવા અર્થે હજરત ઇમામ ઇસમાઇલ (અ.) ની વફાતની ખોટી અને નજીશ અફવા ફેલાવી. પરંતુ તેથી તેમનો નીચ હેતુ સિધ્ધ થઈ શક્યો નહીં. જેવી રીતે સુર્યનો ઉદય છુપો રહી શકતો નથી જેવી રીતે ગુલાબની ખુશ્બો છુપી રહી શકતી નથી તેવીજ રીતે સત્ય ઢાંકયું ઢાંકાતું નથી. દાખલા તરીકે જેમ એક રાજપુત્ર ન્યાં સુધી તખ્તનશીન થયો હોય નહીં ત્યાં સુધી તે રાજ્યપતી કહેવાતો નથી અને તે ન્યારે રાજ્યપતી કહેવાયો તો પછી તેના ખીજા ભાઈઓ રાજ્યપતી થઈ શકતા નથી. કારણ કે એકજ દેશના એકજ વખત એ રાજ્યો થઈ શકે નહીં. તેવીજ રીતે એકજ વખતમાં એ ઇમામ થઈ શકે નહીં. ખરો વારસજ રાજા થઈ શકે. તેવીજ રીતે ઇમામતની મરનદ ઉપર પણ તેજ આવી શકે કે જે અગાઉ બહર કરાયેલો હોય. ન્યાં સુધી એક ઇમામે પોતા પછીના ઇમામની ઓળખ આપી નહીં હોય, ત્યાં સુધી રહેલત કરી શકતા નથી.

જેમ હું ઇમામ હુશેન (અં)એ હું ઇમામ ઝયનુલ આબેદીન (અં)ને ઇમામ તરીકે મુકરર કર્યા નહોતા ત્યાં સુધી તેમના બદન ઉપર “મૌત”ની બિલકુલ અસર થઈ નહોતી. પરંતુ નુર સોખ્યા પછીજ તેમની વશ થઈ હતી. તેવીજ રીતે હું ઇમામ અફરે સાદેક (અં)એ એક વખત શાહ ઇસમાઇલ (અં)ને ઇમામ તરીકે મુકરર કર્યા પછી હું મુસા કાઝીમ ઇમામ સંમત નહીં. કારણ કે ઇમામ તરીકે મુકરર કર્યા પછી તેમજ ખરે વારસા જે હોય તેને સોંપાયા પછી તે ખીનને અપાય એમ બનેજ નહિ. તેથી સમગ્રપણે છે કે એવા વીચારો ફક્ત વિશેષીઓના બેગંબોના વિચીત્ર ફાંટાઓજ છે. ઇમામત એ “ખુદાઈ નુર” હોવાથી તેમાં બુલચુક સંભવેજ નહીં જતી રીતે હું અમી (અં) પછી હું ઇમામ હુશેન (અં) અને પછી હું ઇમામ ઝયનુલ આબેદીન (અં) એવીજ રીતે કયામત સુધી હું રસુલે ખુદા (સં)ની હદીશ અનુસાર “ઇમામ” હાજર રહેશે, તે અનુસાર હોયુંજ જોમએ, એ એક કુદરતનો બેદ છે, પરંતુ જ્યારે મનુષ્યે કુદરતમાં માથું ફેડે છે ત્યારે તેનું પરિણામ ઘાયુંજ વિપરિત આવે છે તેવીજ રીતે આ વખતે ઇમામત માટે કુદરતથી વિરુદ્ધ જઈને પોતાના સ્વાર્થને ખાતર જ્યારે માણસો વચમાં પડ્યા અને સાચ્યા ઇમામને મુકાને ખીનને માનવા લાગ્યા. ત્યારે પરિણામ ફેટલું વિપરીત આવ્યું તે આપણે તપાસીએ. જ્યારે હું મુસા કાઝીમને કાઝમી લોકોએ ઇમામ તરીકે જાહેર કર્યા ત્યારે આપણે ઉપર જોઈ ગયા તેમ ખલીફ હાફિઝ-અલ-રસીદએ તેમને બગદાદમાં બોલાવી કેદ કર્યા અને આલીમો સ્વતંત્ર થયા. તેઓ ઇસલામના “પુરૂચ” યાને “કાયદા” બાંધવા લાગ્યા અને તેથી દરલામમાં બંગાણ પડ્યું જેથી

જુદા જુદા “મુઝતહેદા” ની “તકલીદ” કરનારા એક ખીજને બહુ પુરું કહેવા લાગ્યાં, તે પ્રસંગે મહાન મુઝતહેદા બાહર આવ્યા, તેઓને અબ્બાસી ખલીફાઓએ માન્ય રાખી તે ચારેની પછવાડે નીમાઝ ગુજારવી રવા હોવાનું ફરમાન બહાર પાડ્યું. તેઓને અહેલે “શુન્નત” જમાત ઇમામે તરીકે માને છે. તેઓમાં પહેલા ઇમામ અબુ હનીફા નાંમાન ખીન સાખીન જેવાણુ ૯૦ ઇમામ ખફરે સાદેઃ (અબ)ના શાગેદ હતા અને પાછળથી મોટા મુઝતહેદ થવા પામ્યા. તેમની તકલીદ કરનારાઓ “હન્ફી” કહેવાયા. ખીજા ઇમામ આહમદ ઇબને હમ્મલ ખીન માહમ્મદ હમ્મલ થયા. એમની તકલીદ કરનારાઓ “હમ્મલી” કહેવાયા. ત્રીજા ઇમામ માલેક ખીન અનશ થયા તેમની તકલીદ કરનારાઓ “માલેકી” ના નામે મશહુર થયા અને ચોથા ઇમામ અબુ અબ્દુલ્લા મોહમ્મદ ખીન ઇદરીશ અલશાફી થયા, તેમની તકલીદ કરનારાઓ “શાફી” કહેવાયા. એવી રીતે ચારે શીરકામાં શરીઅતી હરફેર છે. જંત કે સમજાઓનાં “ઉસુલ” એકજ છે. ૯૦ રસુલે ખુદા (સબ)ની આગાહી હતી કે મારી પછવાડે (૭૩) શીરકાં થશે. તે જેમ જેમ વખત નીકળતો ગયો તેમ તેમ વધારેને વધારે મુઝતહેદા બહાર આવતા ગયા. અને ઇમામની સાચી માન્યતાની ગેરહાજરીમાં જુદા જુદા શીરકાંઓ મતભેદો સાથે બહાર આવતા ગયા. અને એવી રીતે ૯૦ રસુલે ખુદા [સબ]ની આગાહી ખરી પડતી ગઈ એટલું મુખતેશર વિવેચન કરી આપણે આપણી બાબત ઉપર આગળ વધીશું કે.

હુ : મુસા કાઝીમનો જન્મ હી. સ. ૧૨૮ માં મક્કા પાસે આવેલું એક નાનું ગામ નામે “અબવાવ”માં થયો હતો. તેમની માતાનું નામ

“અરરા,” હતું. જેવળુ હ૦ ઇમામ બધરે સાદેક [અં]ની ખરીદેલી લોંડી હતા. હ૦ મુશા કાઝીમે પોતાની જીંદગીનો મોટો ભાગ કેદખાનામાં ગાળ્યો હતો. અને હી. સ. ૧૮૩ માં રજા માશની તા. ૨૫ મી અને શુક્રવારે અગદાદના અંદીખાનામાં અખ્યાસી ખતીફ હાફન-અલ-રશીદએ તેમને રૂતુખોમાં ઝેર ભેળવી મોકલ્યું હતું, અને તેનો ભક્ત કરવાથી વફાત પામ્યા એમને અગદાદ પાસે આવેલા કાઝમીન નામના ગામમાં દફનાવવામાં આવ્યા છે.

હ૦ અલીરઝાની માતાનું નામ ‘તકતમ’ હતું તેવળુ હ૦ મુશા કાઝીમની વેચાતી લીધેલી લોંડી હતા હ૦ અલીરઝા પોતાના પીતાની પછવાડે પોતાના પીતાની જગ્યાએ આવ્યા, ત્યારે અખ્યાસી ખતીફ મામુન તે વખતે અગદાદમાં રાજ્ય કરતો હતો તેણે હ૦ અલીરઝાને કેદ કરવા કેટલાક માણસોને મોકલ્યા એ આવતની હ૦ અલીરઝાને ખબર પડી ત્યારે તેઓ ખતીફ મામુનને શરણ થયા અને સહ કુટુંબ માલ અશખાઅ લઈને અગદાદ આવ્યા. અને ત્યાંજ પોતાનું રહેણાણ રાખ્યું. થોડા દીવસ પછી ખતીફ મામુને પોતાની પુત્રી ‘ઉમહુબીયા’નાં હ૦ અલીરઝાની સાથે લગ્ન કરી આપ્યા, અને પાછળથી હી. સ. ૨૦૩ માં સદર માસની તા. ૧૭ મી એ ઉમહુબીયાએ અનારમાં ઝેર ભેળવી ખવરાવ્યું તેથી ૫૫ વર્ષની વયે ખોરાશાન પાસે આવેલા ‘તુસ’ નામે ગામમાં તેમની વફાત થય અને એજ તુસ નામના ગામમાં દફનાવવામાં આવ્યા છે.

‘હ૦ મહમ્મદ તરી’નો જન્મ હી. સ. ૧૬૫ માં થયો હતો. તેઓના પીતા હ૦ અલીરઝાને જ્યારે ઝેર દેવામાં આવ્યું ત્યારે તેઓની કિમર ફકત આઠ વરસની હતી. તેઓની માતાજીનું નામ ‘સમીકે’ હતું.

કેટલોક વખત પછી ખત્રીફ મામુનની પુત્રી “ઉમફઝલ”ની સાથે તેઓના લગ્ન થયા. ત્યાર બાદ અગદાદથી પોતાના સસરાની રાજ્ય લખતે લઈ કરવા ગયા. ત્યાં ઘણી મુદત સુધી રોકાઈ ગયા, પણ જ્યારે ખત્રીફ મામુનનો ભાઈ મુસનમ ખત્રીફ થયો, ત્યારે તેણે ૬૦ મોહમદ તકી તથા “ઉમ ફઝલ”ને એકદમ અગદાદ આવવા ફરમાવ્યું. તે લોકમને તાપે થઈ અગદાદ આવ્યા, ત્યાં ખત્રીફે પોતાની ભત્રીજાને સમગ્રવીને પોતાના ભરથારના ખાણામાં ઝેર ભેગવી ખવરાવીને મારી નાખવા કહ્યું. તેણીએ તેમ કયું. તેથી ૬૦ મોહમદ તકી હી. સ. ૨૨૦ માં વફાત પામ્યાં. તેઓને કાઝમીનમાં દફનાવવામાં આવ્યા છે.

૬૦ અલીનકી હી. સ. ૨૧૨ માં “સુરીયા” નામના ગામમાં જન્મ્યાં હતાં. તેઓની માતાનું નામ “સમના” હતું. તેઓના પીતા ૬૦ મોહમદ તકીની વફાત વખતે તેઓની ઉંમર આઠ વરસની હતી તે વખતે અગદાદમાં ખત્રીફ “મુનવકલ” રાજ્ય કરતો હતો. તે ખત્રીફ હમેશાં પોતાનો રોય દાખ ૬૦ અલીનકી પર રાખતો હતો. એક વખતે તેઓને ખત્રીફે કુટુંબ સહિત “સરમનરાય” નામના ગામગ્રામાં આવી રહેવા ફરમાવ્યું, તે અનુસાર જ્યારે તે ગામગ્રામાં રહેવા ગયા. ત્યારે ખત્રીફે રહેવાને જગ્યા આપી નહિ, તેથી ધર્મશાળામાં રહ્યા, એવું કહેવામાં આવે છે કે તેઓને પણ ઝેર દેવામાં આવ્યું હતું. તેથી તેઓ હી. સ. ૨૫૪ માં સામરામાં વફાત થયા અને તેઓની કાશને “સુરીયા”માં દફન કરવામાં આવી.

૬૦ હુસન અશકરીને જન્મ હી. સ. ૨૩૨ માં થયો હતો, તેઓની માતાનું નામ મુસન હતું. જેણે ૬૦ અલી નકીના ખત્રીફેશા

લોંડી હતા, એ વખતે અગદાદમાં ખસીક મેલતીમીદ રાજ્ય કરતો હતો. તેણે ૬૦ હુશન અશકરીને કેદમાં નાખ્યો હતો. પાછળથી તેઓને ઝેર અપાયું હતું, તેથી તેઓ હી. સ. ૨૬૦ માં શામરામાં વફાત પામ્યા તેઓને પણ ત્યાંજ દફનાવવામાં આવ્યા છે.

૬૦ મહમદ મહેદીના જન્મ હી. સ. ૨૫૫ માં શામરા ગામમાં થયો હતો. તેઓની માતાનું નામ “નરજસ” હતું, જેઓ નશરાની [ફીશ્ચીયન] હતા. તેઓને મુસલમાનોએ જીતેલી લડાઈમાંથી પકડી લાવ્યા હતા. તેઓને ૬૦ મહમદ મહેદીના પીતાએ લોંડી તરીકે ત્રણસો દીનારમાં ખરીદેલા હતા. એવું કહેવામાં આવે છે કે, ૬૦ મહમદ મહેદીની ઉંમર જ્યારે અગીઆર વર્ષની થઈ ત્યારે શામરામાં આવેલી એક ગુફામાં રાહ્યા ગયા છે. હવે અહીંથી “અશનાસૈરીઓ”ની ઇમામત અટકે છે, અને તેથી તેઓના ઇમામની ગણતરી આરતી થાય છે. તે આરતે અરબી સંખ્યામાં “૮૨નાસર” કરીને કહે છે. એટલે એનો અર્થ એ થયો કે “મુશનાસરીયા” એટલે “ખારીઆ” તેઓનું કહેવું એમ છે કે, ૬૦ મહમદ મહેદી જે ગુફામાં ગાયબ છે, ત્યાં જીવતા જગતા છે, અને ત્યાંથી સાદ વરસ મુધી ગાયબતુલ શુગરા કહેવાતી હતી, ત્યારે અમુક મુજ્જતેહદોને સંદેશ આવતા હતા, પણ સાદ વરસ પછી “ગાયબતુલકુઅરા” કહેવાય છે. ત્યારથી સંદેશ કાઢીને આવતા નથી, પણ કયામતને દીને પોને એજ ગારમાંથી ખબાર નીકળશે. ત્યારે ખીજ કામોનું કહેવું છે કે:—જેમ પરવરદીગારે ફરમાવ્યું છે કે:—

કુલ્લુ નક્સન ઝાયેકત્તલ મૌત

અર્થ=દરેક નક્સ મૌતનો સ્વાદ ચાખનાર છે.

તેમ ગુફામાં જવા પછી તરત વફાત પામ્યા હતા.

હ૦ મહમદ મહેદી માટે ખીજ એક રીવાયત એ છે કે, તેઓનો એક કોકો “ગફર” કરીને હતો, તેણે કહ્યું કે, મારા ભાઈ હ૦ હશન અશકરીની ઓલાદમાંથી કોઈ નથી, ત્યારે કેટલાક આલીમો કે જેણે ખુદાની મસલતનું બહાનું ધડી કાઢ્યું હતું, તેઓના અને ગફરના સવાલ જવાબો થયા. પરીણામમાં આલીમોનું તેની સામે નહિ ચાલી શકવાથી આલીમો એકમત થઈને ગફર માટે ફતવો બહાર પાડ્યો કે “**ગફર કઝામ**” એટલે “ગફર જુદો.”

એવી રીતે ખીજ પણ ઘણી જુદી જુદી રીવાયતો છે. એકંદરે એ જુદા જુદા વીચારો તરફ રજુ નહિ થતાં એટલુંજ કહેવું આપી રહે છે કે **હઝરત મોહમદ મુસ્તફા** [સ૦] ના ફરમાન મુજબ ઇમામનો વંશ કયામત સુધી સીલસીલાવાર રહેશે. તેમજ અહલાહુના શાક કલામો મુજબ “ઇમામે મુખ્બીન” એટલે “ઇમામ ઝાહેર” રહેશે, તેમ ન માનતી હ૦ **મહમદ મહેદી**થી “ઇશનાશરીયા” યાને “બારીયા”ના ઇમામની સમાપ્તિ થઈને ઇસમાઇલી વંશાવળી આગળ વધવા પામી અને તેજ “**હૈયુલ ફૈયુમ**” ની જાત જે હઝરત અલી [અ૦] થી ઝહુરમાં આવી તે કમવાર ઇસમાઇલી ખાનદાનથી આગળ વધી આજ સુધી ઝલાં આશકારા છે, તેને મોહી-ખાને પંજેતન અને આશફ અહલાહ ઓગળીતે તેની તકલીફ કરે છે, જ્યારે ખીજઓ તેથી વીમુખ થઈ ખીજઓની તકલીફ કરતાં નઝરે પડે છે.

ઇમામ મૌલાના શાહ મોહમદ બીન ઇસમાઇલ (અં)

પ્રકરણ ૪ થું.

મામ મહિલાના શાહ બીન ઇસમાઇલ [અં] હી. સ. ૧૫૮ માં ઇમામતની મશનદ પર આઠ્યા તે વખતે તેઓ ઇમામ “ મદીના મુન્નવરા ” માં બીરાજતા હતા. ઇમામનું બીજું લકબ “ વશી મોહમદ ” કરીને પણ હતું. તે વખતે બગદાદમાં અબાસાઈ ખલીફ હાકીમ અલ રસીદ રાજ્ય કરતો હતો. તેને જ્યારે ખબર મળી કે ઇમામ શાહ ઇસમાઇલ [અં] શલમીયામાં વફાત પામ્યા છે, અને તેઓની ઇમાતના હકદાર ફરજંદ હં મૌલાના શાહ મોહમદ [અં] છે તેથી ત્યાં ટોળેબંધ લોકો શલમીયામાં જઈ ઇમામની

દેવભાઈએ એને “ બેયચમત ” કરી તેઓના મુરીદ બને છે તે
 જોઈ દુક મુદત શુધી એ રીતે ઇમામનું કાર્ય ચાલુ રહેશે તો
 અજબ જોવાનું નથી કે મારી ખીલાતનું કાઠલું નીકળી બંધ, એમ
 સમજી તેણે ઇમામને પકડવા માટે એકશા હથીયારબંધ થોડે સવારે
 મોકલી ઇમામને અધીવાન કરવા માટે કાશેશ કરી. આ વાતની
 ખબર ઇમામને “ જોએદાએ ” આપી. જેથી ઇમામ મદીનામાંથી
 કુચ કરી કુદામાં આવી રહ્યા. ત્યાં તેઓને ઘરે એક ફરજદ જનમયો.
 તેનું નામ તેઓએ “ અબ્દુલ્લાહ ” રાખ્યું થોડા દીવસ પછી
 કુદામાં પણ દુશમનોએ ઇમામને શુખેથી રહેવા દીધું નહીં. અને
 હમેશાં તકલીફ આપ્યા કરતા હતા, આથી તેઓએ પોતાનો “ ખીમા ”
 કુદામાંથી ઉપાડી “ રાઇ ” તરફ કુડુંબ કબીલા સહીત રવાના
 થયા કે જ્યાં ઇમામની ઘણીયાણી બાબી ફાતમાનો મામો ઇશાક
 બીન અબ્બાસ ફારશી રહેતો હતો, તેને ત્યાં ઇમામે ઉતારો લીધો.
 એ ખબર જાણી તરફથી હાફેઝ અલ રસીદ ખલીફને ફરી વળાવ
 આથી ઇમામ પોતાના મામા સસરા ઇસાકની સલાહથી “ નીહા
 વંદ ” તરફ કુચ કરી ગયા. તે બાદ ખલીફ ઇશાક બીન અબ્બાસ
 સને પોતા પાશે પકડી મંગાવી તેની પાશેથી ઇમામનો પત્નો મેળ
 વવા કાશેશ કરી, પણ તેણે ઇમામનો કંઈપણ પતો આપ્યો નહીં.
 જો કે ખલીફ તરફથી તેના પાશેથી પતો મેળવવા તેનાં પર ઘણું
 કાતકીપણું ગુજરવામાં આવ્યું. છતાં તે ચલાયમાન ન થતાં
 પોતાની જાદગી ઇમામને અર્પણ કરવા માટે દ્રઢ રહ્યા છેવટે
 એવી તકલીફ સહન કરી સાબીત કદમ રહી વફાત પામ્યા. આથી

ખલીફ પાછો નીરાસીમાં આવી પડ્યો. અને ઇમામની બીક વચ્ચે પોતાના દીવસો ગાળવા લાગ્યા.

ઇમામ “નીહાવંદ” પહોંચ્યા પછી ત્યાંના એક ગાણીતા મુલ્કસ્થ મનસુર બીન હાસેબની દીકરી સાથે પરણીને ત્યાં પોતાનું રહેઠાણ કરી રહ્યા. ત્યાર પછી તેઓ દાઈઓ મુકરર કરી પોતાના દીનનો ફેલાવો કરવા લાગ્યા. તેથી મુરીદાની આવક “નીહાવંદ” તરફ થઈ. તે ખબર આસ્તે આસ્તે ફેલાતા બગદાદમાં ખલીફને પહોંચી. ત્યારે તેણે ફરીથી ઇમામને પકડી મંગાવવા માટે ફેટલાક ગનસુસો રવાના કર્યા. તે ગનસુસો માંહેના ફેટલાક આસામીયો ઇમામ ઇસમાઈલ (અ.) ની હસ્તક બૈયઅત કરેલા હતા. તેથી તેઓએ છુપી રીતે અગાઉથી ઇમામને ખાતમી પહોંચાડી. જેથી ઇમામ “નીહાવંદ” મુકીને “સાબુર” તરફ જતા રહ્યા, ત્યાંથી તેઓ રવાના થઈ દીનનો ફેલાવો કરતાં કરતાં મોટી મુશ્કેલી કરી; જ્યાં પોતાના પીતા રહેઠાણ કરી રહ્યા હતા, ત્યાં “સલ્તે મીયા” માં આવ્યા ત્યાંથી “દશસામિયા” ના એક ખુલામાં મકાન લઈને વસવાટ કરવા લાગ્યા. ત્યાં વસી તેઓ બનતે પ્રયાસે ઇસમાઈલીઆ મત્લબનો ફેલાવો કરવા માટે દરેક દેશવરોમાં “મોશન” મોકલવાનું ચાલુ રાખ્યું. તેમાં તેઓને મોટી ફત્તેહ મળી અને દુન્યાના તમામ ભાગોમાં સુર્યદીપી ઇમામના ડિણે પ્રસરવા લાગ્યા. એવી રીતે મોટી કામીયાબી સામે ઇમામ હી. સ. ૧૮૭૭ માં વફાત પામ્યા. તેઓને તેઓના પીતાશ્રીની બાબુમાં દફન કરવામાં આવ્યાછે. તેઓની યસનદ પર તેઓન ફરજંદ શાહ વફી આહમદ (અ.) બીરાજમાન થઈ ઇમામ થયા

મૌલાના શાહ વફી આહમદ (અ૦)

પ્રકરણ ૫ મું.

મામ શાહ વફી આહમદ (અ૦) તેઓનો બીજો લકબ
જફર અલ મુસદ્દક હતો. તેઓની માતાજીનું નામ
“ ફાતમા ” હતું. તેઓ હી. સ. ૧૯૭ માં પોતાના
પીતાની મશનદ પર બીરાજમાન થયા હતા. તેઓએ
ધણી કીતાબો લખી છે, તેમાં મુખ્ય કીતાબ “ અખ
વાનુ” સફા ” છે. તેમાં ઉંડી ફીલોસોફી સમાયલી છે.
જેનો સઘળી ઇસલામ આલમ લાલ લઈ શકે છે. તેઓ નામદાર
ધણા ખુશ મીબજ અને ગંભીર હતા. તેઓનો ગરીબ મુરીદો
મને સાહ ધણો હતો. તેઓ હંમેશા ગરીબો વચ્ચે બેસીને ધર્મો
પરેશના ફરમાનો ફરમાવતા હતા. તે વખતે પણ ખલીફાઓ
તરફથી શમનીનું બજાર ગરમ હતું. તેથી ઇમામને ધણું ચેતવું
પડ્યું હતું. છતાં બગદાદ અને સલમીયા વચ્ચેનો ફાસલો બહોળો
હોવાથી ખલીફાને એટલે બધે દુર સુધી પહોંચી વળવું એ ધણું

ખીકટ હતું, છતાં પણ જનસુસૌથી ખચર અંતર મેળવતા રહેતા હતાં. ત્યારે ઇમામ પોતાના કાર્યક્રમમાં મશગુલ રહેતા હતા.

જ્યારે ઇમામ **અફર સાહેબ** (અ.)ના જમાનામાં એક મહા-ભારત લગાઇ “ ઉમૈયા ” તથા “ અબાસીઓ ” વચ્ચે નીલ નદીના કાંઠે થઇ હતી, તેમાં “ મરવાન બીજો ” જે ઉમૈયા છેલ્લો ખલીફ ગણાય છે, તે લગાઇમાં માર્યો ગયો, ત્યારે તેના આકી અવેસા સીતેર કુટુંબીઓને અબાસી ખલીફ બંદીવાન કરી દમાસકમાં લઈ ગયો ત્યાં તે ઉમૈયાઓને ધાતકીપણે એટલે લાકડીઓ તથા પથરાઓના મારથી મારી નાંખી તે મુવેલી સીતેર લાસોપર બીજાનું બીજાવી તે ઉપર બેસીને અબાસીઓએ જમણુ લીધું એટલી મજબુત દુશમની માંથી ઉમૈયા ખાનદાનનો એક શખ્સ કે જેનું નામ “ અબદુરહેમાન ” હતું, તે છટકી જવા પામ્યો. તે આફ્રીકામાં પોતાની લાગવગ વધારતો “ રપેન ” જઈ પહોંચ્યો, અને ત્યાં ફરીથી ઉમૈયા શાખાને સજીવન કરી ખીલાફત સ્થાપી. એવા સંકટોમાંથી પસાર થઇને સત્તા મેળવ્યા પછી પણ તેના વંશજોએ તથા તે વખતે અગદાદમાં રાજ્યકર્તા ખલીફ મામુન એ બે શાખાઓ એ ઇમામને તકલીફ આપવાનું ચાલું રાખ્યું હતું, તેથી ઇમામ હમેશા જાહોજલાલી ન બોગવતા ફક્ત સાદાઇ સાથે સલમીયામાં વસવાટ કરી રહ્યા હતા તેથી ઘણી વખતે ખલીફના મોકલેલા જનસુસૌ ઇમામને ઓળખી નહીં શકવાથી તેજ નામી બીજા શખ્શોનું ખુન રેડી નાસી જતા હતા, તે એવા કરોકટીના વખતમાં પણ ઇમામ

પોતાના સંકષોધનો ફેલાવો અંદરખાતેથી દામઝોના મારફતે કરતા રહેતા હતા. તેવા સંજોગોમાં ખત્રીય તરફથી દામઝોને પકડી મંગાવતા અને ઇમામનો પતો પુછતા હતા ત્યારે દામઝો પોતાની ઇમાનદારીના હીસાબે ઇમામની ખાતમી આપતા હતાં નહીં, તેથી તેઓના ઉપર ઘાતકીપણે તેજ રેડી બાળી નાંખતા હતા, અથવા જીવતો જીવત જમીનમાં ગાળીને તેને સંગશાર કરી એટલે પથ્થરો વડે માર મારીને મારી નાંખતા હતા આવા આવા જીલ્લો જતાં પણ તેઓ ઇમામની ખાતમી આપતા હતા નહીં. અને તેઓ ઘણી ખુશી સાથે પોતાની દેહીપર આફતો વહોરી લઈ પોતાની શેવા અર્પણ કરી આનંદથી અડલાહને હવાલે થતાહતા. એવી રીતે ઇમામત ચલાવતા ઇમામ હી. સ. ૨૧૨ માં સલમી યામાં વફાત પામ્યા. તેઓની બાદ તેઓની મશનદ પર હજરત તકી મોહમદ (અ.) આઠવા જે ઇમામના નુર ચશમ મોટા ફરજાદ હતા.

મૌલાના શાહ તકી મોહમદ (અ૦)

પ્રકરણ ૬ હું.

મામ શાહ તકીમોહમદ (અ૦) તેઓનો બીજો લકબ મોહમદ અલ હબીબ હતો તેઓ પોતાના પીતાની મશનદપર હી. સ. ૨૧૨ તે ઇ. સ. ૮૨૮ માં આવી ઇમામતથી જલવાગર થયા. તે વખતે અગદાદમાં અબ્બાસી

ખલીફ “ મુતસેલ ” રાજ્ય કરતો હતો. એ ખલીફાએ ઇમામ સાથે દુશ્મની કરવામાં કાંઈક પાછી પાની કરી. જે કે તેના દીવમાં ઇમામની બીક પુરેપુરી હતી, તેથી ઇમામની હીલચાલની જાસુસો મારફતે ખબરો મેળવતો રહેતો હતો. તેમજ ઉમૈયાઇ સન્તા જે રૂપેમાં પાછી કાયમ કરવામાં આવી હતી તે અત્યાર સુધી ડગુમગુ સ્થીતીમાં હોવાના સબબે પોતાનો બદોબસ્ત કરવામાં રોકાયેલી હતી, તેથી ઉમૈયા તરફની ઇમામને બીલકુલ ચીન્તા હતી નહિ, અને એ વખતે ઉમૈયાઓ બીજી વેતરણમાં હતા. કે જેવી રીતે અબ્બાસી ઓએ તેઓને દમીશક ખાલસા કરાવીને પોતાની સન્તા જમાવી

તેવી રીતે અબાસીઓને બગદાદમાંથી હાંકી કાઢ્યા. જો કે ઉર્મીયા
 ઓથી એમ બનવું અશક્ય હતું, તેનું કારણ એ હતું કે, અબાસી
 સલ્તનત તે વખતે પુર ચુવાવસ્થામાં હતી, તેથી તેના પગ ઉંડા
 જુમાં જમેલા હતા એવી હાંશા તોસીના વખતમાં ઈમામ
 “ હમશ ” પાશે આવેલા “ ઇસલામીયા ” નામના શહેરમાં બેસીને
 પોતાના “ દાઇઓ ” ને ઇસમાઇલી મઝહબનો ઉપદેશ કરવા માટે
 ચોતરફ દેશાવરોમાં મોકલતા રહેતા હતા, તેને પરીણામે
 “ યમન ” “ યમામા, ” “ બહેરેન, ” “ સીધ, ” “ મુલતાન, ”
 “ મીશર ” અને સોમાલી લાઇનની “ આફ્રીકા ” વીગેરેમાં ઇસમા
 ઇલી મઝહબનો જોશખંધ ફેલાવો થઈ રહ્યો હતો તે દરમ્યાન
 કશા પણ વધન વગર ઇમામ હી. સ. ૨૨૫ તારીખ ઓગણત્રીશના
 દીને વફાત પામ્યા ત્યારે તેઓની મશનદ પર મઉલાના શાહા રજાઅબદુ
 હસાદુ (અં) આંચા. જેઓ ઇમામના વડા પુત્ર થતા હતા ઇમામ
 તહી મોહમદ (અં) ની દરગા સલમીયામાંછે.

મૌલાના શાહ રજી અબ્દુલ લાહ (અ.)

પ્રકરણ ૭ મું.

મામ રજી અબ્દુલ લાહ (અ.) જેવળુ ઇમામે “ અબ્દુલ લાહ ” અને “ મહેદી ” નો લકબ ધારણ કરીને પોતાના દાદાએને લલામણ કરતા હતા કે લોકોને ખુશ ખબર આપો કે દુક મુદતમાં “ મહેદી ” નો અહુર થવાનો છે, માટે પોતાના આમાલ પવીત્ર કરે, એ ઇમામ હી. સ. ૨૨૫ તે ઇ. સ. ૮૪૦ માં ઇમામની મશનદ પર ખીરાજમાન થયા ત્યારે “ શાઈ ” થી નીકળી “ હમદાન ” અને “ આજરખાઈજીન ” થી થઈને કોન્સ્ટેન્ટિનોપલ ” માં આવી રહ્યા. ત્યાંથી કેટલાક દાદાએને જુદા જુદા દેશાવરો તરફ ઉપદેશ કરવા માટે રવાના કરવામાં આવ્યા. તેમાં દાઈ નામે અબ્દુ અબ્દુલ લાહ શૈન ખીન મોહમદ ખીન અકરાયા જે ઘણો આલેમ હતો, તે કેટલોક વખત સુધી બશરામાં કોટવાલના હુદા ઉપર હતો. તેણે જ્યારે ઇસમાઈલીયા મઝહબનો અંગીકાર કર્યો

ત્યારે તેણે કોટવાલની નોકરી મુકીને ઇસમાઈલી દાઘ તરીકે બહાર પડ્યો, ત્યારે ઇમામે તેને “ સોમાલી ” લાઈનના “ મગરીબ આફ્રીકા ” તરફ ઉપદેશક તરીકે જવાને ફરમાવ્યું. તે હુકમ દાઈ અબુ અબ્દુલ્લા માથે ચડાવીને રવાના થયો. આફ્રીકામાં પહોંચ્યા બાદ તેણે પોતાની “ ઇસમીયત ” તથા વાત ચીતની શકતીવંડ મોટી ફતેહ મેળવી ને એક કામ આરબોની જે “ બરબરી ” ને નામે ઓળખાતી હતી. તેને ઇસમાઈલી પંથમાં સામેલ કીધી, થોડા દીવસો પછી એક મોટો તાયફે કે જે “ કતામાં ” ને નામે ઓળખાતો હતો. જેના કબીલાના માણસો તમામ મગરબી આફ્રીકામાં વીખરાયલા હતા. અને તે ધણા જુરસાદાર લડવૈયા અને બહાદુર હતા, તે તમામને ઉપદેશ કરીને મોટી સંખ્યાના લોકોને મઝહબે ઇસમાઈલીયામાં દાખલ કર્યા. તેથી તેને ત્યાં મોટી કામીયાબી હાંસલ થઈ.

એ વખતે “ મગરીબ આફ્રીકા ” માં ઇબ્રાહીમ બીન મોહમ્મદ તખ્તપર રાજ્યકર્તા બાદશાહ હતો. એ બાદશાહ રાજવહીવટની દરકાર કર્યા વગર મોજસોખમાં પડ્યો રહેતો હતો. ત્યારે બીજા બાજુ દાઘ અબુ અબ્દુલ્લા પુરન્નેર શેર સાથે ઇસમાઈલી મઝહબમાં લોકોને ખેંચીને પોતાનો પગ મજબુતીથી જમાવી રહ્યો હતો. એમ કરતા એ વગતો જ્યારે બાદશાહ ઇબ્રાહીમને પુરી પડી ત્યારે તેણે ઇસમાઈલી મઝહબને તોડી પાડવા તથા તેમાં સામેલ થનારાઓને અટકાવવા માટે મહાભારત કાશીશા કરી બહાર

હુકમ પાડ્યો કે ઇસમાઇલી મજહબમાં દાખલ થનારને કતલ કરે વામાં આવશે. તે હુકમને અમલમાં મેલવા માટે લશ્કરી બળથી કામ લીધું, તે આદશાહની સઘળી તજવીજને નીશદ્દળ નીવડી, સખબ કે અબુ અબદુલ્લાએ એકદીલી અને મજ્જુતાઈ સાથે આદશાહનો સામનો કરીને આદશાહની તમામ કાશીશો ઉધીવાળી તેથી સઘળી મુશકીલાત દુર થઈ આથી આદશાહે દુર વસ્તું તમામ લશ્કર એકઠું કરવા માટે હુકમ બહાર પાડ્યો, અને અબુ અબદુલ્લાને આફ્રીકામાંથી હાંકી કાઢવા અને તેના ગોઠ્યાઓને હલાક કરવા માટે હથીયાર, દારૂ ગોળા વીગેરેની પુરતી સામગ્રી તૈયાર કરવાં માટે મોટી સંખ્યામાં લોકોને કામ ઉપર લગાડ્યા, ત્યારે બીજી તરફ અબુ અબદુલ્લાએ તમામ આફ્રીકામાં પોતાના કાશીદો રવાના કરી લોકોને કહેરાવ્યું કે પોતાના દીનપર મજ્જુત રહેવા માટે “ શીદાઇ ” બની રહો કે જેથી ઝાલીમો આપણને કાંપણ કરી શકશે નહીં. અને તે સાથે “ મહેદી ” આવવાની ખુશ ખબરો પણ કાશીદો સંભળાવતા હતા, જેથી લોકોમાં પુરતો જૂસ્સો ફેલાતો રહ્યો, એમ કરતાં હુકમ મુદત આદશાહીમ “ આદશાહ ” અબુ અબદુલ્લાહ સામે લગાઈની પુરતી સામગ્રી સાથે લડવા બહાર પડ્યો ત્યારે ઇસમાઇલીઓએ પણ અબુ અબદુલ્લાહના વચન પ્રમાણે આવનાર “ મહેદી ” ના નામે કુરબાન થવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે આફ્રીકો તથા ઇસમાઇલીઓ વચ્ચે લગભગ ચાર માસ સુધી ખુનખાર લગાઇ ચાલુ રહી, તે દરમ્યાન આદશાહે એ વખત પોતાની જોરદાર ફાજો મોકલી, તે તમામની પાપમાલી થતાં આકા રહેલા સોલજરો

ભાગી છુટયા આથી બાદશાહની શખ્ત હાર થઈ અને બાદશાહ પોતાનો જીવ બચાવવા ખાતર આફ્રિકામાંથી ભાગી “ તરાબલેશ ” થઈને એશિયા તરફ નીકળી ગયો.

પછી પુછવાનું બાકી શું રહ્યું, જ્યાં ત્યાં ઇસમાઇલીઓની બોલબાલા થઈ રહી તે ખુશ્વાલી વચ્ચે અબુ અબ્દુલ્લા મોટી ધામધુમ સાથે આફ્રિકામાં “ કાહેરવાન ” શહેરમાં ફત્તેહમંદી સાથે દાખલ થઈ પુરેપુરો મુલકનો કબજો લઈને અબુ અબ્દુલ્લાહે “ મહેદી ”ની બાદશાહી જાહેર કરતાં ઇસમાઇલી વાવટો આફ્રિકા ઉપર ફરકતો કર્યો, અને તાબાના તમામ શહેરો અને કસબાઓના જાણીતા આસામીઓને જુદા જુદા મથકોનો ચાર્જ શોંખી. ગઢનર તરીકે નક્કી કરીને રવાના કર્યા. અબુ અબ્દુલ્લાહની શાલશાઈ તથા રહેમદીલીથી સઘળી પ્રજાનાં દીલો જીતી તમામને આવનાર “ મહેદી ”ની પૈરવી કરવા માટે ફરમાવ્યું તે ફરમાન બળવવા માટે પોતાના ઇમામ સામે સઘળી પ્રજાએ ગરદન ઝુકાવી.

જ્યારે મોહમદ મહેદી (અં)નાં પીતા ઇમામ રજુ અબ્દુલ્લાહ (અં) એક વખત સખ્ત માંદગી ભોગવતા હતા, ત્યારે પોતાના ફરજંદ મોહમદ (અં)ને બોલાવીને ભવિષ્ય ફરમાવતા હતા, ત્યારે અબુ અબ્દુલ્લાહ પણ ત્યાં હાજર હતો, તેણે સઘળું સાંભળ્યું હતું, તેથી. અબુ અબ્દુલ્લાએ ધણા જુરસા સાથે આફ્રિકામાં કામ કર્યું. તેમાં તે ફત્તેહમંદ નીવડ્યો. તે આગાહી એ હતી કે,

“અએ તુરે ચશ્મ” તમોને દુર દરાજ મુલકોમાં જવું પડશે, અને જે આપણા નાના હઝરત મોહમદ મુસ્તફા (સ૦)ની ભવીષ્યવાણી છે, તે તારા પર ઉતરશે. જેથી તું “મહેદી” તરીકે ઓળખાશે.

હદીશ

શી રઅસે સલાસે મીઆ તતલહિશ શમ્સ મીન મગરેએહા.

અર્થ

મારા પછી ત્રણસો વરસે સુરજ મગરેબ તરફ ઉગશે.

માટે તું સુર્ય માફક રોશન થશે, તેમજ હઝરત પયગમ્બરના કલામ મુજબ જે “મહેદી” થશે, તેનું નામ મારા નામ જેવુંજ હશે, અને તેના પીતાનું નામ પણ મારા પીતાના નામ પર હશે. તે “હદીશ” પ્રમાણે તમે મોહમદ ખીન અબ્દુલ્લાહ છો.” આ નોંધ અબુ અબ્દુલ્લાહએ લખ લીધી હતી અને તે ધોરણુ પ્રમાણે કામકાજ કરતો લોકોમાં “મહેદી” આવવાના સમાચાર ફેલાવતો હતો. એવામાં હી, સ. ૨૬૨ માં ઇમામ વક્ત પામ્યા તેઓની દરગાહ “સામરા”માં છે, તેના ઉપર શાનંદા હઝીરો બાંધવામાં આવ્યો છે, એ ઇમામની શહાદત બાદ તેઓના ફરજંદ શાહ મોહમદ મહેદી (અ૦) પોતાના પીતાની ગાદીપર આવીને ઇમામ તરીકે રોશન થયા.

મૌલાના શાહ મોહમદ મહેદી (અ૦)

પ્રકરણ ૮ મું.

મામ શાહ મોહમદ મહેદી (અ૦) હી સ. ૨૧૨ માં-
 ઇમામતની મસનદ પર ઝલવા અદ્દરોઝ થયા. તેઓનું પુરે
 પુરું નામ અબ્દુલ કાસમ મોહમદ બીન અબ્દુલ્લા
 (અ૦) હતું. તેઓનાં વખતમાં દાઢ અમુ અબ્દુલ્લા એ
 આક્રોશ હાથ કરી લીધું હતું, અને લગભગ ચાર લાખ જેટલા ઇસમા-
 ઇલી સોલજરોની પલટણુ ઉભી કરી હતી. તેણે ઇમામને તેડવા માટે
 આક્રોશથી કાસીદો રવાના કર્યા હતા, તે કાસીદો ઇમામની હજુરમાં હાજર
 થઈ દાઢ અબ્દુ અબ્દુલ્લાએ કહેલી તમામ વીગતો રજુ કરી, ને છેવટે
 આફ્રીકામાં પધારવા માટે વિનંતિ કરી. આ વિનંતિનો સ્વીકાર કરતાં

ધ્રુમમે પોતાતા સાહેબજાદા મૈલાનાં હજારત કાસીમ ઉફ શાહ કાયમ (અં) તથા દાદા અબુ અબદુલ્લાનો ભાઈ અબુલ અબાસ અને થોડક રશીકા યાને મુરીદોને પોતાની સાથે લઈ લીખાશ બદલાવી સોદાગરના વેશમાં મગરીબ આફ્રીકા તરફ જવા માટે કુચ કરી.

એ વખતે બગદાદમાં અબાસી ખલીફ “મોકતેદર” રાજ્યકર્તા હતો. તે ધ્રુમમની હીલચાલ માટે જાનસૂસો મારફતે બારીક તપાસ રાખતો હતો, તેને જ્યારે “સલમીયા” છોડીને ધ્રુમમે કુચ કરી, કે તરતજ તેનો રીપોર્ટ બગદાદમાં ખલીફને જઈ પહોંચ્યો, કે તેથી તેણે પોતાના તમામ રાજ્ય હદમાં સખ્ત હુકમ મોકલ્યો કે જે કોઈ સત્તાધીશ ને ધ્રુમમ શાહ મોહમ્મદ મહેદી (અં) નજરે પડે કે, તરતજ તેવણને ગીરફતાર કરીને બગદાદ મોકલી આપવા. ખલીફના આ હુકમાનુસાર સઘળી અબાસી સલતનતોમાં આવનારા દરેક મુસાફરોની સત્તાવાળાઓ બારીકાથી તપાસ રાખવા લાગ્યા. આ ખબર ધ્રુમમને જ્યારે તરાબલેસમાં મળી ત્યારે અબુ અબાસ જે ધ્રુમમની સાથે હતો, તેણે ધ્રુમમ પાસેથી રજા લઈ “કાહેરવાન” તરફ રવાનો થયો. ત્યાં પહોંચતાંજ અબાસી ખલીફના જાનસૂસોએ તેને પકડી બંદીવાન કર્યો. ત્યારે બીજા બાબુ ધ્રુમમ તથા તેઓના ફરજંદ અને મુરીદો મુસીબતોથી બચી હી. સ. ૨૯૬ માં “સજ્જલમાંમહુ”માં સલામતી સાથે આવી પહોંચ્યા.

તે શહેર ઘણું રૈનફદાર અને ખુબસુરત હતું, અને મોટા મેળા આલીશાન પહાડોની વચ્ચમાં આવેલું હતું. એ સલતનતનું પાયતખ્ત

“**બનુ મીઢરાર**” હતું, તે વખતે તે સલતનતમાં “અરબરી” કામનો શાહજાદા આલીશા ઇબ્ને મીઢરાર રાજ્યકર્તા બાદશાહ હતો. તેણે ઇમામની ઘણી સન્માનપુર્વક ખીદમત કરી. આ ખબર જ્યારે અબાસી સત્તાવાળાઓને પડી ત્યારે એક સખ્ત ઇકકો ધમકી સાથેનો મોકલીને અબાસી ખલીફ તરફથી જણાવવામાં આવ્યું કે “તું તારી સલામતી આહતો હોય તો. તારે ત્યાં જે ઇમામ મેમાન તરીકે રહેલાં છે, તેવણને ગીરફતાર કરીને મને ખબર આપ. અગર જો તારી પાસેથી છટકી જવા પામશે, તો બાદ રાખજે કે તેનો બદલો તારે ખમવો પડશે.” જ્યારે આવો સખ્તાઇ બેરેલો કાગળ તે શાહજાદાનાં હાથમાં આવ્યો. ત્યારે તેને દુન્યાની ઐશઆરામ (કે જે ભુરામાં ભુરી બલા આફત સમાન છે,) તે પર ભુલીને ઇમામ અને તેઓના ફરજાંદને કેદ કરી, અબાસી ખલીફને વળતો જવાબ લખી મોકલ્યો.

આ કટોકટીનાં સંજોગો વચ્ચે જે “રશીકા મુરીદો” શાહજાદાના હાથમાંથી છટકી જવા પામ્યા હતા. તેઓ દાઈ અબુ અબ્દુલ્લા પાસે જઈ પહોંચ્યા, અને ઇમામ તથા તેઓના ફરજાંદ ઉપર જે તકલીફ આવી પડી હતી, તેનું વીગતવાર વર્ણન કરીને સંભળાવ્યું. આથી તરતજ અબુ અબ્દુલ્લાએ ચાલીસ હજાર માણસનું લશ્કર લઈ ઇમામને છોડાવવા માટે “**બનુ મીઢરાર**” તરફ કુચ કરી. તે રસ્તામાં આવતાં “**કહેરવાન**” માં આવી પહોંચ્યો, કે જ્યાં પોતાનો ભાઈ અબુ અબાસ કેદ પડેલો હતો, તેને છોડાવીને આગળ વધ્યો. અને “**બનુ મીઢરાર**” માં આવી પહોંચ્યો.

આ ખબર જ્યારે “**શાહજાદા આલીશા ઇબ્ને મીઢરાર**”ને

પડી. કે તરતજ તે એ લાખના લશ્કર સાથે અણુ અણદુલ્લાની જામે થયો. ત્યાં મોટું ખુનખાર યુદ્ધ થયું, જેમાં ઘણું લોહી રેડાયું અને તે લડાઈ દરમ્યાન ખરખરી શાહજાદાના લગલગ એક લાખ સીપાઈઓ માર્યા ગયા, ત્યારે અણુ અણદુલ્લાની પારડીના ફક્ત બાર હજાર સીપાઈઓ શહાદત પામ્યાં, અને છેવટે શહાજાદો “આલીશા ઇબ્ને મીદસર” પણ માર્યો ગયો, આથી ખરખરીઓની હાર થઈ, અને તેનું લશ્કર નાશ-ભાગ કરવા લાગ્યું. આથી ઇસમાઇલી સોલજરોએ બા હીમતથી તેઓનો પીછો પકડ્યો, અને તેઓને સરહદની બહાર હાંકી મેલ્યાં, ત્યારે અણુ અણદુલ્લા જ્યાં ઇમામ કેદ પડેલા હતા, ત્યાં આવી પહોંચ્યો, અને પહેરો ભરતા પહેરેગીરોને મારી હટાવી કેદખાનામાં દાખલ થયો, અને ઇમામ તથા તેઓના ફરજાંદ અને સાથવાળાઓને છુટા કરી ઘણાજ માન અદ-બની સાથે ઇમામના દસ્ત મુખારકને બેસાડ્યા. અને જે ઘોડાઓ પાસે તૈયાર હતા, તે ઉપર ઇમામ તથા તેઓના ફરજાંદને બેસાડી, અણુ અણદુલ્લા પોતે ઇમામના ઘોડાની રીકાળ પકડીને “કતામાં” કબીલાના સરદારો સાથે પાયદળ ચાલતો હતો તે ખુસ્યાલીના લીધે તેની આંખોમાંથી હર્ષના આસુઓ વહેતા હતા. આવી રીતે “કેમ્પ માં” આવી પહોંચ્યો, અને ભર વસ્તી વચ્ચે પસાર થતાં બુલંદ અવાજે અણુ અણદુલ્લા પોકારતો હતો કે, “અંચે લોકો જુઓ! આ અમારા તથા તમારા “આકા” છે, જે “મહેદી” આવવાની આગાહી હતી, તે આજ “મહેદી છે.” આથી ઇમામને જોવા માટે ટોળેબંધ લોકો એકઠા થયા હતા, અને ઇમામના દીદારથી મુશરફ થતા હતા. એવી રીતે “સહલમામહા” આવી પહોંચ્યાં. ત્યાં આલીસા દીવસ સુધી પડાવ નાંખ્યો. ત્યારપછી “રુકાદાહ”

તરફ આવ્યા. ત્યાં “કોહિરવાન”ના લોકોએ ઇમામને “મહેદી” તરીકે સ્વીકારી બેસાત કરીને ઇમામે ઝમાન તરીકે કબુલ કર્યું, તે દીવસે આફ્રીકામાં ઇમામની સત્તા હેઠળ હુકમત આવતાં “કોહિરવાન” પાય-તખ્ત તરીકે નક્કી કર્યું. ત્યાં ઇમામ બાદશાહ તરીકે તખ્તપર બીરાજ-ગા. થયા. તે વખતે “કોહિરવાન”ના તાબાના શહેરો માટે વિશ્વાસુ સરદારોને ચુંટી “ગઝનવેરો” તરીકે નક્કી કરી તેઓને રવાના કરવામાં આવ્યાં, અને લડાઈ દરમિયાન ગૈયત તથા શરણે આવેલા “બરબરી” સીપાઈઓ તરફથી ઇમામને તથા તેઓના સાથવાળાઓને જે જે ખમવું પડ્યું હતું, અથવા જે જે નુકસાની થઈ હતી તે તાજપોષીની ખુશલીમાં સઘળાઓને માફી બક્ષવામાં આવી.

ત્યાર બાદ “આફ્રીકા” જીતવા માંહેના તબાનાં જે જે મોટા શહેરો હતા, તેમાં આલીશાન ઇમારતો ઉભી કરવામાં આવી ન્યાયની અદાલતો (કોર્ટો) મદરેસાઓ (કોલેજો) અને જાહેર પ્રગતી સંગવડ મટે સુશોભીત બગીચાઓ બનાવવામાં આવ્યા. તેમજ ત્યાંની પ્રગતને બંધબેસતા નવા કાયદા કાનુનો બંધવામાં આવ્યા. આથી તમામ પ્રગત સુખી થતાં સુખ શાન્તિ સાથે રહેવા લાગી તેથી જે આફ્રીકા તરફ કોઈની નજર વટીક પણુ ન હતી તે આફ્રીકા આજે હરીફ રાજ્યો સામે એક નમુનેદાર સલ-તનત થવા પામી હતી. કારણુ સઘળી પ્રગત ઇમામની ફરમાન બરદાર બની દરેક વખતે પાતાનો જાન શીદા કરવા તક્યાર રહેતી હતી. એકરોફર અને જાહેજલાલી અણુ અબાસની આંખમાં ખુશ્ચવા લાગી. તેથી ઇમામની બાદશાહી માટે તેના દીલમાં કોનો ઉછળવા લાગ્યો. અને હસદની બળત-

રામાં વગર અગ્નીએ જળવા લાગ્યો. આનું મુખ્ય કારણ ઇમામ ઉપર તેનું યકીન (ઇમાન) હતું નહીં, તેથી તે અદેખાઈનીની ધુનમાં જકવાટ કરતો કે, “ ઇમામને જે બાદશાહી સલતનત હાથ લાગી છે તે મેળવવા માટેની સઘળી મહેનતો અને કોશિશો મારા ભાઈ અણુ અબદુલ્લાહનીજ છે. ” તેથી મનમાં એવી રીતના હવાન કીટલા બાંધતો હતો કે. “ ભલે! ઇમામ તખ્તપર ઝલવાગર થયા. પણ તેવણે મારા ભાઈની મહેનતો વડે રાજ્ય મેળવ્યું છે. એટલે ઇમામ અમોબન્ને ભાઈઓના હાથમાં પુતળી થવું રહેશે. અને હકુમતનો તમામ દોર અમારા હાથમાં રહેશે. ” અણુ અબાસના આ હવાન કીટલાએ હવામાં ઉડી ગયા, કેમકે તમામ પ્રગ્નની વલણુ ઇમામ તરફ થઈ તેથી અણુ અબાસનો ગુસ્સો ઉશ્કેરાયો અને ઇમામ વિરૂદ્ધ પ્રપંચ કરી તેઓને ગાદી ઉપરથી ઉઠાડી પોતે રાજ્યસત્તા મેળવે, તેવી દુષ્ટ વેતરણુમાં રોકાયો, તેનાં માટે પ્રથમ બનુકતા **મીયાંના** સરદારો સાથે જોડતોડ શરૂ કર્યું, તેમજ પોતાના ભાઈ અણુ અબદુલ્લાને પોતાની વલણુમાં મેળવી લેવા માટે વગવસીલો ચાલુ કરવા મહાભારત તળવીજને શરૂ કરી. ખરેખર! દુન્યાની લાલચ ઘણી ખરાબ છે, જેવી રીતે ઇબ્ને મુલઝીમ ઇમાનદાર હોવા છતાં એક ચંદારતની બાહેશમાં અંધ બની ઇમામ **મોલાઅલી** (અ. ૦) નો કાતીલ ર્હ્યો, તેવી રીતે દાખ અણુ અબદુલ્લાહને પોતાના ભાઈની આડીઅવળી સમજવટથી રાજ્યનો લોભ થયો, જેથી ઇમામ વિરૂદ્ધ તે પણ પોતાના ભાઈની માફક કાવત્રામાં સડોવાયો. આ વિગતોથી જ્યારે ઇમામ માહીતગાર થયા, ત્યારે તેઓ ઘણા દીલગીર થયા. અને કોઇપણ ભોગે બન્ને ભાઈઓને સમજવવા માટે ઘણી કોશિશો કરવા લાગ્યા, અને એ સમજવટમાં કેટલાક આગેવાનો પણ સામેલ થયા, તેથી અણુ અબાસને જોશ વધ્યો અને પોતાના મન સાથે એમજ સમજવા

લાગ્યો કે ઇમામ અમારી બીક રાખે છે આવી તકજીરીમાં અણુ અણુએ કેટલાક પૈસાના ગુલામેને ઇમામનું ખુન કરવા માટે મોકલી દીધા. પણ જેમ હવા એક સેકંડમાં દરેક ઠેકાણે ફરી વળે છે, તેમ એ કર્પીણ કૃત્યની ખબર ઝડપથી આખા શહેરમાં ફેલાઈ ગઈ, જેથી ઇમામના કેટલાક “ફીદાઈયો” ઉશ્કેરાયાં અને એક મોટું જખ્ખરદસ્ત ટોળું અણુ અણુ દુશ્મના મહેલ તરફ ધસી ગયું ને ત્યાં અણુ અણુદુશ્મ તથા તેના ભાઈ અણુ અણુસને મારી નાખવામાં આવ્યા. આ ખબર ઘણા અફસોસ સાથે ઇમામે સાંભળી, અને પોતાના મુરીદોને ફરમાવ્યું કે બનવાં કાળ બને છે, માટે હવે શીત્તા ને શાન્ત કરો.

હજરત ઇમામ મોદમદ મહેદી (અ.) અહિંથી પોતાની રાજ્યસત્તાને ફાતમાઈ ખીલાફત તરીકે ઓળખાવી, અને રાજ્યનો વીસ્તાર વધારવા માટે દુર દરાજના દેશાવરોપર બહાદુર લશ્કરીઓ સાથે શુરા સરદારોની સરદારી હેઠળ ચઢ્યાઈઓ મોકલી. જેથી ફાતમાઈઓ મોટી મોટી ફત્તેહો મેળવતા ગયા. તેથી એ ઝમાનો ગોયા ફાતમાઈઓનોજ હોય એમ માલમ પડતું હતું. ટુંક મુદતમાં ફત્તેહ પર ફત્તેહ મેળવતાં રાજ્યની એટલી બધી હદ લંબાઈ કે, “મહેરા એલયપા” થી કરીને છેક “મગરબી અલાકશી” સુધી ફાતમાઈ ખીલાફતનો વાવટો ઉડતો થયો. એ દરમ્યાન ફાતમાઈ સલતનત ઘણી જોરદાર અને જહાં આશકારા થઈ પડી. તમામ લશ્કરી સોલજરો અને સરદારો વખત પડતાં ઇમામ ઉપર જનનીશાર થાય તેવાં વફાદાર હતા, જેથી આબુબાબુની સલતનતો ફુલમુલ થયા કરતી હતી. તેથી નાના રાજ્યકર્તાઓ પોતપોતામાં સલાહ

કરીને ફાતમાઇ ખીલાફતને તોડી પાડવાની વેતરણુમાં રોકાયા તે સંજોગો વચ્ચે એક કામ જે “મરમરી”ને નામે ઓળખાતી હતી, તે ઝણી જલ્દી, જંગલી, અને મરવા તથા મારવામાં કાંઈપણ સમજતી નહોતી, તે નાના રાજ્યોની ઉશ્કેરણી અને મદદથી કર્યાઓ તથા શહેરોમાં અનેકવાર અળવાઓ કરતી હતી. તેને ત્યાંના ફાતમાઇ લશ્કરીઓ ચાંપતા ઉપાયો લઈને દાખી નાંખતા હતા. છતાં એક વખત મોટો અળવો ફાટી નીકળ્યો, અને અળવાઓરો એકદમ ઇમામના મહેલની લગભગ નજીક આવી પહોંચ્યા, ત્યારે મહેલની આસપાસ જે ચોકીખાતો હાજર હતા, તેઓ અળવાઓરોની સામે થયા. અને જન ફેશાનીથી લડી ઇમામના નામ ઉપર પોતાના જાનની કુરબાનીઓ કરવા લાગ્યા. આખરે પરીણામમાં અળવાઓરોની સખ્ત હાર થતાં ચોરની માફક નાશી ગયા. એ એવકા કામ માટે ઇમામના દીલમાં હમેશાં ખતરો રહ્યા કરતો હતો, અને ભવીષ્યમાં પોતાના ખાનદાનપર એકાએક હુમલો આવે તો અચાનક માટે મજબુત ઉપાયો લેવા જોઈએ, ખ્યાલથી એક ‘હાઝલખીલ્લાક’ કીલ્લેઅલ્લે ઉભો કરવો જોઈએ, એવો વિચાર કરી ઇમામ “ન્યુટ” તરફ રવાના થયા, ત્યાં હુસ્યાર કારીગરો વચ્ચે મસલેહત કરીને કહ્યું કે, તે અનાવવા માટે કામ પસંદગીની જમીન નક્કી કરો. તે જમીન નક્કી થતાં હી. સ. ૩૦૩ માં “મહેદીઆ” નામનું એક શહેર અનાવવાનું કામ શરૂ કર્યું, અને લગભગ પાંચ વરસમાં તે શહેર તૈયાર થતાં, વચ્ચેવચ્ચે એક મજબુત મોટા ફેરાવાની દીવાલ ઉભી કરવામાં આવી, તે દીવાલમાં ઠેકાણે ઠેકાણે ટાટકો રાખવામાં આવ્યાં એ દીવાલ મોટા વીસ્તારની હોવાથી તેના વચમાં મહેલાતો ઉભા કરવામાં આવ્યા, તેમાં આરસપહાણુના તળાવો, તથા જમીન રૈનકદાર ખીળા પથ્થ-

રોની આરાસ્તા કરવામાં આવી. જ્યારે એ શહેર લગભગ તૈયાર થઇ રહ્યું, અને ફક્ત કીલ્લાના લોખંડી દરવાજા તૈયાર થતા હતા. ત્યારે ઇમામે પોતાના કુટુંબ કબીલાને “કાહેરવાન”થી તેડાવીને “મહેદીઆ”માં રાખ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે, “મારા પર ફાતમાઈઓ માટેની ભવીષ્યની ફરજ આજે પુરી થતાં હવે હું છુટો થયો છું.”

તે પછી ઇમામ પોતે પણ કેટલીક લડાઇઓમાં લાજર થઇને લટતા હતા. એક વખત પશ્ચિમ તરફના કેટલાક લોકો ઇમામ સામે લડવા બહાર પડ્યા, અને સ્વતંત્ર થવાની વેતરણ કરવા લાગ્યા, તેથી ઇમામે પોતાના ફરજદ હુઝરત કાયમ (અં)ને તેઓની સામે એક ચુનંદા લશ્કરની સરદારી સોંપીને રવાના કર્યું. ત્યાં જે શહેરમાં બળવાખોરો ભરાયલા હતા, તે શહેરને હુઝરત કાયમ (અં) ઘેરે નાંખી ઘણો લાંબો વખત સુધી ત્યાં રહ્યા. ને જ્યારે બળવાખોરો પાસે ખોરાક ખુટી ગયો ત્યારે તેઓ કફન પહેરી હાથ બાંધેલામાં તરવાર લઇ શરણે આવી જીવતદાન માંગ્યું. હુઝરત શાહ કાયમે (અં) તેઓને જીવતદાન બક્ષીને કેટલાંક શીખામણના બોધદાયક વચનો કહ્યાં, અને તેઓ જે થોડીઘણી ખંડણી આપી શક્યા, તે લઇને તેઓને છુટા કર્યાં. એ વખતમાં પશ્ચિમ તરફના ઘણા મુલકો તેઓએ હાથ કર્યાં, અને પોતાના લશ્કરી બળ વડે કેટલાક રાજકર્તાઓને તાબે કરી તેઓના રાજ્યને પોતાના રાજ્ય સાથે જોડી દીધા. અને “ઈલ-લસ, કીરવાન, તરાબલેસ, અમસાલ, મરાતો” વીગેરે રાજ્યપર ઇમામની હકુમત કાયમ થઇ, ત્યારે બીજી તરફ “સ્પેનમાં” જે ઉમૈયા ખલીફ હતો, તે ઇમામ તરફ પૂર્ણ શત્રુવટ રાખતો હતો, તેથી તેને તોડી પાડવા અને

“રૂપેન”ને લાથ કરવા માટે ઇમામ તરફથી તૈયારીઓ આણતી હતી. તે વખતે મીસરમાં અબાસી ખલીફાઓની સત્તા હતી, જેઓ ઇમામોને હમૈશા મુશીબતમાં નાંખી હેરાન કરેતા હતા, તેઓ ઉપર ઇમામના ફરજાંદ શાહ કાયમ (અં) હી. સ. ૩૦૯ માં હુમલો લઈ ગયા, પણ તે વખતે હુમલો નીબૂળ નીવડ્યો, અને મીસર ફત્તેહ થયું નહિ, ત્યારે ખીજી વખત “મીસર” પર ચલકાઈ લઈ જવા માટે અને અબાસીઓનો દોર તોડી પાડવા માટે જખરદસ્ત તૈયારીઓ કરી રહ્યા હતાં, કારણ એ લગાઈમાં ઇમામ પોતે લડવા માટે બાહર આવવાના હતા. પણ તે સંજોગો વચ્ચે મૈલાના શાહ મોહમદ મહેદી (અં) ૨૪ વરસ રાજ્ય ભોગવી હી. સ. ૩૩૨ માં “મહેદીઆ” માં વફાત પામ્યા. તેઓની તુરખત પણ “મહેદીઆ”માં આવેલી છે. ઘણા મોતેબર ઇતિહાસ લખનારાઓ પણ કબુલ કરી ગયા છે કે, ઇમામ મોહમદ મહેદી (અં)ની સલતનત ઘણી જખરદસ્ત અને પ્રગ્નને સુખરૂપ અને ફાયદાકારક હતી. તેઓ લોકો ઉપર અદલ મનસાફ સાથે રાજ્ય ચલાવતા હતા. તેથી તમામ રૈયત ઇમામની ફરમાન બરદાર રહેતી હતી. અને હમૈશા ઇમામ સાથે નમનતાઈથી ચાલતી હતી. ઇમામની વફાત પછી ઇમામની મશનદ પર તેઓના ફરજાંદ મૈલાના શાહ કાયમ (અં) ખીરાજમાન થયાં.

મૌલાના શાહ કાયમ (અં)

પ્રકરણ ૯ મું.

મામ કાયમ (અં) હી. સ. ૩૨૨ માં પોતાના પીતાના તપ્તપર જલવા અફરોજ થયા. ઇમામ શાહ-મોહમદ મહેદી (અં) પોતાની દેયાતી-માંજ ઇમામ કાયમ (અં)ની સરદારી અને ઇમામત “પશ્ચિમ” તરફના અને “બરબરી” લોકો પાશેથી કબુ

લાવી ઐયત લેવડાવી હતી. ઇમામ કાયમ (અં)નો લકબ હુઝરત અબુ કાસીમ મોહમદ નીઝાર અલ કાયમ બ અમ્ર અલલાહ (અં) હતો, તેઓ હીમતવાન, બહાદુર, લડાઈવા, અને સીપાયાના, તખીયત ધરાવતા હતા. દરેક લડાઈઓમાં તેઓ પોતે હાજરી આપી દુશ્મનો સામે લડતા હતા. ફત્તમાઈ ખલીફાઓમાં તેઓ પહેલાજ બાદશાહ હતા. જેઓએ દરયાઈ લડાઈનો કાફલો બનાવ્યો હતો, અને લગભગ ત્રણસો લડાઈક બાર-કસો તૈયાર કરાવ્યા હતા, તેનું કારણ એ હતું કે, ઇટલીયનો દરીયામાર્ગે આવી વખતો વખત ઇમામની સરહદમાંથી હુટકાટ કરી ભાગી જતા હતા,

તેથી ઇસમાઇલીઓને ઘણી મુસીબતો વેડવી પડતી હતી તેના બચાવ અર્થે ઇમામને એ પગલા લેવા પડ્યાં હતા, કાફલો તૈયાર થઇ રહ્યા બાદ એક વખતે એકાએક ઇટેલીયનોએ ઇમામની રાજધાનીના બંદરો પર હુલો કર્યો, અને બંદરોને તારાજ કરી મોટું નુકશાન પહોંચાડ્યું. તેનો બદલો લેવા માટે ઇમામે પોતાનું લશ્કર એકઠું કરી, આલીમોનો જોહાકાદોર તોડી પાડવા માટે એક જખરદસ્ત કાફલો “રૈમ” ફતોહ કરવા માટે રવાના કર્યો, ત્યાં ઇટલી દરીયામાં મહાન લડાઈ શરૂ થતાં છેવટે તેમાં ઇટેલીયનોની સખ્ત હાર થઈ, તેથી ફાતમાઈઓએ “ફાશ” સીવાય ઇટેલીયનોનાં આખા પ્રાંતનો કબ્જો મેળવી, ત્યાં ઇમામની હકુમત કાયમ કરી. ત્યાર પછી બીજી વખત ચહડાઈ કરીને ઇટેલીયન હદને ઘેંટ સુધી તારાજ કરી, ઇટાલી કાફલા સામે દરીયા માર્ગે મહાભારત લડાઈ કરીને ઇટલીનું મોટું શહેર ‘જનોવા’ સર ક્યું. જે ઘણી લાંબી મુદત સુધી ફાતમાઈ ખલીફના તાબામાં રહ્યું. અને “લોમપારડી”નો પણ એક ભાગ ઇમામના તાબા હેઠળ આવ્યો. એવી મહાન જીતોપર જીતો મેળવતાં ઇસમાઇલી સોલજરો આગળ વધતા હતા, ત્યારે બીજી તરફ લશ્કરના રોકાણનો લાભ લઈને એઈમાની લોકો બળવો જગાડવાની કોશીશો કરતા નજરે પડતાં હતાં. અને એક બળવો “સકલખીયા”ના આરખોએ ઇમામ સામે ઉઠાવ્યો તેનું કારણ એ હતું કે “સકલખીયા”નો ગવર્નર કે જે નુંતામ સાલમ હતું, તે પ્રજાને વગર કારણે હેરાન કરતો હતો, તેથી પ્રજામાં ઉશ્કેરણી થતાં બળવો ઉઠ્યો, આથી સાલમે પોતાનો જીવ જોખમમાં જોડ્યો, તેથી બચાવ માટે ઇમામ પાસે મદદ મેળવવાનો એક રૂકો લખી બીજાને રવાના કર્યો. તે રૂકામાં જણાવ્યું હતું કે “અહિંના લોકો

આપની સત્તા સામે વાંધા ઉઠાવે છે, માટે તરત મદદ મોકલાવો” આ રીકોડ જ્યારે ધમામના હાથમાં કાશીદે આપ્યો, કે તરતજ ધમામે “ખલીલ” નામના ખલાફર સરદારની સરદારી હેઠળ એક લશ્કર રવાના કર્યું, તે સીપેહસાલાર ખલીલ જ્યારે લશ્કર લઇ સકલખીઆમાં આવી પહોંચ્યો, ત્યારે ત્યાંના લોકોમાંના કેટલાક બળીતા શહેરીઓનું એક ડેપ્યુટેશન સરદાર ખલીલની મુલાકાત લેવા માટે આવ્યું. અને સરદાર ખલીલને ગબ્હર્નર સાલમ પ્રગ્ન ઉપર વગર ગુન્હાએ જીલમ ગુન્નરે છે, તેથી વાંકે ફગાર કર્યો. આથી સીપેહસાલાર ખલીલે ધમામ પાસેથી ઓરડર મેળવી, ગબ્હર્નરના ઓદ્ધા ઉપરથી સાલમને બરતરફ કર્યો, અને તેની જગ્યાએ હસન ખીન યાસીનની ગબ્હરનર તરીકે નીમણુંક કરી. આથી સકલખીયામાં પાછી શાન્તિ ફેલાણી.

ખરેખર! અગર જો ધમામની સલતનતમાં આવાં ઝગડા ફેલાતે નહિ, તો અજબ જેવું ન હતું. કે ધમામના સોલજરો યુરોપમાંનો ધણો ભાગ મેળવવા વગર રહેતે. ફરીથી પ્રગ્નમાં મીનાકેશો પડવાના મનહુશ આશાર નજરે પડવા લાગ્યા, અને અંદરખાનેથી કુસંપ વધતો જતો હતો, તે કુસંપના બી રોપવામાં મુખ્ય હાથ ગુન્હેગાર, ઝાલીમ અને જીલમી બરબરી કામનો હતો. તેઓ અંદરખાનેથી પ્રગ્નને બહેકાવવા માટે પ્રપંચો રચતાં હતા, તેથી આખરે એકાએક બળવો ફાટી નીકળ્યો, તેમાં એક સીપેલો, પોતાને ઝાલીમમાં ગણતો, બેવકા થયલો. અખ્યુયઝીદ મુખલેદ બીન કરાદ નામનો ખારજી હતો, તેણે ધમાનદારીના ડોળથી વાએજ કરી અબલુ તથા જંગલી બરબરીઓને પોતાની સાથે મેળવી લીધા.

હી. સ. ૩૩૩ માં અબુ યઝીદ ખારજી કે જેને કેટલાક અજ્ઞાન બર બરીઓ “ **શેખુલ મુસલમીન** ” તરીકે કહેતા હતા. તે પોતાના વહેશી મુરીદો સાથે પહાડોપરથી ઉતરીને શહેરોમાં દાખલ થકને પોતાના જંગલી મુરીદોના હાથે લુટફાટ તથા કતલ ચલાવી આગળ વધતો હતો, પરિણામમાં આખરે તેણે એવી બરબાદી કરી નાંખી કે ફક્ત “**મહેદીઆ**” તથા અત રાફના થોડા **કીલેબંધ** શહેરોપર ઇમામની હકુમત રહી. ત્યાર પછી અબુ યઝીદ ખારજીએ વિચાર્યું કે, એ કીલેબંધ શહેરો પણ હાથ કરી લઉં. આ વિચારથી તેણે ચાર વખત સરતોડ હુમલા કર્યા તેમાં ઇમામના લશ્કરે બહા દુરીથી લડી તેને હરાવ્યો એ ચારે વખત હાર પામવાથી યઝીદ હેરાનને પરેશાન થયો, અને જીત મેળવવા માટે તેના પાશે એક રસ્તો રહ્યો નહી. તેથી નીરાશ થઈ લગાઇને પડતી મુસ્લીમ “ કનાઅત ” તથા “ સુસ ” ની તરફ નાહો. ત્યાં તે શહેરોપર હુમલો કરી તેને હાથ કરવા માટે રોકાયેલો હતો. ત્યારે ઇમામ મોલાના **શાહ કાયમ** (અં) હી. સ. ૩૩૪ માં વફાત પામ્યા. તેઓની બાદ ઇમામની ગાદીએ તેઓના ફરજદ **હઝરત મોલાના શાહ મનસુર** (અં) આવ્યા.

મૌલાના શાહ મનશુર (અ૦)

પ્રકરણ ૧૦ મું

મામ મનશુર (અ૦) હી.સ. ૩૩૪ માં પોતાના પીતાની મશનદ પર ખીરાજમાન થતાં ઇસમાઇલીઅન ઇમામ તરીકે જાહેર થયા, તેઓ હુઝૂરત અબુ ઝાહેર ઇસમાઇલ અલ મનશુર બ અમ્રઅહલાહના ઇલકાખથી ઓળખાતા હતા. તેઓ મોટા હોંશલો ધરાવનાર અને તખીયતમાં પાણીદાર હતા. તેઓ તખ્ત પર આવ્યા બાદ ખારજ યઝીદ જે “કનાઅત ” તથા ‘સુસ ” પર બેસે નાંખીને પડ્યો હતો. ત્યાંથી તેને હાંકી કહાલવા માટે ઇમામે એક સુન’દી ફેજ મોકલી તેમાં યઝીદની હાર થતાં તે નાસભાગ કરવા લાગ્યો, ત્યારે હાતમાઇ લશ્કરે તેનો પીછો પકડ્યો. તે સંજોગે વચ્ચે જ્યાં જ્યાં બન્ને લશ્કર ભેગું થતું હતું ત્યાં ત્યાં જેવી રીતે ઇસમાઇલીઓ સામે ખારજોએ બેરહેમીથી કામ લીધું હતું, તે પ્રમાણે હવે શાહીમોનો માર ખાવાનો વખત આવ્યો, તેથી હાતમાઇ ફેજ પણ તેઓ પર દબ કર્યા વગર કશું ચલાવી તેઓને નાશુદ કરતી હતી.

એવી રીતે ફતેહપર ફતેહ મેળવતા મૌલાના શાહ કાયમ (અં) નાજમાનમાં જે શહેરો ફાતમાઇઓના હાથમાંથી નીકળી ગયા હતા, તે મૌલાના શાહ મનશુર (અં) ઇમામે પાછા હાથે કર્યા. અને જે અણુ યઝીદના મુરીદોએ પોતાની જીત વખતે ઇસિમાઇલીયનો પર કતલ તથા લુટફાટ ચલાવી મુરદાળ લીઝતોમાં મોજ માની ભુલા પડ્યા હતા, તેઓ તમામ આ લડાઇમાં માર્યા જતાં વાસીલે જહનંમ થયા, અને એ ખારજીઓનો સરદાર અણુ યઝીદ “જમ્ કેશાલાત” તરફ નાઠો. એ રસ્તો ઘણો વીકટ અને મુશ્કેલીભરેલો હતો કે જ્યાં આખા દીવસમાં ફક્ત થોડાજ રસ્તો પસાર થઈ શકતો હતો છતાં ફાતમાઇ ફોજે તેની પુઠ ચાલુ રાખી હતી, શત્રુઓ નાસતા નાસતા અણુ યઝીદ સાથે “કતામા”ની પહાડોપર ચડી ગયા. તે પહાડોપર એ ઝાલીમોનો એક કીલ્લો હતો, તેમાં તે ભરાઇ બેઠાં કે જ્યાં થોડા બરખરી ચેલાઓ સાથે અણુ યઝીદનો છોકરો બેઠેલો હતો. ત્યારે ફાતમાઇ ફોજે તે કીલ્લાને ઘેરો નાખવાનું શરૂ કર્યું, જ્યારે કીલ્લાની અંદરથી અણુ યઝીદ તથા તેના ચેલાઓ ધા કરીને ખુનરેજ કરતા હતા, ત્યારે ફાતમાઇ ફોજ તેનો જવાબ મક્કમપણે દેતી હતી. એમ કરતાં આખરે એ પહાડોપર ખુનખાર લડાઇ થઈ, અને દુશ્મનોનો કીલ્લો ફાતમાઇ ફોજે શરૂ કર્યો. એવામાં અણુ યઝીદ છુપો રસ્તો તોડીને નાશી જવાની કોશેશ કરતો હતો, એવામાં તે ઇસિમાઇલીયનોને હાથે પકડાઇ ગયો. તેને મુશ્કેલાટ બાંધી કેદ કરી “મહેદીઆ” તરફ ઇમામની હજુરમાં રવાનો કરવામાં આવ્યો ત્યાં તેને “હમદાન”ના કીલ્લામાં એક લોઢાના પાંજરામાં પુરવામાં આવ્યો, તેમાંજ તેને આખરે રીયાવી રીયાવીને મારી નાખવામાં આવ્યો. ત્યારે અણુ યઝીદનો છોકરો તથા તેના થોડાક ચેલાઓ નાશી જ-

વાથી જીવતા રહેવા પામ્યાં હતા. છતાં તેઓએ પોતાની ધાતમી વર્તણૂક મુકી નહોતી. અને કેકેકાણે છુપી રીતે ભાગતા ફરતા હતા, પ્રજાને ઘણી તકલીફ દેતા હતા. આખરે તેઓ પણ ફાતમાઈ ફોજને હાથે બંદીવાન થવા પામ્યા. જેથી આફ્રીકા પાછો એ આલીમોથી પાક થવા પામ્યો, અને પ્રજા સુખચેતથી વસવાટ કરવા લાગી.

“સકલીયા” પ્રાંતમાં હશન સારી રીતે વહીવટ ચલાવતો હતો તેના પર “તુરકો”એ ચડાઈ કરી, તેથી તેની સામે હશનનને લડવું પડ્યું, તેમાં તેની હાર થઈ. એ ખબર ઇમામને ફરી વળતાં એક કુરૂખ નામનાં બહાદુર સરદારની સરદારી હેઠળ ફાતમાઈ ફોજ તુરકો સામે લડવા રવાના કરી. તેણે સકલીયામાંથી તુરકોને મારી હાલવ્યા. એ ફત્તેહની ખુશાલીમાં એક કવી કે જેનું નામ અબુ જાફર હતું, તેણે કેટલીક કવીતાઓ રચી દરબારમાં લઈ આવ્યો. તેમાં કેટલીક ભવિષ્ય પણ ભાંખેલી હતી, ને તે કવીતાઓમાં એવી આગાહી પણ કરેલી કે, “અમે ઇમામે ઝમાન મોહાના શાહ મનશુર (અ.) તમારો પાટવી કુંવર હઝરત મોએઝ (અ.) નું મુઆરક નામ પવિત્ર “મક્કા અને મદીના”ના શહેરોના મીમ્મરોપર અને સીકકાઓપર એક મહાન ખલીફ તરીકે જરૂરી થશે, જે અબુ જાફર કવીની ભવિષ્યવાણીઓ પાછળથી ખરી થવા પામી હતી.

“સીચલી” અને “કલાખરયા”ના કેટલાક બદકાર આરબો ફાતમાઈ સલ્તનતને સારી રીતે માનતા નહિ હતા, અને સંજગો વચ્ચે વિરૂદ્ધ જવાને તેઓ પાછી પાની ભરતા હતા નહિ. તેઓને ઇમામ તરફથી

દયાવીને સારી રવેશે ફરમાન બરદાર બતાવવામાં આવ્યા, જેથી તેઓ ક્રાંતમાંથી ખીલાફતને આધીન રહ્યા. ત્યારે હી. સ. ૩૩૯ માં ઇમામ શાહ મનશુર (અં) અબુ અલ કાસમ હુસન ખીન અલીને સીસઝી અને તેના તાબાના પ્રાંતપર ખંડણીયા સુખા તરીકે મુકરર કર્યો, તે અહલ હુશનના ખાનદાનમાં લાંબી મુદત સુધી રહેતો હતો, તે સુખો થયા પછી સારી રીતે રાજ્યકાર્યાર ચલાવતો હતો, એવામાં “ફેન્ય” રાજ્ય કક્ષા-ખરીયાપર હુમલો લઇ આવ્યો. તે ફેન્ય લશ્કર સાથે “મરાઠીયન” લદ્દમાં દર્યાઈ શખ્ત ખુનખાર લડાઈ થઈ, તેમાં ફેન્યોની મોટી હાર થઈ. એ રોકાણનો લાભ લઇ “રખેન”માં રાજ્યકર્તા ઉમૈયાઈ ખઝીફ અલ નાશરે વગર લડાઈએ અંદરની સમગ્રવટથી મરાઠો હાથ કરી લીધું.

ઇમામ મનશુર (અં)ને અગાઉ જેવી રીતે સુરીઓ લડતરત મોહમદ (સં)ને અલ્લાહ તરીકે માનના હતા, તેવી રીતે શેખ તરીકે ઓળખાવતો ખાનદાન ઇમામને અલ્લાહ તરીકે માનતો હોવાથી મુલ્લાં અને મોલવીઓ, જેઓ સરીઅતપનાહ હતા, તેઓનું કાતરીયું ગરમ થયું. જેણે કેટલાક નાદાનોને ઉશ્કેરી મુક્યા, તેથી એક સમયે ઇમામ શહેરથી બહાર શીકારગાહે જતા હતા, જ્યારે તેઓ પોતાનાફરજ શાહ મોએઝ (અં)ને ઇમામ તરીકે જાહેર જનશીન કરી ચુક્યા હતા, ત્યારે જાલીમોએ શાહ મનશુર (અં)પર હુમલો કરી, તેઓને પકડી, તેઓના ગલામાં ફાંસો નાંખી ઊંડ ઉપર લટકાવી શહીદ કર્યા. તેઓ ઇમામ હી. સ. ૩૪૧માં વફાત પામ્યા. તેઓની કબર “મહેદીઆ”માં આવેલી છે. શાહ મનશુર (અં)ની વફાત બાદ તેઓના ફરજ શાહ મોલાના શાહ મોએઝ (અં) ઇમામતની મશનદપર ખીરાજમાન થયા.

મૌલાના શાહ મોએઝ (અ૦)

પ્રકરણ ૧૧ અં.

મામ મોએઝ (અ૦) લી. સ. ૩૪૧ માં ઇમામતની મશનદાર રોનક અફરોઝ થયા, એ નામદાર ઇમામનો પુરો લકબ અબુ તમીમ શૈયદ અલ મોએઝ અલ દીનદલાહ (અ૦) છે, એ ઇમામને ઇતીહાસ લખનારા દાના, ચાલાક, ઇનશારી, બહાદુર, આલીમ, તથા શાયન્સ, અને શીલાશુરીના મુરબી તરીકે લખે છે.

એવણુ ઇમામનાં જમાનામાં સોમાની લોકો ઇસ્લમ વ હુન્નરમાં આગળ વધી માત્રદાર બની રહ્યા હતા, જેથી તમામ પ્રાન્ત ખુશી અને સુખ એનમાં દીવશે પસાર કરતી હતી, તેમ મુલકી જગડઓ, ફીશાદ,

અને લયાનક આફતોનો અંત આવી રહ્યો હતો. કારણ કે જે કોઈ બદ-
કાર બદકારીપર કમર બાંધતો હતો તેને પુરેપુરી સગ કરવામાં આવતી
હતી, તેથી સઘળી પ્રજા દાખલો લગ્ન રાહ રાસ્તપર ચાલતી હતી.

શહેરમાં બંદોબસ્ત રાખનારા અમલદારો પુરેપુરી પોતાની ફરજ કાળજીથી
અગવતાં હતાં, ને પ્રજાને બંધબેસ્ત થાય તેવા કાયદા કાનૂનો સત્તાનતનાં
બરનાં રચવામાં આવ્યાં હતા, તેથી તમામ પ્રજા સુલેહ અને સંતોષથી
વર્તતી હતી.

લશ્કરનાં બંધારણ માટે જુદી જુદી ફોજો ઉભી કરવામાં આવી
હતી જે સઘળી ફોજ લગલગ બાર લાખ માણસોની ગણવામાં આવે છે.
તેની જુદી જુદી પલટણો બનાવી તે પર ખાસ અનુભવી અને સુરા સર-
દારો મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા, તે ફોજોમાંનાં વીલાગનાં જુદા જુદા
નામ રાખવામાં આવ્યા હતાં, તેમાં **નીઝામીય** અને **મલયસયા** એ બન્ને
પલટણો ધણી વખણાતી હતી. જેમાંના તમામ સોલજરો ચુનંદા લડવૈયા
અને બહાદુર હતાં, તે ફોજો જ્યાં જ્યાં ચઢડાઈ લાઇને જતી હતી, તે
ફત્તેહ કર્યાં સિવાય પાછી વળતી નહી, એવી દીલેર ફોજથી અતરાફનાં
તમામ હાકીમો ધમામને તાબે રહી “ખંડણીઆ” થઈ રહ્યા હતા, એ
સુરવીર ફોજોનો વડો **ઝનરલ-ઇન-ચીફ** : યાને **સુપેર સારાર** એક
ધમામ **મોએઝ** (અં)નો ગુલામ નામે “**ઝહર**” હતો. તેણે બનીશારી
અને વફાદારીથી જીતો મેળવી, તેથી એટલો પ્રખ્યાત થવા પામ્યો હતો, કે
જેને “**સ્પેનીયન**” ઈસાઈ (ક્રીશ્ચીયન) સૌમાલીઓ અલનાશરનાં
ખીતાબથી બોલાવતા હતાં.

હી. ૨૮. ૭૪૪ માં ઓન્ડોલેસીયાનાં દરીયાઇ કાફલાએ જે “ફાતમાઇ” ઝંગી આરકસ ટપાલ લાવતો અને લઇ જતો હતો, તેનાંપર ઘેરો નાંખીને મજકુર ટપાલનાં આરકશને કેદ કરી લીધું, તેની ખબર જ્યારે ઇમામ શાહ મોએઝ (અ.)ને પડી ત્યારે “શશડી”નાં ગબ્હનર હશન ખીન અલીને ફરમાન મોકલાવ્યું કે એક જખરદસ્ત કાફલાની સાથે ઓન્ડોલેસીયા તરફ ચલપાઈ કરે કારણ કે ત્યાંના આલ-માયરાનાં “લાકામે” આપણાંથી નાહક ઉભી કરેલી દુશ્મનીની તેને લીઝત ચખાડે, કે ફરીથી આવી હરકત કરતા અટકે, તે ફરમાનનો “ગબ્હનર” વગર ઢીલે અમલ કર્યો. અને “અલનાશર”નાં કપતાનોએ દુશ્મનોનાં શુશ અને મરઝે “ખેઝર”નો નાશ કરી પોતાને થયેલી નુક-શાનનો બદલો પુરેપુરો લઇ પાછા વળ્યા અને એ ખબર ઇમામ શાહ મોએઝ (અ.)ને પોંચાડી.

ત્યાર બાદ ફાતમા-ઓએ મરાકો ફતોહ કરી, અને ઝુલમી સરદાર ઝેરરી ખીન મના સહતાજ તથા ઝંગલી એનારકીરદોનું જોર તોડીને “ઝઝીરે કુરેયટ” ફતોહ કર્યું; તેના “ગબ્હનર” તરીકે અબ્દુલ્લા અનશને નક્કી કરી, વિરોધિઓ સોમાલીઓને તાબે કરીને ઇમામ શાહ મોએઝ (અ.)ની હકુમત કાયમ કરી. એ ચડતી ન શાંખી શકનાર રૂમીયો હી. સ. ૭૫૦ માં ફાતમાઇ હકુમતને તોડી પાડવાની કાશીશથી લગભગ સાતસો ફાજી આરકશને “ઝઝીરા”માં ઉતાર્યા, તે રૂમીયોની મોટી સંખ્યા સામે ફાતમાઇ આરખો ટકા રાખ્યા નહીં તેથી ફાતમાઇઓની હાર થતાં “ઝઝીરો” “રૂમીયોએ” ફતોહ કર્યું, એ લગાઈ દરમ્યાન જ્યારે

ઈસમાઇલી આરમો મોટી સંખ્યામાં માર્યા ગયાં, ત્યારે “રૂમીયો”એ પ્રગ્નપર ઘાતકીપણું ગુન્નરવામાં કાંઈ બાકી રાખ્યું નહીં, તે એટલે સુધી કે નીર્દોષ બાળકોને પણ નીર્દય રીતે ડોકરો મારીને તેને મારી નાંખતા હતા, એ ખબર જ્યારે ઇમામ શાહ મોએઝ (અ.વ. ૭૦)ને પડી ત્યારે ઘણા જુસ્સામાં આવી જતાં શશલીનાં વાલી જનરલ આહમદ ખીન હુશન પર હુકમ મોકલ્યો કે ઉતાવળે “ઝઝીરા”ની મારી પ્રગ્નપર જે ઘાતકીપણું ઝાલીમો ગુન્નરે છે, તેની સામે સંગીન લશ્કર સાથે સામનો કરો, અને તમારી મદદે અત્રેથી બે લાખનું લશ્કર અમો રવાના કરીએ છીએ, તે હુકમ થતા જનરલ આહમદ પોતાના બહાદુર યોદ્ધાઓ સાથે બહાર પડ્યો, અને “જજીરે કરેયટ” તરફ પ્રયાણ કર્યું, ત્યાં પોંચતાં તે “રૂમીયો” સાથે “ફાતમાઇઓ”નું એક દાઝણુ યુદ્ધ થયું, તેમાં “રૂમીયો”ની હાર થતાં નાશભાગ કરવા લાગ્યા, અને અતરાફનાં કાલાઓમાં ભરાઈ બેઠા, છતાં જનરલ આહમદે તે દગાબાઝોનો પીછો છોડ્યો નહીં, અને બહાદુરી સાથે કાલાઓમાં ભરાઈ બેસેલા “રૂમીયો”ને ખેંચી બહાર લાવતાં, અને તેને રીબાવી રીબાવી મારી નાખતાં. એવી રીતે તમામ કાલાઓ સર કરીને ઝઝીરા કરેયટને દુસ્મનોથી પાક કર્યો તેવામાં ઇસમાઇલી જસુસો તરફથી ખબર મળી કે ખુશકીને રસ્તે રૂમીયોનું એક મોટું પાયદળ લશ્કર નાશી છુટેલા “રૂમીયો”ની કુમક આવે છે, તેવામાં ઇમામે મોકલેલા બે લાખ માણસનું લશ્કર જનરલ આહમદની મદદે આવી પહોંચ્યું, તે સાથે લેતા જનરલ આહમદ ખુશકીનાં રસ્તે “રૂમીયો”ના સામનો કરવા કુચ કરી અગ્રણ વધ્યા. થોડા દિવસની મુસાફરી બાદ બન્ને લશ્ક-

રેનો બેઠો થયો, અને ખુનખાર લગમ ચાલુ થઈ તેમાં રૂમીયોનો કચડ
 ચાલુ નીકળી ગયો, તેથી દરીયા તરફ નામવા લાગ્યાં. ત્યારે ઇસ્માઇલી
 આરબોએ તેનો પીછો લીધો, એમ કરતા “રૂમીયો” જે પોતાના બાર-
 કશો દરીયામાં લાંગરેલા હતા, તે પર ચડીને ભાગવા લાગ્યાં એટલામાં
 ઇસ્માઇલીઓ આવી પહોંચ્યા. તેથી સાંમવામે ઝપાઝપી ચાલુ થઈ, પરિ-
 ણામે “રૂમીયો”ના તમામ બારકશોનાં બુરેચુરા થઈને દરીયાને તળીએ
 ખેંચી ગયાં, એવી રીતે દુસ્મનો ફાતમાઈ સરહદમાંથી નાબુદ થયાં, અને
 પ્રજા સઘળી સુખ ચેનથી રહેવા લાગી; શહેર અને દરેક કશામાં ઇલા-
 દતખાનાઓ, કાલેઓ દવાખાનાઓ ઉભા કરીને ઇલમ તથા હુન્નરની ખીસ-
 વણી કરવામાં આવી, અને જે દબ પર બગાદમાં તથા કરંટયામાં
 સંસ્થાઓ હતી. તેથી પાલુ વધારે સુધારા સાથે ઝઝીરમાં સ્થાપવામાં
 આવી, તેમજ તમામ બાબતોએ ઉત્તરિની હીલચાલ મચી રહી, તેથી દુર
 દેશાવરોનાં લોકો ત્યાં ઇલમ વ હુન્નર શીખવા માટે આવતા હતા જેથી એ
 “ઝઝીરો” દુનીયા પર નમુનેદાર બની વિખ્યાતી મેળવીને જહાં આશકરા
 થવા પામ્યો.

હી. સ. ૩૫૬ માં મીશર તરફ નજર કરવામાં આવી કારણ ૬
 ખલીફ મામુન જે અબાસી ખાનદાનનો હતો, તેના તરફથી જે “હસ-
 માલીઓ”ને વગર ગુન્હાએ તકલીફ આપીને દેશપાર કરવામાં આવતા
 હતા, તે ઝમાનો હવે બદલાયો હતો, અને ફાતમાઈ સલતનત એક એવા
 સંગીન પાયા પર આવી હતી કે જેથી “અબાસી” તથા “હમૈયા”એ
 બંને ખીલાફતો મલકાઈમાં આવી પડી હતી, ત્યારે અમાઉ હસમાઈલીઓએ

ઉપાડેલી મુસીખતોનો “દાગ” અત્યારવેર ઈસમાગલીઓનાં હીઝમાંથી બુસાયો નહોતો, તેનો બદલો લેવા માટે “જનરલ-ઈન-ચીફ ઝોહર” તૈયાર થઈ રહેલો હતો, તે વખતે મીશરમાં “અપાસીઓ” તરફથી હુકમ કાકુર અશ્વીની કારોબાર ચલાવતો હતો. તેનું એકાએક મરણ થયું, તે વખતે પણ જે દાગઓ “મીશર”માં ઇમામના તરફથી “દાગ” કરી રહ્યાં હતા, તેની મીશરી પ્રજા છેડછાડ મુકતી નહોતી. એવા સમાચાર જ્યારે “મહેદી અ.”માં ઇમામને ફરી વળ્યા, કે ઇમામે ઝોહરને મીશર પર ચડાડ કરવા ફરમાવ્યું. એ હુકમને માથે ચલાવતા જનરલ ઝોહર પોતે એક સાખતા સરકાર સાથે બહાર પડ્યો, તેવામાં જે મીશરનો સુબો કાકુર અશ્વીની મરણ પામ્યો હતો, તેનો રીપોર્ટ જનરલ ઝોહરને મળ્યો કે લકઠાર અને પ્રજા વચ્ચે મીનાકેશો પડ્યો છે, તે તકનો લાલ લગ્નને શીશાદખોરો, તથા હરામખોરો, પ્રજાને તકલીફ આપીને પોતાનો શીકકો જમાવવા બેસા છે, તે અખેડથી અપાસી ખીલાફતનાં લશ્કર સિવાય તમામ પ્રજા નારાજ છે. એ અખર ઈસમાગલી એકથી તરફથી જનરલ ઝોહરને અધ વચ્ચે મળ્યા, ત્યારે તેણે ડિનાવળે પ્રયાણ કયું, અને મીશર પોંચતા વાર તેનાં પર ઘેરો નાંખવાનું શરૂ કયું, એ અખર જ્યારે પ્રજામાં ફેલાઈ ત્યારે તેઓ શહેર બહાર આવીને જનરલ ઝોહરને દરેક જાનની મદદ આપવા તૈયાર થતાં, કયું કે અમોને જાતીમો પોતાના ફરેખી પંઝાઓમાં ખીશી નાંખવાને તલમલી રહ્યાં છે. માટે દયા કરીને અચાવો! તેનાં જવાબમાં “જનરલ ઝોહર” કયું બરોસો રાખો ખુદા પર તે સર્વે સાફ કરશે. અને હુંક વખતમાં પાપીઓને બદલો મળી

જશે. તે મસલનની જે બદમાશે શહેરનો કપત્રો લગ્ન ખેઠાં હતા, તેઓને ખંખર પડી ત્યારે તે સામે થવા ખીણોમાં ભરાય એકા ને ત્યાંથી વાર કરતા હતા. ત્યારે ફાતમાઈ લશ્કર ખુલા મેદાનમાંથી તેનો જવાબ કરતું હતું, જે કે ફાતમાઈ લશ્કરનો મારો કાતીબ હતો, પણ દુસ્મનો ભરાય એસેલા હોવાથી તેને અસરકારક નીચડો નહી, તેથી દુસ્મનો કુલાઈ જાહેર શીસોડીઓ વગાડતા, અને તાનાંઝનીયો કરતા હતાં, ત્યારે જનરલ ઝાહરનું ચુનંદુ લશ્કર જે પાછળ પાયદળ ખીજે રસ્તેથી નીકળેલું હતું. તે પણ આવી પહોંચ્યું, તે મદદ આવતાં દુસ્મનોપર ઘેરો નાખી દીધાં, તેથી ફાતમાઈઓનો પાશો પલટાયો, અને તીડોની માફક દુસ્મનોપર ટુટી પડ્યા; અને દુસ્મનો ગભરાઈ જતાં નાશભાગ કરવા લાગ્યા, તે તકનો લાભ લઈને ફાતમાઈ સોલઝરો ખીણોમાં ઉતરી પડ્યા; અને દુસ્મનોની પુઠે થયા ત્યાં મીશરીઓની હાર થતાં મોટી રકમનાં કેદી પકડયા તેમાં મુખ્ય શ્રીતનો ફેલાવનાર અબુ યુસેફ જે એક “કુતામા” કખીલાનો વડો હતો તે પણ સપડાઈ ગયો, તેને ઓળખતાં ફાતમાઈ સોલઝરોએ મુશકેટાટ આંધી ને જનરલ ઝાહર પાસે લાજર કર્યો. ત્યારે ઝાહરે તેને કહ્યું કે—અથ અબુ યુસેફ એ તારી નાલાયક આલ તજ દે અને મગઝરીમાં મસ્ત નહી રહે, તું જાણે છે તેમ મગઝરી કાઢની રહી નથી! એમ સાંભળતા અબુ યુસેફ ઉજળ્યો અને તોજડાઈથી કહેવા લાગ્યો કે અથ ઝાહર તું એમ નહી સમજતો કે મીશર મારા હાથમાં આવી ગયું; નહી! તેને ઘણીવાર છં! જ્યાં સુધી મારી હયાતી છે, ત્યાં સુધી તું કદી પણ અમનોં અમાનમાં રહી શકીશ નહી, બલકે હમેસાં મુસીયતોમાં મુખ તલા રહીશ, માટે વીચાર કર અને પાછો ફર, એવા તુંઝન બરેલા બોલો

અય્ય યુસેફનાં જનરલ ઝૈહુરે સાંભળીને યુસાનાં બદલામાં ઉસ્કેરાયો અને કહ્યું! કે અય્ય યુસેફ પ્રથમ તને મુબારકી દેતા કહીશ કે, તારા દેશ માટે તને જે જુસ્સો છે તે ઇચ્છવા જોગ છે. તેને હું આવકારદાયક ગણું છું પણ તેનાં જવાબમાં તું બસ એટલું વીચારી જો કે જ્યારે તું ઝંઝીરોમાં ઝકેડાયેલો હોઈને એટલો પાવર ધરાવે છે. ત્યારે તારી સામે અત્યારે હું એક આગ્રહ અને સત્તાધીશ છું તે તારા બોલો માટે હું થણું કરી શકું છું. તે હીશાબે ખ્યાલ કર કે મને કેટલો જુસ્સો હોવો જોગએ, પણ નહીં! બહાદુરો કોઈ કાળે બંદીવાન સામે વાર કરતા નથી. માટે જ તને આગ્રહ કરું છું. અને તારી અરમાન પુરી કર. એમ કહેતા સીપાઇ-ઓને હુકમ કર્યો કે અય્ય યુસેફને છોડી મુંઝા આ દીલાવરી જોતા અય્ય યુસેફ આવરો જેવો બની ગયો, અને તેને કાંઈ સુજ ન પડતા કહેવા લાગ્યો, આફ્રીન છે શુરા સરદાર! હું તારે તાબે છું! એમ કહેતા પોતાની ગરદન ઝુકાવીને કહ્યું કે તારા જેવો ખીજો દીવેર સરદાર મને ક્યાં મળશે. માટે કહે તારો હુકમ બગવવા આ બંદો જીવને જોખમે તૈયાર છે. અને કતામાં કબીલાના તમામ આરબો તારા માટે પોતાનાં પ્રાણ પાથરવા કાંઈ પણ કચાશ કરશે નહીં. એમ સાંભળતાં ઝૈહુરે “અય્ય યુસેફ” તથા ખીજા બોલાઓને સાથે લઇને મીશર શહેરમાં ફરી વળ્યો, તેથી જો જો થતાં બખેડાઓ ગંધ પડ્યાં, અને તમામ પ્રજા ઈમામ શાહ મોએઝ (અબ)ની બાદશાહી માટે ગરદન ઝુકાવી, છતાં કેટલાક મુદ્દાઓ, મુશ્કેલીઓ, અને કાઝીઓ, જેઓ બાણુતાં હતા કે હવે અમારું જોગજી ભરવું અમોને મુશ્કેલ થઇ પડશે, તેઓએ પોતાની મનઝબ માટે શોર ઊપાડ્યું. પણ નાગરચીખાનામાં તુતીનો અવાજ સાંભળાય તેમ ન હતું તેથી તેઓ ચુપ રહ્યા.

હી. સ. ૩૫૮ ને શાખાન માસની તા. ૧૫ મીએ 'ધંમામ શાહ મોએઝ (અં) ને ત્યાંની તમામ પ્રજાએ હાકેમુલવકત તરીકે કબુલ રાખ્યું'. અને મીશરની બુમા મશીદમાં 'અમીરુલ મૈમીનીન' તરીકે 'ખુતબા'માં પઠાઈને રોશન થયા અને તમામ પ્રજામાં ઢંદેરો ફેરવીને નવું અંધારણુ શરૂ કર્યું, તેનાં તાબેનાં કશાઓ હાથ કરી નવા ઇસમા-મલી સુખાઓ કાયમ કરી રવાના કર્યાં, એમ કરતાં સઘળી દીશાઓમાં અમનો અમાન વરતી રહ્યા. એ સઘળી સફાઈ પછી જનરલ ઝૌહરે મોલાના શાહ મોએઝ (અં) ને કાશીદ રવાના કરી આમંત્રણ કર્યું. તે કાશીદના પોંદચ્યા પછી ધંમામ હી. સ. ૩૬૧ માં પોતાની રાજ્યગાદી મહેદીઅઃમાંથી બદલીને મીશરમાં કાયમ કરીને પોતે પધાર્યા, ત્યારે જનરલ ઝૌહરે મોટી સ્વારી સાથે ધંમામને સામે લેવા ગયો, ત્યાં કેટલાક ફેતના ફેલાવનાર મુલ્લાઓએ નામદાર ધંમામને સવાલ કર્યો કે જે આપ અત્રે મીશરમાં રાજ્ય કરવા આવ્યા છો, તેની તમારી પાસે શંનદ શું છે? તેનાં જવાબમાં ધંમામે પોતાની તલવાર મ્યાન બહાર ખેંચીને કહ્યું કે આ મારી શંનદ છે, ત્યારે બીજે હાથે અશરફીઓ ઊડાવીને કહ્યું કે હું એનાથી રાજ્ય કરીશ. એ સાંભળીને તમામ પુછનારા આલીમો ઝંખવામ ગયા. અને પોતે કરેલી બુલ માટે મારી મેગવી. ત્યાર બાદ ધામધુમ સાથે ધંમામની સ્વારી મીશરમાં દાખલ થઈ ત્યાં તમામ પ્રજા જોવા મળી હતી તે મોતીઓથી તથા પ્રુલોથી ધંમામને વધાવી લેતી હતી, ત્યારે બીજી તરફ કવિઓ ધંમામની ખુશઆમદીના કશીદાઓ ગાઈને તારીફ કરતાં હતા, એમ કરતાં દરબારમાં પહોંચ્યાં ત્યાં સોનાના રત્નઝડીત બાદશાહી તખ્તપર બીરાજમાન થયા, ત્યારે સઘળા દરબારીઓએ કુરનુશ બગલવી લાવ્યાં, અને ધંમામ તરીકે બેથબત કરવા લાગ્યા.

મીશરમાં શાન્તિ ફેલાયા બાદ જનરલ ઝાહરે ફાતમાઈ તાકતને મજબુતીપર લાવવા માટે અલકોહરોનો પાયો નાંખ્યો જે ફાતમાઈ જાનશીનો માટે હંમેશની વશવાટ કરવાનું મુખ્ય સ્થળ થઈ પડ્યું.

ધમામ શાહ મોએઝ (અં) “ફિશ્રીઅનો” પર તેમાં અકસર કરીને અલ અશમુનેઈનનાં “ખીશપ” તથા “પેટ્રોઆ” કે “ફેટ્રીક” ઉપર ઘણી મહેરબાની રાખતા હતાં, તે ધમામની મહેરબાનીથી પુરાતન મીશરમાં મુઅલખનું દેવળ બંધાયું હતું. એ દરમ્યાન સઝલમા-મહુનાં હકિમે અમીરલ માંમેનીનનો દાવો કર્યો, તેના પર અહઝાઈ કરીને તેનો મુલ્ક સર કરી તે હકિમને કેદ કરી મીશરનાં બંદીખાનામાં નાખ્યો, તે બાદ હીઝાઝનાં મુલ્કો મક્કા સરીફ અને મદીના મુજવશને ફત્તેહ કરી શાંમને પણ તાબે કરી લીધું, અને હરમેયન સરીફમાં પણ ફાતમાઈ ખલીફ ધમામ મોએઝ (અં) નામનો “ખુતબો” પઢ્યો.

એ ફાતમાઈઓની મહાબારત કાશીશોથી અબાસી ખલીફાઓનાં તાબેના શહેરો, મીશર, દીઆરે શૈલાઝમાન, દમીસ્ક, મક્કા, મદીના, સીક-દરીયા, વીઝેરે ફાતમાઈઓએ સર કર્યા અને જનરલ ઝાહરે પોતાનો વશવાટ જે અબાસીઓનો એક બગીચો હતો જેનું નામ બાગે અકક્ષીદી હતું, તેમાં કર્યો.

ત્યાર બાદ આઈન્સ પાસે એક નવું શહેર વસાવ્યું તેનું નામ ‘મોએઝીઆ’ રાખ્યું. ત્યાં નાઇલ નદીની એક શાખા “પ્યુનીરીક” જે હજી પણ “અલ્લ મોએઝ”ની નહેર તરીકે ઓળખાય છે, એ

ઇમામે આઝહરનું મોટું ઇઆદતખાનું તથા મીશરની મોટી મદરેશા બંધાવી જે અત્યાર સુધી ઇસલામી વિધાર્થીઓથી ઉભાઇ નાથ છે, ત્યાર બાદ ઇમામ મોઅેઝ (અબુ) સોમાલી આફ્રીકા તથા બીજા પોતાના તાબેનાં પ્રાંતોની મુલાકાત કરવા મુસાફરીએ નીકળ્યાં. અને બલકથેન અલ ઝયેરીને “સૈયેદુલ દૌલાહ”નો ખેતાબ અર્પણ કર્યો ત્યારે “આફ્રીકા”ના “વાયસરોય” તરીકે મુકરર કરી તેને યુરુક અબુ અલ ફતુહ કરી બોલાવતા હતા. અને જનરલ આહમદને ‘શીશ-લી’નાં પ્રાંતપર “ગવહર્નર” તરીકે નીમ્યો, એમ સફર કરતા, હી. સ. ૩૬૨ માં જે અલકાહીરો તદ્દન તૈયાર થઈ રહ્યો હતો, ત્યાં માહે રમ-જનની તા. ૧૫ મીએ આવ્યાં.

એ સંજોગે વચ્ચે જનરલ ઝાહરને હાથે કરામતીયન જે બા હરથી દરવેશનો દેખાવ દેતા હતાં, અને અંદરખાનેથી ધુરા કામોમાં સંડાવાયલા હતા, તે હાર ખાદને પાયમાલ થયા હતાં. તે હજી સરારતો છોડતાં હતા નહીં, અને પહેલે તેઓ અબાસીઓનાં વખતમાં દમીશ્કનાં મુલતાન પાસેથી દરમાયો મેળવતાં હતા, પણ જ્યારથી ફાતમાઇ તરીકે દમીશ્ક કાયમ થયો, ત્યારે ત્યાંના ગવહર્નરે દેવા ના પાડી તેથી કરામ-તીયે.માં મોટી ઉશ્કેરણી ફેલાઇ અને એક લશ્કર તૈયાર કરી ફાતમાઇએ સામે લડવા બહાર પડ્યાં તેમાં દમીશ્કનાં “ગવહર્નર”ની હાર થતાં માર્યો ગયો, તેથી કુલાઇ શહેરમાં દાખલ થયાં અને મીશરપર ચહાઇ કરવા માટે સરંજમ તૈયાર કરવા લાગ્યાં, પણ ઇમામ મોઅેઝ (અબુ)નાં લશ્કરે તેઓને અલશમીસ નામનાં મેદાનમાં રોકાને મુકાબલો કર્યો. ત્યાં

મોટી ખુનખાર લગઈ થતાં પરિણામે કંગામતીઓની મોટી પાયમાલી થઈ
 એ શરતોડ હારથી તેઓની તાકત તદ્દન ટુટી ગઈ, તેથી બાકીનાં શરણે
 થયા એ લગાઈમાં તમામ લશ્કર ગુતાએલું હતું, તેનો લાભ લઈને મચ્છાઈ
 ઉલ દૈલા બીન બોયાના છોકરાએ દમીશક તથા તેને તાબેનાં ગામ-
 ડાઓનો કબજો કરી લીધો. તે ફાતમાઈએને ખબર પડતાં પાછું મેળ-
 વવા પ્રયત્ન કરતા હતા. એટલામાં ઈમામ શાહ મેચ્છેઝ (અબ) હી. સ.
 ૭૬૫ માં વફાત પામ્યાં અને તે પછી તેવણના ફરજંદ મૈલાના શાહ
 મચ્છેઝ (અબ) ઈમામતની મશાનદ પર બેસીને ઈમામ તરીકે બાહેર થયા.

મૌલાના શાહ અઝીઝ (અં)

પ્રકરણ ૧૨ મું.

મામ મૌલાના શાહ અઝીઝ (અં) હી. સ. ૩૬૫ માં “અલ કાહેરો” માં પોતાના પીતાની મશનદ પર બીરાજી ઇમામ તરીકે જાહેર થયા. એ નામદારનું પુર નામ મૌલા ના શાહ અબુ અલ મનશુર તરાર અલ અઝીઝ બા અદલાહ (અં) હતું. એ બાદશાહ ઘણા સખી રહે

મદીલ દાના બહાદુર અને ગુન્હાઓની માશી બક્ષનાર તરીકે ઇતિહાસકારો વર્ણવી ગયા છે, એવણુ ઇમામ તખ્ત પર આવ્યા પછી જોજો હોદ્દાઓ પર અમલદારો હજરત ઇમામ મોઅેઝ (અં)ના વખતથી નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા, તેનેજ કાયમ રહેવા દીધા.

તુરકી મઆઝ ઉલ દઓલા બીન બોયાનો છોકરો “અંદ તેહીન” જે દમીસ્ક અને તેના તાબેના શહેરો ઇમામ મોઅેઝ (અં)ના

પતમાં લાથ કરીને “ફલેડીન” તરફ પોતાની રીયાસત વધારવાની કાશેશ
તો હતો, તેનાપર ચલણ મોકલી તેની સરદારી બદલવી બીન ઝંખે
ને આપી. તે લગભગ ચાલુ થતાં દુશ્મનની લાર થઈ, અને તુરકી શલાખદો
મેફતેડીન” પકડાઈ ગયો, તેને કેદ કરી ફાતમાઈ સોલજરો મીશરમાં
આવ્યા. ત્યારે બીજી તરફ ફાતમાઈઓના લાથમાથી નીકળી ગયેલ
પીશક તથા તેના અનરાઈનાં તમામ શહેરોપર પાછા ફાતમાઈઓએ
જો કરી લીધો. તેના બદલામાં બહાદુર લડવાયોને ઇમામે પોતાના લાથ
તારકથી ઇનામ અકરામે આપી રાજી કર્યા, અને સુપેલસાલાર બદલ
ન ઝંખેરીને દમીશક તથા તેના તાબેના પ્રાંતોનો “સુબો” મુકરર
1, તે પ્રાંત માટે નવા કાયદા કાનુનો ઘડી આપ્યાં.

આ ઇસમાઈલીઓની જીતથી તુરકીઓમાં બળબળાટ જાગ્યો અને
રામતીઓની મદદ મેળવી પોતાના શાલજાદા ફતેડીનને છોડાવવા
ટે તથા લગભગી ગયેલી મોટી ખોટનો બદલો લેવાને બમણા બળ સાથે
મનો કર્યો, આ બન્ને જોડાયલા લશ્કર શામે સુપેલસાલાર બદલવી બીન
રી ટકી શક્યો નહી, ત્યારે પાછળ હતી, “એસ્કેલોન”ને મથક બનાવી
જીતી કરવા લાગ્યો, મગર બહુજ સંકડામણમાં આવી જતાં તુરકીઓને
કરકમ નાણાની આપીને પોતાનું છુટાપાણું મેળવ્યું. એ સમાચાર જ્યા
ઈમામ અઝીઝ (અવ)ને ફરી વળ્યા, ત્યારે ઇમામે અંતરલ ઇન ચીક
હુંની સરદારી હેડળ એક મોટું લશ્કર તુરકીઓપર રવાના કર્યું અને
દુશ્મનો સામે ઇમામ પોતે પણ લડવા બહાર પડ્યા, તેવણે દુશ્મનોને
“મલેહ” આગળ રોક્યાં, ત્યાં એક ખુનખાર લગભગ થઈ તેમાં ફાતમાઈ

ઓની મમ્મુલુ કંતેહ થતાં, તુરકી શાહજાદો **એફતેકીન** જે મીશરમાં કેદ હતો તેના પર પણ ઇમામ તરફથી રહેમદીલી સાથે કામ લેવામાં આવ્યું, અને એ શાહજાદાને ફાતમાઈ દરબારમાં હાજર થઈ સલામી માટે છુટ બક્ષવામાં આવી, તેથી તે દરબાર પ્રસંગે હાજર થઈને સધળા હાકિમોની હરોલમાં આગદીથી બેસી શકતો હતો, એવી રીતે તુરકી શાહજાદાએ પોતાની જીંદગી આપ્તાઈ સાથે મીશરમાં રહીને પુરી કરીધી.

એ ઇમામના વખતમાં સધળો ‘શામ’ પ્રગણો તથા ઝંઝીરે “અરબ” નો એક ભાગ કંતેહ કરી લીધો. ત્યારે આપ્તાસી બલીફ “અલતાઈ” તરફથી સરદાર **અલપતગીન** એક લશ્કર સાથે “કરામતા” ટોળીના સરદાર હસન ઇબને મોહમ્મદ કરામતીનાં લશ્કરની મદદથી શામ પર ચડાઈ લાવીને ઇમામને સામે થયો. એ લડાઈના મેદાનમાં જ્યારે સરદાર **અલપતગીન**ની નજર ઇમામના અજીત વાવટા પર પડી કે તરત પોતાના ઘોડા ઉપરથી ઉતરીને ઇમામના ઘોડા પાસે આવ્યો. ત્યાં ઇમામના પગ ચુમીને પોતાના ગુન્હા માટે માફી માંગી, જેથી ઇમામ ઘણા રહેમદીલ અને ઉદાર હોવાથી તરતજ તેને તથા તેના સાથીઓને માફી બક્ષીને તેઓને ઇનામ અકરામ આપીને રાજી કર્યાં. એ વીગત જ્યારે “કરામતા” ટોળીના સરદારે જ્વેઈ ત્યારે તે ત્યાંથી નાશી ગયો.

ત્યાર બાદ નામદાર ઇમામ **અઝીઝ** (અબુ)એ જે “કરામતીયનો” બુગ્રા કામોમાં શંકાવાયલા હતા, અને બહારથી બહુ અંદગીનો ડોળ ખતાવી અંદરખાનેથી તેઓની પાપી ઘેરણા જુદી હતી, તેથી “હીબઝ” તથા તેના

આના પ્રાંતો ફતેહ કરીને ભુઝ કામોથી અટકાવવા માટે તમામ “કચ-
તીઓ”ને પકડીને કેદ કર્યા.

એવણુ ઇમામના ઝમાનામાં જે નામચીન લડવૈયા સીપાઇઓ હતા.
ફકત **કતામી** (અરબી) તાયફાના હતા, તે સીપાઇઓ જેવી રીતે **હઝ**
અલી (અબ)ને “નુશેરીઓ” ખુદા તરીકે માનતા હતા, તેવી રીતે તેઓ
ખતના ઇમામને માનતા હતા, અને તેના માટે “ઇમામત” એ “ખુદાઇ”ની
ખીતી પવીત્ર **‘ફલાએ રખ્યાની’** માંથી “શુરે યાશીન”ની “આયત”
૨) નો હવાલો આપતા હતા. એ તમામ સોલજરો દરેક પળે નામદાર
નામ પર ફીદા થવા માટે તૈયાર રહેતા હતા, તેથી તેઓ **“ફીદાઇ”** તરીકે
જાણાતા હતા, ત્યારે સુપેલસાલાર **ઝાહરની** કાશીશથી વધારેલસ્કર ઉભુ
વામાં આવ્યું હતું, તે લસ્કરમાં “તુરકીઓ” તથા “એરાનીયો” ને પણ
મેલ કરવામાં આવતા હતા, તેઓને ફકત મીશરન્ટ અતરાફમાં રોકવામાં
વેલા હતા. એકંદરે એ સઘળી પલટણોનો વડો “કતામી” કમીલા માંહેનો
ખસ રહેતો હતો. એ ઉપરથી એમ શમજી લેવાનું નથી કે નામદાર ઇ-
મ ફકત “કતામીઓ”ને હોદ્દા આપીને ખીજઓને ગેર દનશાફ કરતા
હતા. નહીં! એ નામદારનો તમામ કેમો તથા તમામ આલમ પ્રત્યે ચાલુ હતો.
તે મુશલમાનો સીવાય ખીજ કેમોના લોકોને પણ પોતાની સલતનતમાં
ટા હોદ્દાઓ નવાજ્યાં હતા. કહેવાય છે કે એક **“ગાહુદી”** ને **“શામ”**
“વજર” ત્યારે એક કીશ્વીયનને **“મીશર”** નો **“વજર”** તરીકે
રર કરવામાં આવ્યો હતો.

હી. સ. ૩૮૬ માં ફતમાઈ તાખેની જે **“સીરીયા”** તથા તેના
તરાફમાં હદ હતી. તે પર વખતો વખત **“યુનાનીયો”** ચડી આવી

ને લુટફાટ ચલાવતા હતા તે “યુનાન” પર શ્વારી લઇ જવા માટે ઇમામે બહાર હુકમ પાડી અને જણાવ્યું કે તેની સરદારી પોતે લેશે. તેવું જાહેર કરતા સઘળોસર જનમ તૈયાર કર્યો, તે દરમ્યાન એક દબદબાલરી દર બાર તેમાં સઘળા સરદારો અને પ્રજા વચ્ચે પોતાના ફરજાંદ શાહ હાકમ અબુ અલી (અં)ને તખ્તનશીન કરીને ફરમાવ્યું. કે હવે પછીનો તમારો બાદશાહ તથા ઇમામ એ છે. માટે સઘળા ઇમાનદારોએ એ નામદારની “ઐય અત” કરવી. એવી રીતે જાહેર કરીને “યુનાનીયો”નો સામનો કરવા કુચ કરી, થોડા દીવશો બાદ ખિલખેજના મેદાનમાં ઇમામનો તથા યુનાનીયો નો સામનો થયો, ત્યાં ખુનખાર યુદ્ધ ચાલુ થતા તેમાં ઇમામ શાહ અઝીઝ (અં) હી. સ. ૩૮૬ માં શહીદ થયા.

ઇમામ અઝીઝ (અં) ના વખતમાં શામ, ઝંજીરે અરબ હીઝાઝ, યમન, મોશલ, હલખં, હમાહ, સયઝર અને દયકર, વગેરે શહેરોમાં હાકેમુલ વકત તરીકે તમામ ઇસલામીઓ ફાતમાઇ ખલીફાના નામ “ખુતબા” માં લેતા હતા, એ નામદારે એક અસરકારક “ખુતબો” નામની કીતાબ લખેલ છે, તે એટલી તો ગંભીર છે કે એક વખત સાંલજનારની આંખોમાંથી જરૂર આસુ ટપકી પડે છે, એ “ખુતબો” હાલમાં પણ આખા અરબસ્તાનમાં પ્રચલિત છે. અને તેને તમામ ઇસલામ આલમ માનની નજરથી જુએ છે.

જાણીતા ઇતીહાસકારો લખી ગયા છે કે મૌલાના શાહ અઝીઝ (અં) ભલમનસાઇ તથા નરમાશ માટે મશહુર હતા તેમજ એ નામદારના વખતમાં ફાતમાઇ ખલીફત દુનીયામાં રૈશન થતા શાનો શૌકત સાથે દુનીયાની

૧ ચડી હતી. એ નામદારની શાહદતથી ફાતમાઇ રાજ્યમાં વસતી તમામ
 ના મનપર શોક છવાઇ રહ્યો હતો. ત્યારે કહી ઉઠતા હતા, કે તે ઈજ્જત
 વડાઇનો આફતાબ આજે ગરબ થયો છે ત્યારે ખીજી તરફ તે ઇમામ
 ફરમાનને અનુસાર હઝરત મૌલાના શાહ હાકેમ અબુ અલી (અ૦)
 રજુ થઇને તાબેદારી કરતા હતા.

મૌલાના શાહ હાકમ અબુ અલી (અ૦)

પ્રકરણ ૧૩ મું.

મામ મૌલાના શાહ હાકમ અબુ અલી (અ૦) લી. સ. ૩૮૬ માં ઇમામતનાં પુરનુર સાથે બાદશાહી તખ્તો તાજથી જહાંબાશકારા થયાં, એવળુનું પુરું નામ મૌલાના શાહ મનશુર અલ હાકમ બ અમ્રદલાહ (અ૦) હતું.

એ નામદારના જમાનામાં તમામ ઈબાદત ખાનાઓમાં બંદગી પછવાડે જ્યારે ‘ખુતબો’ પડતો હતો, તેમાં અમીરૂલ મૌમેનીન તરીકે તે વખતે ઇમામ મૌલાનાં શાહ હાકમ અબુ અલી (અ૦)નું નામ લેવાતું હતું, ત્યારે ત્યાં બંદગીમાં સામેલ થયેલા સધળા અદબ સાથે ઉભા થતા ને ઇમામનું નામ પુરું થતાં સલામ કરી બેસી જતા હતા, એ રીતી પવીત્ર સ્થળો મક્કા શરીફ તથા મદીના મુનોવરામાં પણ હતી. અને તે મુજબ સધળી દસલામ આલમ જે ઇમામની બાદશાહતની સરહદમાં

વસ્તી હતી, તે એ કાયદાને માન આપીને વર્તન કરતી હતી, તે જમાનામાં બની ઇશારાઈલ (યાહુદીઓ) તથા નશરનીથો (ક્રીશ્ચિયન) ઘોડાપર બેસી ફરી શકતા નહી, પણ ખચ્ચર અથવા ગધેડાપર સ્વારી કરી શકતા હતા, તે પણ એક શરતે કે જે જનાવરપર સ્વાર થયા હોય તેને રીકાબ હોવો જામ્યો નહી.

હી. સ. ૩૮૮ માં ઇમામ તરફથી એક ઢંઢેરો બહાર પાડવામાં આવ્યો કે શહેરના દરવાજા બંધ કરવા નહી, તેમજ સઘળી દુકાનો અને મકાનો રાતે અને દીવસે ખુલ્લા રાખવા, તથા આખા શહેરમાં રાત્રે મશાલો બળતી રાખવી, તેનો સમજ એ હતો કે તે વખતે ઇમામે દેખરેખ અને ચોકી પહારા ઉપર ઘણા કુનેહબાઝ માણસોને રોક્યા હતા, જેથી લુટારા કે ચોર અથવા બદમાશોનો ભય ખીલકુલ પ્રગ્નને રહેતોજ નહી, એવી રીતે મહાન ઇચ્છવાજોગ ફઠીસર ઇમામ રાજ્યકાર્ય ચલાવતા હતા, તેથી સઘળી પ્રજા સુખ સુલેહ અને શાંતિથી વર્તતી હતી.

હી. સ. ૩૯૨ માં ઇમામ તરફથી એક જાહેર ફરમાન બહાર પડ્યું, કે મારી સલતનતમાં રહેનાર દૈયતે કોઇપણ કેશી વસ્તુઓ દાઝ (શરાબ)ને ખીલકુલ પીવો નહી, તે એટલે સુધી કે છંવટ ભાંગ, ગાંબો, તંબાકુ, વીગેરે માટે પણ મના કરવામાં આવી. તે ફરમાનને અનુસાર કેટલાક બદમાશો વસ્ત્યાં નહી, તેથી જેટલી દાઝની દુકાનો હતી, તેને બંધ કરવામાં આવી. અને જે દાઝ બનાવવાનાં સંચા હતા તે બધાને તોડી પાડવામાં આવ્યા, ત્યારે લોકો ચોરી છુપીથી બીજા કોઇ રીતે અર્ક કહાડી દાઝ બનાવીને પીતા હતા, ત્યારે જંગલોમાં જેટલા દાઝ અને તેવા ફળોનાં ઝાડ હતા, તે

તમામને ઝમીનદોશ કરીને દારૂનાં ઝાડ ઉગાડવાના બી નો પણ નાશ કરવામાં આવ્યો.

એ નામદારના વખતમાં ખારજી નામે હુશન બિન અબ્દુલ મલેકની નીશબતનો એક શખ્સ જે ઇમામની સલતનતનાં ગામડામાં રહેતો હતો, તેણે ઢોંગ કરી બળવો ફેલાવવાની તજવીજ કરી, કારણકે તેને સ્થેનમાં જે ઉમૈયા ખલીફ હાશીમ રાજ્ય કરતો હતો. તેનાં તરફની અંદરની મદદ હતી, તેથી તેણે મોટી નાણાંની રકમો ખરચીને પૈસાઓનાં શુલાભોને બહેકાવીને પાંતાનાં વલણમાં લીધા હતા, અને તેઓને કહેતો હતો કે હું અબાસી ખલીફનાં ખાનદાનમાંથી છું. એવી જાતની ઉસ્કેરણી કરીને જણાવતો કે જે ઇમામ હાકમ અબુ અલી (અ.) રાજ્ય કરે છે, તે રાજ્યનો માલીક હું છું માટે તમો મારી સાથે થશો તો ભવિષ્યમાં હું જ્યારે એ મીશરની ગાદીપર આવીશ, ત્યારે તમોને માલમાલ કરી દઈશ, તેમજ મને આપણા મહાન પયગમ્બરની આગાહી છે કે તારી સાંમે થનાર હલાક થશે, માટે તમો મારી તરફમાં રહેશો તો લાલ ઉપાડશો. અને કદી તેમ નહી વર્તશો, તો જીત મારી છે, હું કાઢ કાળે હારવાનો તો છુંજ નહી પછી તમોને જોઈ લઈશ. એવી ભંભેરણીથી કેટલાક લોકો મલેકનાં અર્થ રહ્યાં હતાં. તે લોકોની મદદથી લુટફાટ કરીને ઇમામની રૈયતને સતાવતો હતો. તે ખબર જ્યારે ઇમામ હાકમ અબુ અલી (અ.)ને પડી ત્યારે અમીર ફઝલ બિન સાલેને થોડા લશ્કરી સીપાઇઓની સરદારી આપીને મલેકને કેદ કરી લાવવા ફરમાવ્યું, તે અમાણે અમીર ફઝલ અને ખારજી મલેકનો સાંમનો થતાં થોડી લગ્ન

ઇઓ પણ થઇ છેવટે ખારજી મલેક પકડાઇ ગયો, ત્યારે એને માનનારા જીવ લઇને નાશી ગયા, અને જ્યારે અમીર તેને ઇમામની હજુરમાં પકડી લાવ્યો ત્યારે ઇમામનાં હુકમ પ્રમાણે ખારજી મલેકને લાલ ટોપી પહેરાવી હાથ પગ બાંધીને ઊંટપર બેસાડીને આખા મીશરમાં ફેરવ્યો. અને તેણે કીધેલા ઢોંગની સઠા તરીકે હુમદુનને તેની સાથે રાખ્યો જે સધળે રસ્તે તેને મુકીઓ મારતો હતો, એમ ફેરવીને જ્યારે તેને ઉતારવામાં આવ્યો, ત્યારે તે મુવેલ્લી માલમ પડ્યો એ દેખાવ જોઇને મીશરી પ્રજા ઘણી રાજી થઇ.

હી. સ. ૩૯૭ માં રૂપેનમાં રાજ્યકર્તા ખલીફ હાશીમ લકબે અયુરેકવહેને મલેકનાં છુરા હાલ થયા તે જ્યારે ખખર પડી, ત્યારે તેણે પુરતી સામગ્રી તથા ભારી લશ્કર સાથે ખારકાને પ્રાંત જીતી લીધો, અને લગભગ અખર ઇજ્જતનાં ઉતરનો ભાગ તાબે કીધો, એટલી મોટી હાર થવાથી ઇમામે વીચાર્યું કે હવે આપણે ભયમાં આવી પડ્યા છીએ; તેથી એતી લઇને તમામ સરહદમાં વસતું લશ્કર એકઠું કરી તેની સરદારી પોતે લઇને પોતાનાં હુશ્મન સામે કુચ કરી તે જ્યારે હાશીમ લકબે અયુરેકવહેને ખખર પડી ત્યારે તે ઘણો ખુશી થયો અને પોતાની જીતોથી ધુલાઇ ગયેલો હોવાથી ફક્ત એટલીજ વાટ જોતો હતો કે સાંમનો થતાં તરત ઇમામ તાબે થશે, તેથી તમામ ફાતમાઇ રીયાસત આપણા હાથમાં આવશે તે હરીફનું નીકંદન થઇ જશે. એવા હવાઇ કીલ્લાઓ બાંધતા ખલીફ સ્વપ્નામાં ગોગતો હતો, કે ઇમામ પોતાનાં લશ્કર સાથે આવી પહોંચ્યાં, અને એક મોટી ખુનખાર રશાકશી ભરેલી

લગાઇ થઈ, તેમાં ફાતમાઇ ખીલાફત અણીપર આવી રહેલી ફરીથી સજ્જ-
વન થઈ એ લગાઇ દરમ્યાન ઉમૈયા ખલીફ હાશીમ પોતે પકડાઇ ગયો
તેને દેહાંતદંડની સીક્ષા કરવામાં આવી તેથી ઉમૈયાઓની સત્તા નાશુદ્ધ થઇ,
ત્યારે ઇમામ મીશરમાં આવી સુખે રહ્યાં.

તે પછી ઇમામે અલકઝાત મોહમદ ખીન અલનોમાન અને
અબુ મોહમદ હુશન ખીન અમાર અલ માફકને અમીનુ દૌવલા
નો ખીતાબ અર્પણ કરી મુનસીફ (ઇનશાફ કરનાર) તરીકે જાહેર કર્યા,
તેનો સખખ એ હતો કે એ અમીરોની દેખરેખ તથા પોશખાનીથી સલત
નત હંમેશાં આખાદાની સાથે રહીને પ્રજા સુખી થઇ આરામ ભોગવશે. એ
નેમણુંકથી એક વગદાર બેઈમાન નામે **અરઝવાન** જે ઉપલા હોદ્દાનો
ભુખ્યો હતો તેને ઇર્ષા થઇ તેથી તેણે ઇમામની સલતનતમાં કાવત્રા રચવાના
ચાલુ કર્યા. તેથી **અરઝવાન** તથા ઇબને અમાર વચ્ચે મોટી શત્રુવટ ઉભી
થઇ તેણે ગંભીર રુપ પકડ્યું ને હરામખોર **અરઝવાને શામ** તથા **મીશર**
માં મધરાતે જ્યારે પ્રજા ગફલતની નીંદ્રામાં ઉંઘી હોય, ત્યારે ચુપકાદીથી
તેના માણસો આવીને ભયંકર આગો લગાડી નાશી જતા હતા, એવી રીતે
તે નાપાકો પ્રજાની જન અને માલની પાયમાલી કરવા લાગ્યા. તેની સામે
ઇબને અમાર ઘણા જોરદાર પગલા ભરતો રહ્યો. પણ **અરઝવાન** બદ
માસે પોતાનો વગ વશીલો ઘણો વધારી દીધો હતો, અને તેના સાથીઓની
સંખ્યા મોટી હોવાથી તેને પહોંચી શકાતું નહોતું. એ ચીન્તાને ચીન્તામાં
નામદાર ઇમામ **હાકમ અબુ અલી** [અબુ] પોતાની શાનો શૌકત તજીને
ઘણા વખતે દુશ્મનોની હીલચાલ તપાસવા ખીલોમાં ભરાઈ બેસતાં હતાં,

ખતે એક સાધારણ માણસ માફક જ્યાં ત્યાં હાલ એ હાલ ફર્યા કરતા
તા. તે સંજોગો વચ્ચે આગ લગાડનાર માહેનો કોઈ પણ ગુન્હેખર સખ
ધ જતો હતો તો ઇમામ તેને વગર ઇન્સાફ દેહાંતદાની શીક્ષા કરતા
તા. ત્યારે કેટલાક અંદર ખાનેથી બરજવાનના સખધીઓ ઇમામથી
સલત કરવા આવીને પુછતા કે ફલાણા શખશે શું ગુન્હા કરેલો જેથી
મોએ તેને મરાવી નખાવ્યો ? તેના જવાબમાં ઇમામ તરફથી એટલું જ
જવાબમાં આવતું હતું કે મારી ખુશી ! એ જવાબથી વિરોધીઓએ શોર
રખા કર્યો કે ઇમામ દીવાના બની ગયા છે. ત્યારે અંદરખાનેથી ગુન્હે
શોને પકડવા માટેની એ હાલહવાલ સ્થિતી તે ખાશ યુક્તિ હતી, જેથી
લાક દુશ્મનો શપડાઈ જતા હતા.

ઇમામ પોતે ગાએબનું ઇદમ જાણતા હોવાથી તે ઘણા વખત પોતે
દીદો વચ્ચે આગાહી પણ કરતા હતા, તે જ્યારે આગાહી ખરી પડતી હતી
ત્યારે તે લોકોને મોઢા સમાન લાગતી હતી, તેથી એ લોકોનો ઇમામ
ફનો આહ વધતો હતો, ત્યારે જે શત્રુવટ રખનાર હતા તે ઇમામને બદ
ની પણ ઉપમા આપતાં હતાં. કારણ કે કોઈ પણ જમાનો ઇમામના
મનો વગરનો ખાલી ગયો નથી, ઘણી વખતે ઇમામ ઉંટની સ્વારીને એ-
તનહાં આસપાસના પહાડોમાં નીકળી જતા હતા. અને જ્યારે ત્યાંથી
જા ફરતા હતા. ત્યારે પોતાના રશીકામાં જાહેર કરતા હતા, કે જેમ
સાનળી સાથે અટલાહ કોહિતુરપર વાતો કરતો હતો, તેમ મારી
થે કોહિમકતુમ માથે હમકલામ થાય છે, અને સમયાનુસાર ફરમાવો
જાહેર કરતા હતા, તેમ કેટલાક વખતે પોતાના મોતની આગાહી

પણ કરતા હતા, સંનેગો વચ્ચે સલતનતને તથા ધર્માનંદરોને હાદિશા ખ મવા પડશે તે પણ જાહેર કરતા હતા, અને બરોબર તેમ થતું હતું. તે સંઘળા સાર સાથે વીચાર કરતાં, જે એક મોટી કામ દુસના નામે ઓળખાતી હતી, તે ઈમામ હાકમ અય્યુ અલી (અ)ને અદલાહ તરીકે માનતી હતી, અને દલીલ કરતી હતી કે ખાતેમુન નખી મોહમદ (સં) ને જેમ મુશી લોકો આહમદ બે મીમ એટલે અહમદ કરી ઓળખે છે, તેમ અમારા ઈમામે ઝમાનની સનાખત માટે છે. તેથી ઈમામને અમો હક તરીકે ઓળખીને તેનો વીરદ કરીએ છીએ, સખબ અદલાહ પાકે કલલામે મઝીદમાં ફરમાવ્યું છે કે,

કુટલે સધયૈન અહસન્ના શી ઈમામે મુખીન તે પ્રમાણે સંઘળી ચીજોનો અહેવાલ જાણનાર ખુદા હોષ શકે, તેજ ખુદા આએ ઈમામતના પડદામાં રહીને આવેલ છે. જેમ કલલામે રખખાનીમાં છે, કે ખુદા કોઇને પડદા વગર મળીને નથી તે ફરમાનની રહે પડદો હોષ સૃષ્ટીનો સરજ નહાર તે ઈમામ હાકમ અય્યુ અલી (અં) છે. તેવી માન્યતા ધરાવનારા દુસ લોકો અત્યાર વેર ઘણા શામમાં તથા હુલખમાં હસ્તી ધરાવે છે, તેઓ ઘણા પ્રેમી, દીલના ખાલેશ, દેખાવે દરવેશ, અને આરામ સાથે ખેકુતનો ધંધો રોજગાર કરી સ્વતંત્રપણે પોતાનું ગુજરાન ચલાવી મોલાના હાકમ અય્યુ અલી (અં) ની કબાદત બંદગી કરીને તેમાંજ નેકી સાથે પોતાના દીવશો પસાર કરે છે.

ઈમામે હી. સ. ૩૯૨ માં અલકાહેરોમાં ઝામે અઝહર નામનું મોટું ઈબાદતખાનું બંધાવ્યું, જેની કારીગીરી આજ પયંત દુનીયામાં

શહુર છે. તેમજ ૬૯મ શીખવા માટે ઘણી મદરેશાઓ (સ્કુલો) ઉભી રાવી તેમાં માસ્તર તરીકે મહાન આલીમા તથા ફકીઓને રોકવામાં આવ્યા હતા. તેઓ સાથે જીંદગી મુધી ૬૯મ શીખવવો એવું બંધારણ રીને તેઓને સારી જેવી મીલકતો તેમના નીલાવ માટે બક્ષીસ કરી દીધી તી. જેથી તેઓ ચીંતારહીત મોટી શાધખોળ સાથેનો ૬૯મ વિદ્યાર્થીઓને માપી શકતા હતા. તેથી પરિણામે તે વિદ્યાર્થીઓ એક નમુનેદાર બની દુ-લિયાપર કામ કરી શકતા હતા, એ વખતમાં ઘણી રોનકદાર ચાલ હકીમ મામની મોટા ખર્ચે સ્કુલ ઉભી કરવામાં આવી, જેમાં લગભગ (૨૦૦૦) જે હજાર વિદ્યાર્થીઓ કેલવણી લઇ શકે તેવી સગવડો જાળવવામાં આવી હતી. તે સ્કુલનો લાભ હાલમાં પણ મીશર મધે લેવાય છે, એ ૬૯મ અને ૭૦મ તથા દેશની ખીલવણી કરવા પાછળ દમામ હાકમ અણુ અલી અં) લગભગ છ વર્ષ તખ્તપર બેઠા નહી, અને એ નામદારનું હમેશાં મા ફરમાન હતું કે:-

ખુદા હમેશાં દરેક વખતે જાહેર રહીને લોકોને પોતાની મંદગીની તરફ ખેલાવે છે તે કહે છે કે, એ લોકો મારો એકરાર અને તોહીફ કરો.

એવા સદ્બોધથી તથા ૬૯મ ફહાનીથી અંગલી લોકોપર વહે દાનીયતની સોહાની રોશની ચમકી રહી હતી, ત્યારે સરીયતી મુલ્લાઓ અને મોલવીઓને બરોબર રાશ આવતા નહોતા, તેથી તેઓને નજીશ અજીનું સાથ આપવો પડ્યો, અને દમામને સહીફ કરવાની નેમથી

અમીશને તથા સરદારને ખોટી રીતે બંભેરવા લાગ્યા, કે ઇમામ ખુદાઈ દાવો કરે છે; તેથી ઉશ્કેરણી ફેલાઈ,

હી. સ. ૪૪૧ ની સવાલ માસની તા. ૩૭ ની રાત્રે ઇમામ હાકેમ અબ્દુ અલી (અ.) પોતાના બે ખીદમતગારો સાથે રીવાજ મુજબ કોહેમકતુમની તરફ ગયાં, જ્યારે તે પહાડ પાસે જઈ પહોંચ્યાં ત્યારે જે બે ખીદમતગારો સાથે હતાં તેને પાછું જવા ફરમાવ્યું. અને ઇમામ એકલા તે પહાડપર ચડવા લાગ્યા, અને પાછા ત્યાંથી ફર્યા નહી, એમ વાટ જોતા સાત દીવસ નીકળી ગયાં. ત્યારે આગેવાન દુસેા જે બે ખીદમતગારો ઇમામને મુકીને પાછા વળ્યા હતા, તેઓને સાથે લઈને શોધ-ખોળ કરવા લાગ્યા, એમ શોધ કરતાં આખો પહાડ ફરી વળ્યા પણ કોઈ સ્થળે ઇમામનો પતો લાગ્યો નહી, ત્યારે નાશીપાસ થઈને બેસી રહ્યા; પાછળથી એક ખીલુમાંથી ઝખકાટ થયો, ત્યાં જઈને જોયું તો ઇમામનાં કપડા હાથ આવ્યા, સાથે સાથે વલી અહુદ નામેાહ ઇમામની મહોર ઠરેલો હતો, તેમાં પોતાના ફરજંદ મૌલાના શાહ ઝાહેર અલી (અ.)ને ઇમામત સોંપેલી હતી. ત્યારે દુસ લોકોની માન્યતા બંધાઈ કે ઇમામ અદ્રસ થયા છે, અને ફરીથી તેવણ પુરેપુરી જાહોજલાલી સાથે દરબાર કાયમ કરી પાપીઓને સજાએ પહોંચાડશે, ત્યારે ઇમાનદારોને રાજ્ય કરાવશે, અને ઇમામ જ્યારે ચહાશે, ત્યારે જાહેરીમાં આવશે. એ અકીદો રાખનારા હાકેમી કહેવાયાં, ત્યારે ઈસમાઈલી શાખાના માનવાવાળાને ખબર પડી કે મૌલાના શાહ હાકેમ અબ્દુ અલી (અ.) કેટલાક દુસ્મનોનો ભોગ થઈ પડવાથી હી. સ. ૪૧૧ માં વફાત પામ્યા, તેવણ પછી ઇમામતની મશનદ પર મૌલાનાં શાહ ઝાહેર અલી (અ.) ખીરાજમાન થયા.

મૌલાના શાહ ઝાહેર અલી (અ૦)

પ્રકરણ ૧૪ મું.

મામ મૌલાના શાહ ઝાહેર અલી (અ૦) હી. સ. ૪૧૧ માં અલ કાહેરેમાં પોતાના પીતાના બાદશાહી તખ્તપર રોનનક અફરોઝ થયા એવણુ ઇમામનો પુરો “લકબ” હઝરત અબુ હારામ અલી અલ કાહેર લા ઇમાદ દીન દલાહ (અ૦) હતું.

ઇમામ રાજ્ય ગાદીએ આવ્યા ત્યારે ફક્ત તેવણુની ઉંમર નવ વર્ષની હતી, અને જેવા જતા મીશર પ્રગણા તરફ તમામ પ્રજાઓનો ડોળો ફાટી પડેલો હતો. તેના સખખ એ હતો કે ફાતમાઈ આલાહના ખલી ફાઆએ મીશરને સજીવન કરીને ફરીથી તેને કદીમી આબાદી ઉપર લાવવા માટે ઘણો મોટો લોગ આપી ચુકયા હતા. તેથી મીશર ફરીથી દુનીયાના તખ્તતા ઉપર એક એવું નમુનેદાર રાજા થઈ પડ્યું હતું, કે જેની હરીફાઈ યુરોપથી પણ થઈ શકતી નહોતી, તેમજ જે મીશરની સંકડામણુ તપાસવા જઈએ તો મુનાની, ઇસ્રાઈલી, અને

૩મી સલતનતો મીશરને ઉખેડી નાખવા માટે દરેક પળે તૈયાર રહેતી હતી, તેમજ યુરોપના તો સીનામાં કાતરાઈ ગયેલો હતો, ત્યારે ખીજા બાળુ જંગલી પ્રકૃતિવાળા બુલમી લોકો હમેશા ઇમામ વિરુદ્ધ ફાંકા રાખીને બુલ માતથી ઇસમાઈલીઓને કચડી નાખવા તત્પર રહેતા હતા. આવા બારીક સમયમાં વહન કરતી ફાતમાઈ સલતનતના બાદશાહની દુન્યવી નઝરે બાળવય હોવાથી ઇમામ શાહ ઝાહર અલી (અં)ની પુત્રીએ રાજ્ય લગામ હાથમાં લઈને જુસા સાથે રાજ્ય વહીવટ ચલાવતી હતી, ત્યારે મઝહબી વડપણુ નામદાર ઇમામ પાસે હોવાથી ઇસમાઈલીઓ, તેવણની બૈચચ્ચત કરીને તાબેદાર બની રહ્યાં હતાં.

ઉમૈયા અલીક હાશીમ જે મૌલાના શાહ હાકમ અબુ અલી (અં)ના હાથે લગાઇમાં સપડાઇ જતાં તેને દેહાંતદંડની શીક્ષા કરવામાં આવી હતી, ત્યારથી રુષેનીયન રાજ્ય ફાતમાઈ હકુમતને તાબે હોય, ત્યાં રાજ્યકર્તા તરીકે ઉમૈયા ખાનદાનના નખીરાને ફાતમાઈઓની દેખરેખ હેઠળ ખંડણીઆ સુબા તરીકે મુકરર કયુ હતું, તેણે જ્યારે ઇમામ મૌલા ના ઝાહર અલી (અં) રાજ્ય ગાદીએ આવ્યા ત્યારે નમાઝ બાદ ખુતબામાં અમીરૂલ મૌમનીન તરીકે ફાતમાઈ અલીફાતુ નામ લેવાતું હતું તે બંધ કર્યું. તે બપર જ્યારે મીશરમાં ઇમામની પુત્રીને ફરી વળ્યા કે ઉમૈયાઓએ મૌલાના શાહ ઝાહર અલી [અં] ની વડપણુનો અસ્વિકાર કર્યો છે, ત્યારે કાશીદ હસ્તક એલટીમેટમ (ચેતવણી) મોકલીને જણાવ્યું કે તમારે જે ફાતમાઈઓની વડપણુ હેઠેથી નીકળી જવું હોય તે ખુદલો જવાબ આપો. તો ફરીથી અમારી સન્તા જમાવવા માટે તમારી

તરફે તમેને તામે કરવા માટે એક ફોજ રવાના કરીએ, તેના જવાબમાં ઉમૈયાએને લય પડતા ફરીથી મોલાના શાહ ઝાહેર અલી (અં) નું નામ ખુતબામાં ચાલુ કર્યું.

હી. સ. ૪૧૫ માં ઇમામના પુત્રી વફાત પામ્યા, તેથી સધળો રાજ્યનો બોળે નામદાર ઇમામ (અં) પર આવી પડ્યો, ત્યારે ઇમામે સલતનતની દેખરેખ રાખવાં માટે મઝરાદ તથા નાઝર અમુરાતને મુકરર કર્યા, તે સંજોગો વચ્ચે આબુખાબુની સલતનતો ઇમામ સામે લડવા બહાર પડી તે લડાઈઓમાં ઇમામના હાથમાંથી શાંમનો મોટો ભાગ નીકળી ગયો એ ફાતમાઈઓની પડતીના મનહુશ આશાર સમજી અરબ સરદાર સાલેહ બીન મુરાદએ હુલબ અને તેની અતરાફના થોડાક ગામડાઓ પોતાને કબજે કરી લીધા.

હી. સ. ૪૨૧ માં ઇમના બાદશાહે ૬૦૦૦૦ સાઠ હજારના લશ્કર સાથે શાંમ પ્રગણો સધળો હાથ કરવા માટે ઇમી સરદારને રવાના કર્યો, પણ તે લશ્કર જ્યારે હુલબની સરહદમાં આવી પહોંચ્યું ત્યારે ત્યાં ગરમી સખ્ત હોવાના સબબે આગળ વધી શક્યું નહી, જ્યારે ઇમામ ઝાહેર અલી (અં)ના લશ્કરે તેઓ પર ત્યાં તે વખતે હુમલો કર્યો જેથી ઇમીઓની સખ્ત હાર થઈ અને તેઓને નાશી જવું પડ્યું; એવા ઇતકીલાબથી ફાતમાઈ સીપાઈઓનો જુસ્સો જરા શાન્ત પડી ગયો, તેથી એક દીને ઇમામે દરબાર ભરીને પોતે રત્નજડીત સોનાના તખ્ત પર બીરાજીમાન થયા અને સીપાઈઓને જોશ આપતા ફરમાવત્તા લાગ્યા કે તમે

જરાપણ માયુશ (નીરાશ) થાઓ નહીં, અમારા ધરતી હમેશાં એવી ચડતી પડતી થતી આવી છે; જુઓ અમારા નાના બુઝરગવાર હઝરત મોહમદ મુસ્તફા રસુલ કરીમ (સં) જ્યારે અરબમાં તવલુદ થયા, ત્યારે તેવણ પાસે કંઈ શાનો શૈક્ત હતી, કે તેવણ પાસે ફોળે કે લશ્કર હતું; કંઈ તેવણને ઘરે બાદશાહી યા શહેનશાહી હતી? વીચાર કરી જુઓ કંઈએ નહોતું. બલકે એક ઝંગલી મુલકમાં અને કાળા પથરાઓમાં નમુદ થયા, વખત જતા સર્વે કાંઈ થઈ રહ્યું એખરત પકડે અમારા બાવા હઝરત ઇમામ હુસેન (અં) ને કાફેરા અને મુનકેરાએ કેવી તકલીફ આપી, જેમાં હઝરત ઇમામ ઝયેનુલ આબ્દીન (અં) સિવાયના તમામ પુરૂષો બચ્યાઓ સાથે સહીદ થયા, તે વખતે અમારા ખાનદાનપર એવી મુસીબત આવી પડી હતી, કે રહેવા માટે મકાનની દુશવારી થઈ પડી હતી, છતાં કાફેરાની તાકત નહોતી કે તેઓ એ મહાન નુરને ઓલવી શકે માટે યાદ રાખો એ તકલીફ સહન કરતા પાળા અમો તેજ દુસ્મનોની ઓલાદ સામે તેઓનાં હરીફ થઈ બાદશાહીની જાહોજલાલી સાથે ખડા છીએ. તેથી જરૂરનું છે કે મરદ તે છે જે હરગીઝ કોન પણ સંકડામણમાં હીમત ન હારતા પોતાનો હોશિયો વધાવે, તો યાદ રાખજો દુસ્મનો કાંઈ કરી શકવાના નથી. જેમ અમારા નાના બુઝરગવાર તથા બાવા બુઝરગવારને થોડા દીવસોની તકલીફ આપ્યા સિવાય તેઓ કાંઈ કરી શક્યા નથી. એવીજ રીતે દુસ્મનો અને અમારા વચ્ચે કીયામત સુધી મીનાંકેશો રહેશે, તેથી ચડતી પડતી હમેશા નજરે ચડતી રહેશે, એ વીગતો જોઈ તાબુબ થાઓ નહીં. કારણ એમાં નવું તત્વ કાંઈપણ સમાયેલું નથી, બલકે સદ્ગુણ કેશીયતો જુની અને હમેશા થતી રહી છે. તે પ્રમાણેની આજ છે.

એટલું વિવેચન જ્યારે મૌલાના શાહ ઝાહર અલી (અં) એ પુરું કર્યું કે ફરીથી લશ્કર વચ્ચે નવો બુંસો બરપા થયો.

હી. સ. ૪૨૬ માં હલખનો કેટલોક હિસો જે સાલેહ બીન મુગદે લાથ કરી લીધો તે પાછો મેળવવા માટે ૮૦૦૦૦ એંસી હજારના લશ્કર સાથે ઇમામે પોતાના ખાદીમ કંમર ઇબ્ને અબ્દુલ્લાને સરદારી આપીને રવાના કર્યો. એટલામા હી. સ. ૪૨૭ માં સોળ વર્ષ રાજ્ય ભોગવીને ભર જવાનીમાં આ ફાતી દુનીયાથી રહેલત કરી ગયા, ત્યારે તેવજુની ગાદીએ મૌલાના શાહ મુસ્તનસીરબીલ્લાહ (અં) આવ્યા અને ઇમામતના તાજ સાથે શૈશન થયાં.

મૌલાના શાહ મુસ્તનસીર- બીદલાહ (અં)

પ્રકરણ ૧૫ મું.

મામ મૌલાના શાહ મુસ્તનસીરબીદલાહ (અં) હી. સ. ૪૨૭ માં બાદશાહીના તખ્તપર બીરાજમાન થયા, એવળુ ઇમામનો લફઝુ હુકમ અળુ તમીમ સૈયદ અલ મુસ્તનસીરબીદલાહ (અં) હતુ, એવળુ નામદાર જ્યારે તખ્તનશીન થયા ત્યારે એવળુની ડિમર ફકત સાત વર્ષની હતી

ફાતમાઈ ખલીફાઓમાં લાખી મુદત સુધી બાદશાહી ભોગવનાર તથા તે દરમ્યાન દુનીયા દારીવી કરેક લાલોના તખ્ત પસાર કરીને અનુભવ લીધેલ એવળુ ઇમામ ગણાય છે, જેવળુની સાથે દુનીયાના ચક્રે એવો બરતાવ કર્યો હતો કે તમામ જાહોજલાલીનો અસ્ત થનાં ખેસવા માટેની ચટાઈ સિવાય બાકી કાંઈ રહ્યું ન હતું. તેનું કારણ એ હતું કે મૌલાના શાહ મુસ્તનસીરબીદલાહ (અં) જ્યારે તખ્તનશીન થયા,

ત્યારે બાળવય હોવાથી રાજ્ય કારોબાર જેઓ હોદ્દાદારો અમીર અને ઉમ-
રાવો હતા, તેઓના હાથમાં આવી પડ્યો તેથી તે અમલદારોની બદલાવ
તથા નફશાનીયતના સખમે સલતનતનો ઇતેજામ બરોબર નહીં ઝળવાયો
તેના લીધે પ્રજા તથા સત્તાવાળાઓમાં ક્રુટક્રાટ થઈ, એ લાલ લેવા દુસ્મ-
નોની ઇચ્છા ઉદ્ભવી તેથી ક્રાંતમાઈ ખીલાફતનું વહાણ દુસ્મનાવટના ખડગો
સાથે અથડાવા લાગ્યું, એટલે સુધીની ભુરી હાલતપર સલતનત આવી રહી
કે ફક્ત છેવટની અણીપર આવી તટસ્થ થઈ હતી, અને જ્યાં ત્યાં ક્રાંત-
માઈ ખીલાફત માટેના વીચારો નબળા દેખાતા હતા, તેમ થતાં નાસીપાસ
થવા જેવું કાંઈ નહોતું. દરક ઇમામેના ઝમાનામાં તેવું થતું આજે જે
જે ભુતકાળ તરફ નજર કરશું તો ખુદલે ખુદલું સમગ્ર ઇસ્લામ જે
મોલાના શાહ ઇમામ ઝયેનુલ આબદીન (અ.વ. ૧૦) ને એનાથી પણ વીકટ સ-
મયમાંથી પસાર થવું પડ્યું હતું, અને પાછું જેમ જેમ વખત નકળતો
ગયો તેમ તેમ ઇમામના નુરાની પાવરે પોતાની સત્તાથી વહાણ
મેળવી બતાવ્યું છે, જે જોનારા જોઈ ગયા છે. ત્યારે તે વધારે સાબીતિઓ
વર્તમાન કાળમાં ત્યારીખોદ્દારા મળી શકે છે. એવા મોઝીઝા ફરી દુનીયાને
કરીશમાં બતાવીને ઇમામતને જાહેર કરવા માટે અબુજ અલમને ખાસ
આંત્રી નાંખવાની અગત્યના લીધે એવી મુસીબતો ઇમામો પોતાની ખુશખબરી
પોતાના અંગપર વહોરી લેતા સંજોગો વચ્ચે પાછું પોતાના નુસખાના પાવર
વડે દુર કરીને આલમની આંખે અજવાળામાં આવવા પામ્યા છે. વિશેષ
રાખનારા એવા ચારીત્રીથી શોધી કહાડીને પવિત્ર જૈયઅત કરી પોતાની
આખરત સુધારી જાય છે, તેને મુખતેસર અહેગલ મોલાના શાહ મુસ્ત-
નસીરખીલાહ (અ.વ. ૧૦)ના વૃતાંતમાં નીચે આવવા પામશે.

હઝરત ઈમામ મૌલાના મુસ્તનસીરખીદ્લાહ (અં)ની જ્યારે અગીયાર વર્ષની વય થઇ ત્યારે તેવણુ નામવર નાની જેવી લશ્કરી ટુકડી લઇને નાઇલ નદીપર ફરવા જતાં હતાં, અને ત્યાં પલટણુની ક્વાયદ લઇ ને તેની પરીક્ષા લેતા હતા, તેમાં જે કુનેહબાઝ સીપાઇ સમજાતો હતો, તેને પોતાની સત્તાવડે હોદ્દાઓપર ચડાવતા હતા અથવા સારોજેવો સરપાવ આપીને રાજ કરતા હતા.

ઇ. સ. ૧૦૪૨ માં અબ્બાસી ખલીફ અલ કાયમની મદદથી અને હિન્દુસ્તાની ઈમામ સાથે દુશ્મની ધરાવનાર પ્રજાએ જે ફાતમાહ ખલીફનો મુ'ડો પવિત્ર હુરમેચન સરીફપર ફરકતો હતો તેને ઉતારી પાડ્યો.

આફ્રિકામાં ઝયેરી અલ મઆઝ ખીન ધયેસ જે ફાતમાહ ખલીફાઓનો ખંડણીઓ સુબો હતો, તેણે ઇ. સ. ૧૦૪૫ માં શરફ ઉલ દિઆલ્લાનો ખીતાબ અખત્યાર કરીને ફાતમાહ ખીલાફતની તાબેદારીનો ઈન્કાર કર્યો, અને પોતાના તાબેના કસબાઓમાં ઈમામ શાહ મુસ્તનસીર-ખીદ્લાહ (અં)નું જે “ખુતબા” માં નામ પડતું હતું અમીરૂલ મો-મેનીન તરીકેનું તે કહાડવી નંખાવ્યું, તેને બદલે બગદાદમાં રાજ્ય કરતાં અબ્બાસી ખલીફ અલ કાયમને અમીર તરીકે સ્વિકારીને તેનું નામ “ખુતબા” માં ચાલુ કર્યું.

ખીજી તરફ ખેવકા થએલો તુગરેલબેગ નામી શખ્સ અબ્બાસી ખલીફ અલ કાયમ તરફથી મઝહબી ધોરણે લોકોને સમજાવીને અબ્બાસી સલ્તનતને વધારવાની વેતરણુથી મગરીબ એશીયામાં કામ કરતો હતો.

તેથી તેની મહેનતના લીધે થોડા વીસ્તારમાં અપ્પાસીઓનો પગ કાયમ થયો હતો.

થોડી મુદત બાદ ખલીફ આલપ અરસલાનનાં વખતમાં સલ-જુકીઓએ ઇમામ મુસ્તનસીરબીદલાહ (અબ) સામે લડાઈ જાહેર કરી, તે દરમ્યાન ફાતમાઈઓની હાર થતા સલજુકીઓએ અલ અરીશ હાથ કરી લીધું, અને ત્યાંથી ફાતમાઈઓને હટાવી દીધા. તેથી એક તો ફાતમાઈ સલતનત તકલીફ અને સંકટમાં ઘેરાયલી હતી, ને ઉપરથી બલાહ નગહાની નાઝીલ થઈ એટલે એ કે મીશર દેશમાં ઉડતા રોગો ફાટી નીકળ્યા, તે જીવલેણ બીમારીઓ પુરા સાત વર્ષ ચાલી, તથા ધારા પ્રમાણે નાઈલ નદીમાં આવતી રેલ સાત વર્ષ આવી નહી, તેથી ભયંકર દુકાળ પડ્યો, અને તેના સાથે દેશમાં ગુજરાનના તમામ સાધનો લગભગ ખુટી ગયા, જ્યારે ઉત્તર તરફથી આવતો અનાજનો જથ્થો દુશ્મનો રસ્તામાં અટકાવીને છુટી જતા હતા, એવી સખ્ત મુશ્કેલીઓનો સાંભનો કરતી ફાતમાઈ ખીલાફત ડગમગ થતી આફતો વચ્ચે પસાર થતી હતી, ત્યારે ખીજા બાજુ ઇમામ સાથે દુશ્મની ધરાવનાર શત્રુઓ ઇમામની બાકી રહેલી સત્તા છીનવી લેવા માટે તત્તપર થઈ રહેલા હતા, તો પણ દુનીયાની રંગીન હાલતો અજબ કામ કરે છે. એક તરફ અપ્પાસી ખલીફાઓ ફાતમાઈ સલતનત ઉપેડી નાખવા માટે જીવતોડ કોશીસો કરી રહ્યાં છે, ત્યારે ખીજા તરફ આલે અલી કીયામત સુધી કાયમ દાયમ રહેવાની હોવાના સખ્ખે ભલકતી અને ઝળકતી નજરે પડે છે, તે જોઈ દુશ્મનો હમેશાં યોતાના આંખમાં કરડતાં નજરે પડ્યાં છે.

૪ મામ મૈલાનાં મુસ્તીનસીર ખીદલાહ (અં) જ્યારે પુખ્ત
 લરજવાનીમાં આવ્યાં અને રાજ્ય લગામ પુરેપુરી હાથમાં લીધી ત્યારે
 પોતાના તાબેના શહેર અકામાં જે નામચીન અને વફાદાર ગઢનર બદર
 અલ ઝમાલી હતો, તેને તેડાવીને મીશર પ્રાંતનો વઝીરે આઝમ
 બનાવી તમામ રાજ્ય કારોબારનો હક તેને સોંપ્યો તેથી અલ ઝમાલીએ
 નામવર ઇમામ સાથે અડગપણે એવો સલુક કર્યો, કે જેવો સલુક હઝરત
 મૈલાના શાહ મોઅ્ઝ (અં)ના ઝમાનામાં અબુ યુસેફે કર્યો હતો.
 તેણે કળા અને કુતેહથી સલતનતમાં અમન કાયમ કર્યો, પ્રજાને તપાહીના
 લક્ષણોથી છોડાવ્યાં, અને બાદશાહનો રોઆબ તમામ રૈયતના દીલપર
 જમાવ્યો, તે હીસાબે ફાતમાઈ સલતનતમાં ફરીથી ઝળકતો રહ્યું કાંચો એ
 સંજોગો વચ્ચે હુલખના પ્રાંતે એ ત્રણવાર બંડ ઉઠાવ્યું, તેને દરેક વખતે
 ફાતમાઈ લશ્કરે દાખી દીધું અને બળવાખોરોને પકડીને તેને તેની ફેઝે
 પહોંચાડ્યાં. ઉપરાંત અલ ઝમાલી શહેરમાં બળવો ફેલાવનારપર બા-
 રીકાથી ધ્યાન આપીને તેની નોંધ લઈ પોતા પાસે રાખતો હતો, આગળ
 ચાલતાં સંજોગો વચ્ચે તે સઘળા બેઇમાનોને મીઝબાની કરીને બોલાવ્યા
 અને ત્યાં દુરઅંદેશ તદ્દખીરથી સવેને કેદ કરીને પુરી રાખ્યા. અને જેમ
 જેમ બદમાસોના કતુરો બહાર આવતા ગયા તેમ તેમ તે બેવફાઓને સજા
 કરતો, એવી રીતે પાપીઓથી ફરી એક વખત મીશરની સર ઝમીન પાક
 થઈ, તેથી સલતનતની મુખ્ય લાંજગડો અને નડતરોનો અંત આવી ગયો
 ત્યાર પછી એક પછી એક કીર્તીવંત ફતેહો મેળવતાં મુલ્કની અતરાફમાં
 ફરી વળેલા સખ્યાબંધ જંગલી તાયફાવાળાઓને નાબુદ કરી નાખ્યા, તે-
 વામાં બગદાદમાં વસવાટ કરી રહેલા અલ બસાશરી નામનો એક

તુક' બળવાન સરદાર જેની બગદાદમાં બ્રહ્મી જોરદાર નામવરી હતી. તેણે ક્ષતમાઘ વડપણ સ્વીકાર્યું ત્યારે સલજુકી તોગરેલ બેગે અબાસી ખલીફાની પક્ષ ખેંચી. તેથી તે તકનો લાભ લઈને તોગરેલ બેગનો ભાઈ જે ઇબ્રાહીમ હતો તેણે અલ અસાશરીને મદદ કરી તેથી બગદાદમાં મોટો બળવો ફાટી નીકળ્યો, જ્યારે સલજુકી તોગરેલ બેગ તથા અલ અસાશરી વચ્ચે જોશબંધ અપાઝખી ભરેલી એક ખુનખાર લડાઈ ચાલુ થઈ તેમાં સલજુકીઓની હાર થતાં અલ અસાશરી બગદાદમાં દાખલ થયો, જેથી કમનસીબ શહેર કતલ અને લુટફાટથી પાંચેમાલ થઈ રહ્યું હતું, તે ચીંતાતુર હાલતમાં અબાસી ખલીફ અલ કાયમને અલ અસાશરી શહેરમાં પ્રવેશ થયો એ ખબર મળ્યા ત્યારે ખલીફ ત્યાંથી નાહો પણ સંજોગો વચ્ચે તે ક્ષતમાઘઓના હાથમાં સપડાઈ જતાં તેને મીશરમાં દમામ પાસે મોકલી દીધો ત્યાં તેને કેદ કરવામાં આવ્યો.

હી. સ. ૪૫૦ માં અબાસી પ્રજા વચ્ચે બગદાદની જુમા મસ્જિદમાં હઝરત દમામ મૈલાના શાહ મુસ્તનસીર ખીલ્લાહ (અં)નું નામ “ખુતબા”માં પડાયું તેને તમામ પ્રજાએ તશલીમ કરી, અને કેરો ખાતે દમામને અમીરૂલ મૈમનીન તરીકે બગદાદની પ્રજાએ સ્વીકાર્યું, એ હકદાર તરીકેની નીશાની મોકલી દીધી થોડી મુદત બાદ ફરીથી એરાક પ્રગણામા પવિત્ર મક્કા તથા મદીના શહેરોમાં પાછી ઇમામની હકુમત ચાલુ થતાં હુરમેયન સરીફમાં મૈલાના શાહ મુસ્તનસીરખીલ્લાહ (અં)નો “ખુતબો” ઝાંરી થયો, અને સંજોગો વચ્ચે ક્ષતમાઘ ખીલાફતને બગદાદમાં રાજ્ય કરતી અબાસી પ્રજા તથા સ્પૈનમાં રાજ્ય કરતી ઉમૈયા પ્રજા સર ઝુકાવીને તાબેદાર બની રહી.

વગીરે આઝમ અલ અમાલીએ ફાતમાબ ખીલાફતમાં વીસ વર્ષ પર્થત વજરાત ભોગવી તે છેવટ સુધી ઇમામનાં હુકમપર અચળપણે રહીને પુર જનફેશાનીથી પોતાની ડ્યુટીને જોવાસ આપી, તેની કિર્તીમાં મુખ્ય એ નવીન હતું, કે દુશ્મનો સામે ટક્કર લેવા માટે અલ કાદરેની અમિ દીશાએ એક પહાડ હતો જેનું નામ અબલુલ ગયુશી હતું તેના પર લોખંડી બાંધકામ કરીને ત્યાં દારૂ ગોળો તથા હથીઆરોનો જથ્થો રાખ્યો અને શહેરના ત્રણ મુખ્ય દરવાજાઓ એક બાબ-ઉલ-જુવેલેહ ખીજે બાબ-ઉલ-નઅ ત્રીજે બાબ-ઉલ-ફતુહ, એ યુનાની કારીગરીથી નાદર નમુનાં જેવાં બનાવ્યા હતા. તેની કારીગરી માટેની અત્યાર વેર તારીફ છે, એકદર અલ અમાલીએ કિર્તીવંત નામના મેળવીને આ દારૂદાનીને હી. સ. ૪૮૬ માં છોડીને પોતાના અસલ વતને જઈ પહોંચ્યો, ત્યારે વજરાત પદ પર તેનો ખેટો આલા ફઝલ આવ્યો. જે વજર થયા પછી અમીર અયુશના નામે મશહુર થયો.

નામદાર ઇમામ મૈલાના શાહ મુસ્તનસીરખીટલાહ (અ.)નું કિર્તીમય જીવન સાંભળીને ઇસમાઇલીઓ સિવાયના ખીજા મઝહબીઓ દારૂલ હીકમતમાં ખાસ શીખવા આવતા હતા, અને સંન્નેગો વચ્ચે જ્યારે ઇસમાઇલી મઝહબનું તત્વ સમજવા પામતા હતા, ત્યારે તેઓ સાચા દીલથી દીને ઇસમાઇલીની પયરવી કરવા મંડી પડતા હતા. તેમાં મુખ્ય ખેરાશ નનો નાશર ખુશરો તથા હુશન ખીન સખ્યાહ તાલીમ લેતા હતા, તે દરમ્યાન ઇસમાઇલી મઝહબની શીલાસોશી સમજતા પાછળથી તેઓ પોતાનો ધર્મ તજીને ઇસમાઇલી થવા પામ્યા તે એટલે સુધી કે દારૂ

થઈને ઇમામની દાવત લોકોને કરવા લાગ્યા. તેમાં નાશર ખુશરો વીશ વર્ષ પર્થત પહાડોમાં રહીને ઇમામતરફ દાવત કરવા રોકાયેલો હતો તે એટલી જનકેશાનીથી કે તેણે ખીલકુલ ખાવા પીવાની પરવા કર્યા વગર વખતો વખત ઘાંશને ખોરાકમાં લઈ પોતાના શરીરનું પોષણ કરતા ઇમામની ખીજમતમાં મશગુલ રહેતો હતો, ત્યારે હુસન ખીન સખ્યાહે જે ઝળકતા કર્તવ્ય કરેલા છે, તે જાહેર હોવાથી અમુક લાગતી વગતી વીગત નીચે રજુ કરીશું.

હઝરત મૈલાના શાહ મુસ્તનસીર ખીલ્લાહ (અં) ના ખેટાઓ ત્રણ હતા જેમાં સહીથી વડા શાહ નીઝાર (અં) તેથી નાનો મુસ્તે અલી અને સર્વેથી નાનો અલ મોહમ્મદ નામે હતો.

નામદાર ઇમામનું વડપણ થતા ઇમામે નશા કરતા વશીયત કરી કે મારા પછી મારી ખીલાફત તથા ઇમામતનો હકદાર મૈલાના નીઝાર [અં] છે, તે વખતે વઝીર અમીરઝયુસ જે પુર્વ મીશરનો મુખેહસાલાર હતો જેને શાહ નીઝાર [અં]થી બનવું નહીં હતું. કારણ કે શાહ નીઝાર [અં] તેને તાબે રહીને મચક આપતા હતા નહીં એ સંજોગોમાં વજીરોના હાથમાં આખી રાજ્ય લગામ હોવા ઉપરાંત મોટી વગ ધરાવતા લશ્કર ની સરદારી ભોગવતા હતા. તેથી બાદશાહથી વિરુદ્ધ જવાને પણ અચકાતા નહોતા, તેથી મૈલાના શાહ મુસ્તનસીર ખીલ્લાહ [અં] ને મુસ્તે અલીને ગાદીએ બેસાડવા માટે લલામણુ કરી કાણુકે મુસ્તે અલી નો અમીર ઝયુસ મગપણે મામો થતો હતો. ત્યારે ઇમામની હઝુરમાં અ-

હાદુર હસન ખીન સખ્યાહ જે હાજર હતો તેનો જુસ્સો ઉશ્કેરાયો અને કોઇ પણ જાનની અમીર ઝયુશની પરવા કર્યા વગર ઇમામના ફરમાન વિરૂદ્ધ વર્તનારની સ્થિતી પાછળથી કેવી દયાજનક થઇ પડે છે, તેવા દાખલાઓ ટાંકી બતાવ્યા, કારણ કે તે વખતે હસન ખીન સખ્યાહને દાઈ નો ઇલકાબ મળતા વળી વધારે નવાજેશ તરીકે હુઝતે આઝમના નામે ઓળખાતો હતો. એ સાચી તરફદારી અમીર ઝયુશની ઇચ્છા વિરૂદ્ધ હોવાથી હસન ખીન સખ્યાહ સામે ઇમામની હાજરી વચ્ચે કાંઈ બોલી ન શકવાથી પોતાના દાંત કચકચાવ્યા, છતાં હસન ખીન સખ્યાહ ઇમામના ફરમાન અનુસાર મૌલાના શાહ શાહ નીઝાર (અ.) ની તરફેણમાં રહ્યો. તેથી હસન ખીન સખ્યાહને અમીર ઝયુશે ઘણો સમજાવ્યો. છતાં એ આલા હીમત ધરાવનાર મુસ્તફીમ દીલે ઇમામની પયરવી કરનાર ચક્કાયમાન થયો નહીં, તેથી તેની સામે પ્રપંચો રચીને તેને ફસાવવાની જાળ દુશ્મનો પાથરી રહ્યા હતા. તેની કનવર કર્યા વગર નીડરપણે હસન ખીન સખ્યાહ પુર જુસ્સા સાથે લોકોને જાહેર કરી રહ્યો હતો કે હવે પછી આપણા ઇમામ તરીકે શાહ નીઝાર (અ.) છે. એ રાજ્ય ખટપટથી અમીર ઝયુશની તરફેણવાળાઓ તથા હુઝતે આઝમ હસન ખીન સખ્યાહની હુઝત સાચી સમજવાવાળા મોમીનો હસન ખીન સખ્યાહ ની તરફેણમાં રહેલાઓ, વચ્ચે ધુરકા ધુરકી ચાલુ થઈ, જેથી ફરી મીશર પર અવદશાનું વાદળ ઝાલીમોના અનુની ખ્યાલો અને ખુશામદીઓની ચાલ-આજી ભરેલી ચાલો વચ્ચે ઘેરાઈ રહ્યું. એ મનહુશ આશારો જ્યારે હસન ખીન સખ્યાહને બચકર દેખાવા લાગ્યા અને દુશ્મનોને દુશ્મનાવટ કરવા માટેનો બજાર ગરમ જોયો ત્યારે તેણે વીચાર્યું કે એ ઝાલીમોનું જોર ઘણું

હોવાથી છેવટે મીસરની રાજ્યસત્તા પોતાના પંજમાં લેશે, જે કે ઇમામની
 સત્તા માટે તેમ બની શકતું નથી. તેથી ઇમામની ખીજમતમાં હું પહેલે
 નખરે આવવા પામું તેવી ગોઠવણ કરું તો મારું કરેલું સુકૃત્ય કાંઈકે
 મારી જીંદગીની કારકીદીમાં માદગાર બનતા મરણ સમયે બક્ષીશનો હકદાર
 રહીશ એમ કરતાં કેટલીક તકલીફો વેડીને છેવટે મીસરને હુમેશ માટે છોડી
 ને એરાનની સરખમીન તરફ નીકળી ગયો. ત્યારે અહીંઆ સલતનતની
 કદગી સ્થિતિ જોતાં મૌલાના શાહ મુસ્તનસીર બીદલાહ (અં) હી. સ.
 ૪૮૭ માં (૬૦) સાઠ વર્ષ સુધીની લાંબી બાદશાહી ભોગવી આ ફાતી દુ-
 નીયા છોડીને ચાલી ગયા તવારીખ નવેસ્તા લખે છે કે એ ઇમામના તાજ
 મુબારકમાં એટલા તો કીંમતી હીરા જડેલા હતા કે કોઈ જવેરીયા તેની
 કીંમત અંકાતી નહોતી ઇમામની વફાત બાદ બાદશાહમાં બવાઝ થયા
 માંહો માંહે શત્રુતાનાં બી રોપાયાં તેમ જોરદાર પાર્ટી બેઠમાન બની ઇમા-
 મ શાહ નીઝાર (અં) ને તકલીફ આપતા હકદારનો હક પચાવી પાડતાં
 મુસ્તે અલીને ગાદીએ બેસાડ્યો, ત્યારે બાદશાહી જતાં ઇમામત મૌ-
 લાના શાહ નીઝાર (અં) ના વારશમાં રહી.

ક્રાંતમાઘઓના વખતમાં ઈલમ વ હુન્નરની કેળવણી.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

રથી મીશર દેશમાં ક્રાંતમાઘ ઔલાદની બાદશાહત કાયમ થઈ ત્યારથી ઈલમ વ હુન્નરનો મહાન વધારો થવા પામ્યો, તેથી ત્યાં દુરદરાજના લોકો મહા સંકટો વેડીને ખાસ ઈલમ મેળવવા માટે મીશર આવતા હતા, જ્યાં સ્થાપવામાં આવેલી સંસ્થાઓમાં વગર અભાવે સર્વે

કેમોના માણસોને દાખલ કરવામાં આવતા હતા, જેમાં એક ક્લાસ ખાસ ઈસમાઈલી મઝહબનાં મુળતત્વોનો ખોલવામાં આવેલો હતો, જેનો ટીચર (માસ્તર) અબ્દુલ મેમુન નામી સખ્સ હતો તે ઇસ્મે તસવુફમાં પુરતો માહિતગાર હતો, તે ક્લાસમાં પણ જો કોઈ ગયર મઝહબનો મેમ્બર દાખલ થવા માગે તો તેની સાથે ચોક્કસ સરતો કરીને દાખલ કરતા હતા, અને સં-જોગો વચ્ચે જ્યારે તે હાઈકલાસમાં દાખલ થનાર ઈસમાઈલી મઝહબ ની માહિતી મેળવતો ત્યારે સીદક દીલે ઈસમાઈલી થવા પામતો, એમ

ત્વારીખોમાં લખેલું વંચાય છે કે લગભગ એ ક્લાસમાં દાખલ થયેલામાં પંચાણુ (૯૫) ટકા ઇસમાઈલી બની રહેતા હતા. આવી સોનેરી કેળવણીના પ્રચારથી તે વખતે મીશર ખાસ એક ઇસ્મનું મથક થઈ પડ્યું હતું. ત્યાં રાજ્ય કર્તા ખલીફ તરફથી મોટે ખર્ચે જમરદસ્ત ખાતા ખોલવામાં આવ્યા હતા, જેવા કે દારૂલ ઉલુમ (કોલેજ) કુતુબખાના (લાઈબ્રેરી) દારે હીકમત (હુન્નરશાળા) યુનીવર્સિટી વીગેરે.

એ મીશરમાં હસ્તી ધરાવતી લાઈબ્રેરી સઘળી દુનીયાની લાઈબ્રેરીઓ કરતાં મોટી ગણાતી હતી. જેમાં લગભગ એ લાખ ક્રીતાઓ હસ્તી ધરાવતી હતી. તેમાં આલીમોને હાથ લખાતી કલમી ક્રીતાઓ એ લાઈબ્રેરીના કાર્ય વાહકો મોટી કીમત ખર્ચી ખરીદવામાં ચુકતા નહી, કહેવાય છે કે સઘળી દુનીયાપર લખાયેલી તમામ ક્રીતાઓ છાપેલી તથા કલમી ત્યાં રાખવામાં આવી હતી. તેનું વાંચન લેવા તથા ઉતારો લેવા માટેની સઘળી દુનીયાના લોકોને છુટ હતી. તેથી પણ ઇસમાઈલીઓને વધારે લાભ એ મળી શકતો હતો, કે જે કલમી કીમતી ક્રીતાઓ હતી તે આઇન્ડીંગ કર્યા વગરની લાઈબ્રેરીમાં રહેતી હતી, તે ક્રીતાઓ માંહેલી ક્રીતાય જે ઇસમાઈલી મેમ્બરો ધરે લઈ જવા માંગતા તો તે ક્રીતાય માંહેનો નાખર વાર એક જુજ તેઓને આપવામાં આવતો હતો, તે એક જુજ પાછો લાવ્યા પછી બીજો જુજ તેને દેવામાં આવતો હતો, એવી રીતે વારા ફરતી આખી ક્રીતાયનો પુરશદના ટાઇમપર ઇસમાઈલીઓ લાભ લઈ શકતા, ત્યારે બીજી કોમના લોકો ફક્ત રીડીંગરૂમમાં બેસીને તેનો લાભ લઈ શકતા હતા. ત્યાં લખવા માટેની સઘળી બીજી જેવી કે શાઈ કલમ કાગળ પેનશીલ વી-

ગેરે લેખકોને મુદત પુરી પાડવામાં આવતી હતી. એવા રીતસરનો વ્યવહાર લાઇબ્રેરીનો ચાલતો હતો, કારણ કે તેનાપર સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ તરીકે પાકટ ઉ-મરના આલીમ અબદુલ્લાઆરીફને મુકરર કરવામાં આવ્યો હતો.

મજકુર કોલેજમાં લગભગ બે હજાર વિદ્યાર્થીઓ એકી વખતે લાલ લેતા હતા, તેમાં ખાસ ફારસી તથા અરબી ઇલમ શીખવવામાં આવતું હતું, કારણ કે તે ઇલમ ત્યાંના દેશીને બંધ બેસતું હતું, અને તેમાં વિદ્યાર્થીઓને શીખવા માટેના પુસ્તકો ફાતમાઈ ખલીફાઓ તરફથી પુરા પાડવામાં આવતા હતા, મજકુર પુસ્તકો ગ્રાંડ માસ્ટરની સહ સાથની પાસ કરેલી રહેતી હતી. તેથી તે કોલેજમાં શીખનાર વિદ્યાર્થી હમેશાં પોતાના મજલુમ પ્રત્યે પુર્ણ પ્રીત રાખીને પરદર્મીઓ સાથે વાતચીત કરી શકવાને શક્તિમાન થઈ શકતો હતો. એ કોલેજ પછવાડે બે લાખ અને સત્તાવન હજાર દીનારોનો ખર્ચ રાખવામાં આવ્યો હતો.

કોલેજમાંથી પુરતું ઇલમ મેળવીને જ્યારે ડીગરી મેળવવા મજકુર યુનીવર્સિટીમાં કોઈપણ ગૃહસ્થ બેસતો હતો, તેથી તેની પુરી ઇલમની તર્ક-શક્તિ ખીલી નીકળતી હતી, ત્યારે તે માણસ દુન્યા ઉપર એક નમુનેદાર થવા પામતો હતો, કારણ કે મજકુર યુનીવર્સિટીમાં ઉસ્તાદો મહાન વિદ્વાન રોકવામાં આવ્યા હતા. તે બુના અબુલખી અને એટલા જમક હતા, કે તેઓ જમીનપર જ્યારે બેસતા હતા, ત્યારે તેઓની સફેત નુરાની દહાડીઓ લહેરાતા અમીન સાથે તેના બાલ અથગતા હતા, એવા મહાન બુઝર્ગોના હાથ તળે શીખેલા લોકો દુનીયાપર સુર્ય માફક પ્રકાશમાન થવા પામ્યા, અને જેવી રીતે હાલમાં કેંઈપીજ તથા એડસફોર્ડ યુનીવર્સિટીમાં

।સ થએલા ડીગરીઓ મેળવીને ઝખાઓ પહેરી બેરીસ્ટર તરીકે ટોમાં હાજરી આપે છે, તેવીજ રીતે મીશરની યુનીવર્સિટીમાં પાસ એલા શખસો કફતા તથા ખલા પહેરતા હતા, તે પાસ થએલાઓને ઇટલ આપવામાં આવતા હતા, તેમાં જે દીની લાઇન પસંદ કરીને દાઇ રીકે બહાર પડતાં હતાં, તેને ટાઇટલ નીચે મુજબ મળતાં હતાં, જેમ સન બીન સખખાહને હુઝતે આઝમનો ખીતાબ મળ્યો હતો, તેમ નાશર ખુશરોને હુઝતે મઆદુદ તથા દાઇ અબુ ઇશાકને હુઝતે ઝાઝર અને મોહીયુદીન અરબીને હુઝતે આઝમ તથા સૈયદ ઇરાબને હુઝતે ઝઝાઝર વીગેરેના ખીતાબો ઝાંડ માસ્તર તરફથી ક્ષિવામાં આવ્યા હતા.

હસન બીન સખખાહ એ પરાક્રમી પુરૂષ થઇ ગયેલ છે કે, જેણે ખલાના શાહ નીઝાર (અબ)ની પયરવી જનશીશાનીથી કરી હતી અને ત્યારે મીશરમાં ઇમામ સાથે દુશ્મની વધી ગઇ ત્યારે તેણે મીશર મુકીને મેરાન પ્રગણામાં આવેલ આલમોતના પહાડ પર શાહ હુદાદી (અબ) ની રાજ્યગાદી સ્થાપીને દુન્યામાં રોશન થયો. એ પ્રતાપ મીશર માંહેની જાવણીના હતા, કારણ કે એણે મીશરમાં સાડા ત્રણ વર્ષ કેળવણી પીધી હતી અને તે સંજગો વચ્ચે ઇસમાઇલી શ્રમને મોલાના શાહ મુસ્તાસીર બીલ્લાહ (અબ)ની બૈયઅત કરી ચુસ્ત ઇસમાઇલી થવા પામ્યો તો.

નાશર ખુશરો એ મહાન તરે દુનીયામાં નામવરા મેળવીને સંખ્યાબંધ દીની કીતાબો લખી છે, કે જેની કીતાબોના ઉપદેશ વડે આજે

પણ લાખો ઇસમાઇલીઓ બની રહેલ છે, એ દાખએ ખુરાશાનમાં ઉપદેશ કરવાનું ચાલુ કર્યું, ત્યારે ત્યાંના અમલદારોને દુશ્મની પેદા થઈ, તે ખબર સાંભળતાં નાશર ખુશરો પહાડોમાં નીકળી ગયો, તે પહાડો અને ખીણો વચ્ચે લગભગ વીસ વર્ષ પર્યંત ઉપદેશ કર્યો તે દરમ્યાન સંજોગે વચ્ચે પાસે ખોરાકીના સાધનો ખુટી જવાથી પોતાનાં ઉદરનો નિર્વાહ ફક્ત ધાંસ અને પાણી પર કરતો હતો. એણે કેળવણીને પ્રતાપે પોતાના દીનર્ન એવી રીતે સેવા કીધી કે જે આજે ઝહાં આશકાર છે.

મોહીયુદ્દિન અરબીએ રાશન ઝમીર નર એ છે કે જેણે ફતુહાતેમકી તથા પવિત્ર કુરાને સરીફની તફસીર લખી છે, જે કીતાબને તફસીરે મોહીયુદ્દીન કરીને કહે છે, મજકુર કીતાબ એકમતે આખા ઇસલામમાં પ્રચલિત છે, તેણે ઇસમાઇલી બોધ આખા અરબસ્તાનમાં કર્યો હતો. તેને પ્રતાપે ઘણા ઇસમાઇલી થયા પામ્યાં હતા તેનો વંશ અત્યાર પર્યંત અરેબીયામાં છે, જેઓ પણ અત્યાર વેર પોતાના વડવાને પગલે ચાલીને ઇમામે ઝમાન તરફ લોકોને દાવત કરે છે.

દાખ અબુ ઇશાકએ મહાન નરે એરાન દેશમાં ઇસમાઇલી મઝહબનો શુર પુકયો, જેના પ્રતાપે ત્યાં લાખો ઇસમાઇલી થયા પામ્યા, અને તેમાંના આજે પણ ખાલુના નામે ઓળખાતા ઇસમાઇલીઓ આખા એરાન પ્રગણામાં ફેલાયલા નંઝરે પડે છે. એ સઘળા પ્રતાપ મીશરની કેળવણીના હતા.

ઉપર વર્ણવી ગયા તેવા અનેક નરો મજકુર યુનીવર્સિટીમાંથી બહાર પડીને લોકોને સોનેરી સખક આપતાં દુનીયા પર ઘેરાયલી અંધાધુંધીને

દુર કરીને ઇમામે ઝમાનની સનાપત કરાવતાં આવતી ઓલાદ માટેની મુડી મુકતા ગયા છે, અને આજે જે યુનીવર્સિટીમાં પાસ થયેલાઓને ડીગ્રીઓ સાથે ઇમામો પેરેલા જોઈએ શીએ, એ નક્ક મોશરની રૂઢીપર કરવામાં આવેલ છે, એ રીવાજની શરૂઆત ઇસમાઈલીઓ તરફથી જ છે. તેથી તેની મગરૂરી ઇસમાઈલીઓનેજ ઘટે છે. તથા જેવી રીતે હદમ પછવાડે મોટી રકમનો ખર્ચ કરવામાં આવતો હતો, તેવીજ રીતે સાઈન ટીશીક યાને હુન્નરની પછવાડે પણ ફાતમાઈ ખલીફ તરફથી ચાર લાખ ને બ્યાંસી હજાર દીનારની બહાલી મળેલ હતી, જેથી ઇસમાઈલીઓએ તાલીમ મેળવીને કળા તથા કુનેહમાં એટલો વધારો કર્યો હતો, કે જેથી તેઓ એક વખત આખા યુરોપ સામે આથ બીડવા તૈયાર હતા. તેમજ કારીગરી તથા હુન્નરમંદીમાં એવી સુંદરતા પ્રાપ્ત કરી હતી કે જેને આજે પણ યુરોપવાસીઓ જોવાને જાય છે, બ્લકે તે હુન્નરમંદીની તારીફ કરતાં તેના ફેટાઓ ઉતારી લખને તે પરથી કાપી કરે છે, એવીરીતે મીશરમાં કેળવણી લેવાથી એશીયા તથા રૂથેનમાં મોટા મોટા આલીમો તથા સાઈન્સકારો પેદા થયા છે, ચારે તરફ હદમ તથા સાઈન્સની હલચલ મચી રહી હતી, જગે જગે હદમ તથા સાઈન્સના ખજાના નજરે પડતા હતા, તેથી સઘળા પ્રજા આઆદ અને સંતોષી નજરે પડતી હતી તે કારણોને લેતાં બની ફાતમાઈઓનો ઇતિહાસ સોનેરી અક્ષરોમાં લખાયેલો નજરે પડે છે, તેનું કારણ એ છે કે તેવણે હદમના દરવાજા બંધ પડેલાઓને ઉઘાડીને લોકોમાં હદમનો શુક્રુ કયો કે જેથી કોમોની કોમો ફાતમાઈઓના અહેસાન તળે દબાઈ જતાં હંમેશા તેઓને મદદગાર કરવા તૈયાર રહેતી હતી. એવી રીતે ફાતમાઈઓએ વડાઈ મેળવીને પોતાનું કીર્તીમય જીવન સંસાર

સમાજમાં શોભાવ્યું જેથી અમરતા ભરેલી ખુશખો ભલકતી રહી ગઈ,
જેની આજે પણ સુગંધ મોજુદ અને હાજર છે,

મીશનલોઝ એ મધક ખાસ પરધર્મીઓને કનવર્ટ કરવાનું સ્થાન હતું, મજકુર લોઝનો મુદ્રાલેખ એ હતો કે જે જે ધર્મો નજરે પડે છે, તે સઘળા સાચા અને સત્યતા ભરેલા છે. જેવી રીતે હિંદુઝમની માની નતા બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને મહેશ્વર પ્રત્યેની છે, તે આગલા ઝમાનાઓમાં સત્ય હતી. માટે હમણાના વિષ્ણુ એ હુઝરત અલી (અં) છે. તે જેમ નવા રાજ આવતા તેના કાયદાઓમાં ફેરફાર થાય છે, તેવી રીતે વિષ્ણુની ગાદીપર હુઝરત અલી(અં) આવતાં તે આગલા વેદો મન-સુખ થતાં. કાયદા કાનુનો પણ નવા બંધાણા જેને કુરાને સરીફ તરીકે ઓળખાવ્યું. તેમજ બની ઇશરાઈલો તથા નશરાનીઓ (ક્રીશ્ચીયનો) હુઝરત મુસા (અં) તથા હુઝરત ઇશા (અં)ના ઝમાનામાં તવરેત તથા અંજલપર વાજખી હતા. અને તે સઘળા ખરા છે. હુઝરત મુસા(અં) તથા હુઝરત ઇશા (અં) તથા તવરેત અને અંજલ એ સર્વે હક અને સત્ય છે, પણ હાલ તેનો જમાનો નથી, કારણ રાજા બદલાયો, તેની રહે જે વખતનો રાજા હોય તેનીજ રૈયત થન રહેવાની દરેક મનસાનની ફરજ છે, નવા રાજ ગાદીએ આવ્યા પછી કોઈ જુના રાજની પ્રજા તરીકે પોતાને જાહેર કરે એ માણસ દાનાઓમાં ગણાય નહીં. માટે ડહાપણથી વીચારીને જુઓ કે હાલ તમારી સલામતી કયા કાયદા કાનુનોમાં છે, કે જેની તમો પ્રજા છો, ત્યારે હાલનો રાજ હુઝરત મોહમદ મુસ્તફા (સં) છે, તેથી તેના કાયદા અમલમાં લેવા એજ ઉપયોગી છે, અને એકંદર સત્ય

પણ એમ કહે છે, અને કાંઈ જોડી કાઢેલી વીગતોપર મીશર કામ કરતું નહીં, પણ સત્ય ઓળખાવવા મારે જીવતોડ મહેનત કરી અમાનાના ઇમામ સાથે એવી નરસીહતો વચ્ચે લોકોને જોડી દઇ તેને નેકબખત બનાવતા હતા. કારણ કે હુદીશે નબવીમાં છે કે જે શાખસ વખતના ઇમામની ઐયઅત કર્યા વગર મરી જાય છે તે ઝહાલતને મોતે મરે છે. એવી રીતે ઝહાલતના મોતે મરવાથી લોકોને બચાવીને દુનીયાની ઇસલામ આલમ પર ઉપકાર કરતા હતા, મીશનલોઝ એવી રીતે ડીગરી બાઇ ડીગરી સમજ આપતા પોતાના પંથમાં લાખો લોકોને બેળવીને લેતાં હતા, તેજ મીશનના પ્રતાપ છે કે જેના વડે આજે તમામ દુન્યાપર ઇસમાઈલીઓ કરોડો વીખરાયલા નજરે પડે છે.

આન્ડલોઝ એ લોઝ તે હતો કે ઇસમાઈલી થવા પછી મજકુર લોઝમાં ઇમામના દીદાર કરી ઐયઅત લેવાની ક્રિયા કરવામાં આવતી હતી, મજકુર લોઝમાં આન્ડ માસ્તર તરીકે ઇમામ પોતે ખીરાજતા હતા, અને અઠવાડીયામાં એ વખત ત્યાં મૌમીનોની મિજલસો ભરાતી હતી તેમાં દાખલ થનાર સ્ત્રીઓ તથા પુરૂષો અને બચ્ચાંઓ એ સઘળાં સફેત લીબાસ પહેરીને આવતાં હતાં, ત્યાં ખાસ દાદઓ જોવા કે દાદ અલ દઅ્યાત તથા કાજી અલ કઝાત એ દીની ઈલમની વાએઝ કરતા હતા, એ મીઝલસને મીઝાલસે અલ હીકમત કરીને કહેતા હતા. વાજેઝ શરૂ થવા પહેલાં સઘળાઓ ઇમામની વાટ જોતાં દસ્તા બસ્તા ઉભા રહેતા હતા, અને જ્યારે ફાતમાઈ ખલીફ એ ઇમામ પધારી ને તેવણુ પોતાની ખુરસીપર ખીરાજતા હતા, ત્યારે સઘળા હજર રહેલાઓ એસી જતા હતા, અને શુરૂ

આતમાં નવા દાખલ થએલા મેમ્બર્સને હાજર કરવામાં આવતા હતા, તેઓને પ્રથમ ઇમામ ઐય્યત કરાવતા હતા આદમાં કાઝી અલ કઝાત કાયદા કાનુન વાંચી સંભળાવતો હતો, અને પાછળથી દાઘ અલ દઆત લેકચર કરવાને ખંડા રહેતો, તે સંઘળા હાજર રહેલા લોકો સંભળીને જ્ઞાન મેળવતા હતા, એવી રીતે વાએઝ ખતમ થયા બાદ કરેલી વાએઝ તે કાગળપર ઉતારી લેવામાં આવતી હતી, તેનાપર આન્ડ મારતર તરીકે ઇમામ દસ્તખત કરી આપતા હતા, અને મિઝલશ ખલાસ થતાં તમામ હાજર રહેલા લોકો દાઘ અલ દઆતના હાથનો મુસાફો કરીને ઇમામે કરેલાં દસ્તખતોપર ખોસા આપી રખસદ થતા હતા. કેટલાક ઇતિહાસકારો લખી ગયા છે કે આજે જે મીશન લોઝો તથા ક્રીમિશન હોલો નજરે પડે છે. તે ઈસમાદલીયન આન્ડ લોઝના નમુના તરીકે છે. અને ની:સંદેહ છે કે એવી સંસ્થાઓની પહેલ કરેલી થવા પામી છે.

ફાતમાઈઓની સલતનતના પહેલાં મીશરનું નામ કોરતાત હતું, પણ જ્યારે એ શહેરનો નવો ભાગ ઇ. સ. ૯૭૨ માં ફાતમાઈઓ તરફથી બંધાવવામાં આવ્યો ત્યારે તેનું નામ અલકાહીરો રાખવામાં આવ્યું.

ઉપર વર્ણવેલા આન્ડ લોઝમાં અધિકારીએ સિવાયના બીજાઓ દાખલ થઈ શકતા નહી. અને જે દહમ હુઝરત અલી (અં) ના પછાથી મંદ પડી ગયો હતો, જેને મુશ્કીપંથ કહેવામાં આવે છે, તેને ફરીથી હુઝરત અલી (અં) ના વંશજોએ આન્ડ લોઝમાં સજવન કરીને મોમીનોમાં તેનો પ્રચાર કર્યો. તે ચાલતા આજના પણ હુઝરત અલી(અં) ના વંશ પાસે નજરે પડે છે, તેથી એકંદર સમગ્ર જગત છે કે જ્યાં

સુધી ઈમામે ઝમાનનો આશને લીધો નથી, ત્યાં સુધી ઇસલામનું તત્વ
જેને ખીજી રીતે મૌલાના રૂમીએ મગઝ કરી વણુવેલ છે, તે હાથે
આવવું મુશ્કેલ છે. તે હીસાએ ઇમાનદારોમાં ગણત્રી થવાની નથી, માટે
દરેક ઇસલામીની ફરજ છે કે ઈમામે ઝમાનને ઝોળખીને પોતાનો દામન
તે પવીત્ર ગુરે ખુદાના પગમાં પાથરી બક્ષીસ મેળવે.

મૌલાના શાહ નીઝાર (અં)

પ્રકરણ ૧૭ મું.

મામ મૌલાના શાહ નીઝાર (અં) હી, સ. ૪૮૭ માં ઇમામતની મશનદપર ખીરાજમાન થયા, તે વખતે દુસ્મનો બળવાન હોવાથી આદશાહી શાહ નીઝાર (અં) ને મળી નહી, એ નામદાર ઇમામનો પુરો લકબ સૈયદ શાહ મનસુર અલ નીઝાર બ. અમદાવાદ (અં) હતું.

મૌલાના શાહ મુસ્તનસીર ખીલ્લાહ (અં) થી જ્યારે શાહ નીઝાર (અં) ને ઇમામ તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા, ત્યારથી સુપેલ-સાલાર અમીર ઝયુશતું શાહ નીઝાર (અં) થી બનતું ન આવતું હોવાને લીધે વિરુદ્ધ ગયો હતો, જ્યારે હુસન ખીન સબખાહે ઇમામ શાહ મુસ્તનસીર ખીલ્લાહ (અં) ના બોલ સરોચશ્મ ચડાવી શાહ નીઝાર (અં) ની તરફદારી કરી. પણ દુસ્મનોનું જોર ઘણું હોવાથી

મીશર તજીને ઇમામની ખીજમત કરવા હસન સખ્યાહુ એરાન તરફ
 નીકળ્યા ગયો, ત્યારે પાછળથી ઇમામના ફરમાન વિરુદ્ધ મુસ્તેઅલી મી-
 શરની બાદશાહતપર બેઠો, અને શાહ નીઝાર (અં)ને તકલીફ આપવા
 માટે દુશ્મનો પાછળ પડ્યા, ત્યારે ઇમામ શાહ નીઝાર (અં) કુટુંબ
 સહીત અલેક્ઝાંડ્રીયા તરફ ગયા ત્યાંનો હાકીમ જે મૈલાના શાહ મુસ્તન-
 સીરખીદલાહ (અં)નો મુરીદ હોવાથી ઇમામનો સારો સત્કાર કર્યો, અને
 શાહ નીઝાર (અં)ની ઐયઅત કરી, તેવા ખખર જ્યારે દુશ્મનોને ફરી
 વળ્યા ત્યારે દુશ્મનોના દીલમાં ડર પેઠો તેથી અમીર ઝયુસે એક લશ્કર
 મોકલીને અલેક્ઝાંડ્રીયા તરફ ચલડાઇ કેરી, ત્યાં ખુનખાર યુદ્ધ થતાં
 દુશ્મનો ફાવ્યા તે લડાઈ દરમ્યાન અલેક્ઝાંડ્રીયાનો હાકીમ માર્ગે ગયો,
 ત્યારે ઇમામ મૈલાના શાહ નીઝાર (અં) પકડાઇ ગયા, તેવણને ફરીથી
 મીશરમાં લાવવામાં આવ્યા અને મુસ્તેઅલીના હુકમથી ઇમામને મીશર-
 ના કેદખાનામાં પુરવામાં આવ્યા, ત્યારે તેવણના કુટુંબને ગામના છેડે એક
 પુરાણા ઘરમાં પુરી રાખવામાં આવ્યાં હતાં, જ્યાં સખ્ત ચોકી બેસાડવામાં
 આવી અને મુસ્તેઅલીના સુપેહસાલાર અમીર ઝયુસનું ધારવું એ
 હતું કે પ્રજામાં જરા ખલખલી છે. માટે હાલમાં જે ઇમામના બચ્ચાંઓને
 તકલીફ આપીશું તો શહેરમાં બળવો થશે, અને ફરીથી મુશ્કીલીમાં મુખ-
 તલા થઈશું, માટે સંજોગો વચ્ચે જોઈશું અને કાંઈ પણ ફાવત આવતા
 ઇમામના બચ્ચાઓનું કાટલું કાઢી નાખશું, એ ચીતાર મૈલાના શાહ
 ઝએનુલ આબ્દીન (અં) ની ખીમાર હાલત યાદ અપાવે છે, અને
 ઇમામના ખાનદાનમાંથી બચ્ચે બચ્ચું સહીદ થયું હતું એક ખીમાર ઇમામ
 ને દુશ્મનો કાંઈ કરી શક્યા નહી, જે કે એ કાફેર ઝાલેમો ઘણા જોરદાર

હતા, તેવણે રાજ્ય વૈભવ પોતાના બગ વડે તમામ પ્રાપ્ત કર્યું, પણ ઇ-
મામત એ ખુદાઈ પાવર હોવાથી હકદાર પાશેજ હક રહેતાં તેની તરફ
દારી હકકે કીધી કે જે સંજોગો વચ્ચે થોડી મુદત વીત્યા બાદ પાછી
સુર્ય માફક ઝલાં આશકારા થવા પામી, ત્યારે કાફેરોની ખુરી દશા થતાં
દુનીયાની જ્ઞાનતો મલામતો વચ્ચે નજીક કહેવાયા અને તકલીફમાં મુખતલા
થઈને આ દુનીયાના ચકકરમાં ભુંસાઈ ગયા, ત્યારે ઇમામત તો હુયુલ
કયુમની જાત હોવાથી કાયમ અને હાજર રહેવા પામી, અને તે આજ
સુધી જે સ્થિતીમાં મૌલાના અલી (અ.) હતા તેજ ગણત્રીમાં આજે
ઇમામે ઝમાન નજરે પડે છે. તે સિવાય બીજી રીતે જે લોકો ઇમામની
શાન વિરૂદ્ધ મત આંધીને લોકોને ગુમરાહ કરે છે તે નથી સમજાવ શકાતું
કે પોતાને કેવી રીતે ઇમાનદારોની હરોલમાં ગણે છે. એટલા વીવેચન બાદ
મુદ્દાની વાત વીગતપર આવીશું કે મૌલાના શાહ નીઝાર(અ.)ને મુશ્તે
અલી તરફથી જે કેદમાં પુરવામાં આવ્યા હતા તે કેદખાનામાં હી.સ. ૪૯૦
માં વકાત પામ્યા, ત્યારે શાહ નીઝાર (અ.) ના ફરજદ મૌલાના શાહ
હાદી (અ.) જેવણુ પોતાના પીતા પછીના ઇમામતના હકદાર હતા તેવણુ
ને હસન ખીન સખ્ખાહુએ આલમોત સર કરીને ત્યાં પોતાના માણ-
સો સાથે તેડાવી લીધા. ત્યારે મીશર હંમેશ માટે ઇમામ વગરનું સુનું શહેર
થઈ પડ્યું. તેથી ફક્ત એ પેઢી સુધી ચાલતા પડી લાંગડું અને ઇમામ
પાશેથી મુશ્તે અલીએ હક છીનવી લીધો ત્યારે તેની ઓલાદ પણ આગળ
ન વધતા ટુંકમાં સમાપ્તિને ફેઝે પોંદ્યા.

હું મુસ્તેઅલીની ઔલાદનો અંત.

પ્રકરણ ૧૮ મું.

સ્તેઅલી એ હુઝરત મુસ્તનસીર બીદલાહ (અં) ના નાના ફરજંદ થતા હતા. તેમજ શાહ નીઝાર(અં) તથા હું મુસ્તેઅલીના માતા જુદા હતાં, ત્યારે હું મુસ્તેઅલીનો મામો એ લસ્કરનો વડો એટલે સુપેહસાલાર હતો તેના બળવડે ઇમામ વિશ્વ લોકો જઈને સુપેહસાલારના બાણેજની તરફદારી કરીને તેને આદશાહી આપી તખ્તનશીન કર્યો, જે કે આદશાહી તખ્ત સાથે ઇમામતને કાંઈ લાગતું વળગતું નથી, તેમ સંજોગો વચ્ચે ઇમામોએ આદશાહી ભોગવી છે. તેમ ફકીર પણ બની રહેલા છે પણ ઇમામતનું તુર તો જે ફરજંદને નશ કરેલ હોય છે, તેના પાસે રહે છે. ઇમામતના તુર માંહે કદી પણ ફેર બદલી થઈ શકતી નથી તે પ્રમાણે શાહ નીઝાર (અં) પાસે ઇમામત રહી. ત્યારે હું મુસ્તેઅલી પાસે આદશાહત રહી છતાં ભોળા લોકોને ભોળવી પોતનો લસ્કરી દાવ્ય પ્રજાપર રાખીને હંમેશા પ્રજાને ખોટું રસ્તે દોરવવા સત્તાધારીઓ કોશીષો કરતા હતા. તે ખોટા

દયાળુના પરિણામે ખુનામરકીઓ થતી અને હમેશા બાદસાહ તથા પ્રમ્મ હલાકીમાં રહી તકલીફ વેઠતા હતા.

હું મુસ્તેઅલી તખ્તનશીન થયા બાદ ઈ. સ. ૧૦૯૬માં જેરશ-લમને ફરી સુપેહસાલાર અમીર ઝયુશે સર કર્યો. પણ તે મીશરને તામે વધારે વખત ટકી શક્યો નહી. કારણ કે કુએડતું તુકાન શામ તથા ફેલે-દીન પર ઘેરાઈ રહેલું હતું. તે તોફાને સલજુકીઓ તથા મીશરી સલત-નતોને તણખલાની માફક ઉગડીને ફેંકી દીધી. એ બંગાળની ચીન્તામાં હું મુસ્તેઅલીની હી. સ. ૪૯૦ માં વફાત થઈ.

હું આંમર એવણુ પોતાના પીતાની વફાત બાદ તખ્તનશીન થયાં, પણ હું આંમરની ઉમર નાની હોવાથી આલાફઝલની હકુમત રહી ત્યાં સુધી ગળ્ય કારોબાર સારો રહ્યો. પણ જ્યારે આલાફઝલના દીકરાં સરીફ અલ મઆલીના હાથમાં રાજસત્તા આવી, ત્યારે તેની બેપરવાઈને બેદરકારીથી રાજ્યકારોબાર ચાલવા લાગ્યો, તેને પરિણામે જે બદર અલ ઝમાલીનાં વખતમાં શહેરો અને કસબાઓ ફતેહ કર્યાં હતા, તે એક એક કરીને વાલીએ ફયનસીયાએ હાથ કરી લીધા.

ત્રીપોલીની છુટ માર ને કતલ નાશનું પુરેપુરું બ્યાન અહીં લખવાની જરૂર નથી કારણ કે તેનાથી આપણને કાંઈપણુ લાગતું વળ-ગતું નથી. પણ મુખતેસર એટલુંજ લખવાની જરૂર છે કે જ્યારે ત્રીપોલીનો આખરી વખત આવ્યો, અને તેની હાલત સખત તુકાનનાં સબબે જોરદાર ખડગો સાથે અથડાતાં યુરેયુરા થઈ પડી, ત્યારે મીશરી

ફેઝ આવી પહોંચી તે કાંઈ કરી શકી નહીં. અને હાર ખાઈને પાછી
મીસર તરફ વળી આવી.

ત્યારીખ નવેસતાં લખે છે કે હું આમરની ચાલચલણ સારી
નહોતી, અને તે જ્યારે જવાનીમાં આવ્યા ત્યારે બદચલન અને અલીમ
નીવડયા, તેથી વઝીરની તેવણુપર પુરેપુરી દેખરેખ હતી. તે કારણે
હું આમર સખત નારાજ હતા, ને ચાહતા હતા કે વઝીરને કોઈના
હાથે કતલ કરાવી નાખું. એટલે સ્વતંત્રપણે રાજ્ય કરું, પણ કુદરતની
ગતી કાંઈ અજબ કામ કરે છે કે એક વખતે હું આમર શહેર બહાર
નીકળીને ઝઝીરાનાં એક બગીચામાં ફરવા જતાં હતા, કે વચમાં
નીઝારીયા શીરકાનાં શીદાઇઆએ તેવણુને કતલ કરીને મારી નાખ્યા,
એવી રીતે હું આમરની વફાત થતાં હું આમરનાં બેગમ હમીલા હતાં,
તેટલા વખત માટે આમરનાં કાકાના દીકરા હાશીઝ લે દીનીલ્લાહ
કામચલાઉ રાજ્ય ચલાવનાર તરીકે નીમાયા; પણ જ્યારે હું આમરની
બેગમને પેટે પુત્રી અવતરી એટલે હાશીઝે પોતાનો હક જાહેર કર્યો,
ત્યારે નીઝારીયોને બાદ કરતા બીજી પ્રજાએ તસલીમ કરી. એવી રીતે
હું મુસ્તેઅક્કીનાં વંશનો છેડો આવ્યો.

બીજી તરફ જે ટાબુ એકવીસ ધમામને માનનાર
કહેવું એવું છે કે હું આમરને એક પુત્ર નામે હું તૈયબ.
તેની ઉંમર નાની હોવાના સખબે રાજ્ય ગાદી અલ્લાહીને સોંપી દે
અને જ્યારે હું તૈયબ ઉંમરમાં આવે એટલે પાછા રાજ્ય ગાદી પર હું

તૈયબને ખેસાડવા એવી બલામણુ હઝરત આમરની હતી, પણ રાજ્ય કા-
રખાર અલ હાશીઝના હાથમાં હોવાને લીધે તેણે ખેતાને બાદશાહ તથા
ધમામ તરીકે જાહેર કર્યો અને લોકોમાં ખબર ફેલાવી કે હુ૦ આમરને
કોઈ સંતાન નથી. આ વીગત વધુ ફેલાતા મઝબુત થવા પામી, તેનું કારણ
કે તે માટે કોઈ પણ રાજ્ય દરબારીએ કે સત્તાવાળાએ હુ૦ તૈયબને રા-
જ્ય ગાદી આપવા કોશીશ કરેલી દેખાતી નથી, તેમજ ઉપલી ઇતીહાસી-
ક વીગતો પરથી જણાય છે કે હુ૦ આમરની વફાત બાદ તેમની બેગમ
ને પેટે પુત્રી અવતરી એટલે રીતસરનો હક અલ હાશીઝનો કાયમ થયો,
સખબ કે તે કુટુંબી હતો, છેવટે એકવીશ સુધી ધમામને માનનારાઓનો અ-
કાદો એ છે કે હુ૦ તૈયબ “ પડદે” થયા છે અને ફરીથી તેના વંશ
માંથી જાહેર થશે.

૬૦ મૌલાના શાહ હાદી (અ૦)

પ્રકરણ ૧૯ મું.

લાના શાહ નીઝાર (અ૦) ના ફરજંદ મૌલાના શાહ હાદી (અ૦) હી. સ. ૪૬૦ માં ઈમામ થયા જેવણ પોતાની માતૃશ્રી સાથે મીશરની એક સુન્ય જગ્યાના ખંડીએર માં રહેતા હતા, તેઓને લેવા માટે હુસન ખીન સખ્યાહે જે ઈરાનમાં આવેલો આલમોત યાને અલખુર્જ નામે આજખાતો પહાડ સર કર્યો હતો, અને ત્યાં ઈમામ શાહ હાદી (અ૦) ની ગાદી સ્થાપી હતી, ત્યાંથી બે શીદાઈ નામે એક શાહુજદા અસદ તથા ખીજ અખદુલ્લાહ ખીન ઈસમાઈલને રવાના કરવામાં આવ્યા, તેઓને હુસન ખીન સખ્યાહ તરફથી લલામણુ કરવામાં આવી કે તમારા જીવ ને જોખમે ઈમામને તેડીને આવજો નહીં તો તમારું મોહું દેખાડશો નહીં, એ સુરા સરદારના વચનો સાંભળી તે બંને શીદાઈઓ આલમોત તજીને બહાર પડ્યા તેઓ દીન બ દીન મંઝલ કાપતા મીશર આવી પહોંચ્યા અને ઈમામની શોધખોળ કરતાં પતો લાગ્યો કે શહેરથી છેટે એક ખંડીએરમાં તેવણની માતૃશ્રી સાથે પુરવામાં આવ્યા છે, જેને ચારે તરફ સુપેહસાહાર અમીરઅયુસનો સખતમાં સખત પહારો છે, છતાં તે વીરનર જરા પણ

અચકાયા નહીં અને પોતાની ધારેલી મકસદ તરફ આગળ વધ્યાં. છેવટે પતો મળતા જ્યાં ઇમામ તથા તેવણુની માતૃશ્રી પુરેલા હતાં ત્યાં જઈ પહોંચ્યાં એ મધ્ય રાત્રીનો સમય હોવાથી પહારેગીરો ગફલતીમાં પડ્યા હતા તે તકનો લાલ લઈ અને શીદાઈઓ તે ખંડીએરમાં ઉતરી ઇમામ શાહ હાદી (અ.) ની મુલાકાત લેતા દસ્તખોશી કરીને જે હુસન ખીન સખ્યાહે વ્યવસ્થા કરી રાખેલ હતી તેહું મુખતેસર વીવેચન કરીને હુસન ખીન સખ્યાહના હાથ દસ્તકનો લખેલો રૂકો ઇમામની હજુરમાં મુકયો, તે રૂકો વાંચી ઇમામ પોતાની માતૃશ્રી સાથે આલમોત જવા માટે બહાર પડ્યા અને મઝલ દર મઝલ આગળ વધવા લાગ્યા તે બપોર જ્યારે મુખેહ સાલાર અમીર ઝયુસને ફરી વળી કે તેણે ઇમામને પકડી મંગાવવા પછવાડે શ્વારો દોડાવ્યા, પણ જેની તરફમાં કુદરત કામ કરતી હોય તેને દુશ્મનો કાંઈ કરી શકતા નથી, એવી રીતે ટુંક મુદતમાં મૌલાના શાહ હાદી (અ.) આલમોત જઈ પહોંચ્યા જ્યાં હુસન સખ્યાહ સાથે તમામ આલમોતની પ્રજા ઇમામને સામે લેવા આવી અને તેવણુને ઘણાજ અદબ તથા માન સાથે શહેરમાં લઈ ગયા, ત્યાં શહેરની વચ્ચોવચ્ચ એક ભવ્ય મહેલ ઇમામ માટે ઉભો કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં તખ્ત રાખવામાં આવેલ હતો, તે પર રૈનક અફરોઝ યઈ ફરીથી બાદશાહ થવા પામ્યા. અને સાથે ઇમામતથી પણ રોશન થવા લાગ્યા, તેથી તમામ રદબાર પ્રજાણના લોકો શાહ હાદી (અ.) ની “જૈયઅત” કરીને ઇમાનદાર બની દોને ઇસલામ અને મઝહબે ઇસમાઈલીની પાક નીયતે પયરવી કરવા લાગ્યા. એવણુ ઇમામ દી. સ. ૫૩૦ માં વફાત પામ્યા.

ઉપસંહાર.

પ્રકરણ ૨૦ મું.

પુસ્તક પુરેપુરું વાંચી જવાથી સમજાય છે કે ઇમામત એ ખુદાઈ નુર છે, તેથી કોઈ પણ સત્તુવટ ધરાવનાર કાફર એ તુરને કદીપણ મટાડી શકતો નથી, બલકે એ તુરનો તો ઝળકાટ પર ઝળકાટ છે. અને તે પોતાની ધારેલી ધારણા સુધી સમ્પુર્ણ રહેશે. સખબ કે જ્યારે અબુલ અબ્બાસ જેને અબ્બાસીઓ તરીકે ઓળખાવવામાં આવેલ છે, તે અબુલ અબ્બાસ ઝઝીરાથી જ્યારે દમીશ્કમાં રાજ કરતા ઉમૈયાઈના વંશજોપર ચડી આવેલ અને ઉમૈયાઓની હાર થતાં, અબ્બાસીઓના હાથમાં ઉમૈયા ખાનદાનના શીતેર ગૃહસ્થો પકડાઈ ગયા તેણુને દમીશ્કમાં લઈ જઈને સંગશાર કરી મારી નાંખવામાં આવ્યા. અને મઝકુર લાશોપર અબ્બાસીઓએ ખાણું લીધેલ તે ઉપરથી એ સવાલ ઉભો થાય છે, કે એક રાજ્ય કરતા કોમપર અબ્બાસીઓ કાવીને તેઓને કેવી ફેઝે પોંચાડ્યા, ત્યારે તે ઝમાનામાં ઇમામ બીલકુલ ગરીબીમાં એક સાધરણ મદીનાની પ્રજા તરીકે રહેલાઈ કરી રહેલા હતા, અને તેના તરફ અબ્બાસીઓ તથા ઉમૈયાઓની પુરતી કડવી નજર

હતી. છતાં કાંઈ કરી શક્યા નહીં, ખર્ચે જેમ જેમ ઝમાનો આવતો ગયો તેમ તેમ ઇમામોએ ફરીથી અખતીયાર કરી ગરીબીમાં રહ્યા છતાં એક પણ વખત ઉમૈયાઓ તથા અબ્બાસીઓનું વડપણ ન સ્વીકારતા તટસ્થ રહ્યા, ત્યારે ખીજી બાજુ સન્નેગો વચ્ચે એ બંને ખીલાફતોએ ઇમામને ગરદન ઝુકાવીને વડપણ કબ્જા કર્યું. અસ ઇમામી તુરની એ ખુદાઈ છે કે કાઈના તાબેદાર ન થતાં સરકશોની ગરદન ઝુકાવી પોતાની પવિત્ર લાઠિ સંસારપર નાખી ને લોકોને પોતા તરફ રળુ કરાવે, તે સમજનાર લોકો શોધી લે છે, કે જેને ઇમામના દીદારની ઇદિતેજા હશે.

અજબ જેવું નથી કે પયગમ્બરના ધરના દુશ્મન થયા છે. ત્યારે હીન્દુમાંથી મુસલમાન બનેલા ઇમામ વિરૂદ્ધ જય એ કાંઈ પણ તાબુજી ભરેલું કહેવાશે નહીં. કારણ અબ્બાસીઓ તથા ઉમૈયાઓ હઝરત મોહમદ મુસ્તફા (સં) ના વડવાઓમાંથી ઉતરી આવેલા હતા, એટલે હઝરત અલી (અં) ના ભાઈઓમાં ગણાતા હતા, છતાં, હમેશાં ઇમામ તથા ખીલાફ નજરે પડ્યા છે. ત્યારે તે પરથી સમજવાનું એટલુંજ રહ્યું કે પછી ભલે ઇમામના ખાનદાનથી હોએ કે ઇમામ તરફથી નીકળેલા દાઈના હાથે મઝહબ સ્વીકાર્યો હોય. પણ જેના દીલમાં ઇમાન હશે, તથા મઝહબની ખુ બીઓ સમજવાની શક્તિ ધરાવતો હશે, તેમજ મુદલા, મોલવી કે પંડીતો, નાખદા થઈ રહ્યા હશે. તે હરગીજ ઇમામ સાથે છેવટના દમ સુધી વફાદાર રહીને છેવટે ઇમામની આશીશો મેળવી આ મુદલાલ દુનીયાને મુક્તિ રાહે બચાવે તરફ કૃત્ય કરી જશે, ધન્ય છે એવા ધર્મીને ખીજું બેવકુફે એમ પણ એતરાજ કરતા નજરે પડે છે કે ઇમામના આદીમ બનીને ગરીબ

થતિ કેમ ભોગવો છે, તેમજ ઇમામથી ખીલાફ ચાલનાર કેમ દેખાય છે.
 હયાકુટાઓમાટે એટલો જવાબ બસ થશે કે **માહુઝરીન** તથા **અનસારીન**
 અને કામોની સ્થિતિ ગરીબ હતી, છતાં ઇસલામપર શીદા થનારા અલ્લાહ
 આલાના દોસ્ત હતા. ત્યારે કુરેશીઓ ધણા માલદાર હતાં તે ઇમામ
 રૂદ્ધ વર્તતા હતા, તેથી સીદ્ધ થાય છે કે એ જુની રહી છે તેથી
 વાલ સમાઇ જતાં આએ ચોપડીમાં ઇમામનાં મુરીદોની હમેશાં હાલત
 હાક સંજોગ વચ્ચે ફેફરીના રહી છે, ત્યારે કોઇક વખતે **શાહુના**
 જુ બની રહેલ છે, એ સધળા ઇમામનાં મોઝીઝા છે. પણ સાથે
 મ્યારવાનું છે કે ઇમામ સામે થનારા સરકશોનાં કેવી રીતે સર દુટયા
 અને અંતે ઇજ્જત આપરનો ચુરેચુરો થતાં લઆનતો વ મલામતોનાં
 યામત સુધીના માલેકો બની રહ્યા છે, ખુદા બચાવે તેવા ખારજોઓથી
 અને રાખે પોતાની અમાનમાં, આમીન. આગળ લખતાં જણાવવાની
 રૂર છે કે હાલના જે ઇમામે **અમાન** છે તેના મુરીદોની સંખ્યા
 મોટી છે ત્યારે દુનીયાની વસ્તિ બહોળી છે તેના માટે જવાબમાં કે જે
 ખતે **હુઝરત ઇમામ હુસેન** (અ.) કરબલામાં લડાઈના મેદાનમાં પડ્યા
 મારે તેવજુનાં બની રહેલાઓમાં ફકત (૭૨) 'બકિતર જણા રહેવા પામ્યાં
 તા. તેવી રીતે ઇમામની શનાખત મેળવનારાઓની સંખ્યા હમેશાં થોડી
 હે છે, ત્યારે તે પાકજતની સામે પડનારાઓની સંખ્યા વધારે હોવાથી
 મામ જહુર પકડે છે, અને પોતાની કામીલા હીકમતથી વધારે સંખ્યા-
 મોને પોતાના કરીને દુશ્મનોને હલાક કરે છે, જે આ ફાતમાઈ ખીલા-
 તથી પુરેપુરો ધડો મળી શકે છે તેથી સમજાઈ શકાય છે કે **ઇમામી**
 ખલત ધારે તે કરી શકે છે પણ ઇનસાનને એખારત પકડવા માટે

પોતાના જીસમપર હુપ છાવ જેવો વખત લાવીને દુનિયામાં વસ્તા ધન-
સાનોને સખક સીખવે છે કે ધનસાનો ગરીબીમાં સખર એખત્યાર કરે ત્યારે
તવંગરીમાં કુલાઈ ન જતાં નરમી પકડે.

હાતમાઈ ખીલાઈત માટે જે જે વીગતો આ પુસ્તકમાં છે, તેને
સોનેરી અક્ષરે છપાવીને સખક લેવા જેવી છે. સખખ તે વાચતાં એક
એવો નમામીઓ સામે આવીને ચીતાર ઉભો થાય છે, કે અવશ્ય તે
મોમનનું દીલ ખુલી જઈ હમેશાં ધમામની તાબેદારીમાં ધનિતેજર રહે,
તેથી હાલનાં ધમામે ઝમાનનો સાચો મુરીદ નમુનેદાર બની રહે. ત્યારે
વિરોધીઓ તરફથી વીગતો જુદી જુદી વાંચવા મળે છે જે કે તે લેખકો
યુરોપ તરફના હોય છે. તેના માટે જણાવવાનું એટલુંજ બસ થશે કે તે
યુરોપીયનોએ જે પોતાનાં લખેલા પુસ્તકોમાં વીગતો લીધેલ છે તે કોઈ
વિરોધીનાં ભોગ થઈ પડેલા સમજાય છે, કારણ કે તે વિરોધ લખનારાઓ
કોઈ જાતની જોરદાર દલીલ રાખતા નથી, અને છેવટે જોઈએ તેટલું
વિરોધ લખ્યા છતાં અંતે એમ તો કહી ગયા છે કે હાતમાઈઓ અથવા
શીદાઈઓએ જે કાંઈ ક્યું હતું, તેમાં પોતાનો અંગત સ્વાર્થ સમાએલું
નહોતું કેકત પોતાના મઝહબનાં રક્ષણાર્થે અથવા ધમામના દુશ્મનો સામે
પડીને ક્યું હતું. એકંદરે તે જોતાં તેઓમાં વફાદારી અને લલમનસાઈ
જોવામાં આવી હતી, અને દરેક રાજ્ય કારોબારમાં અથવા મઝહબી
બંધારણ સામે એનારકીરો કે કોફેરો વિરોધ જતાં આવ્યા છે, તેને દબા-
વવા માટે રાજ્યસત્તા કે ધર્મના ચોક્કસો ડહાપણથી સામે થયા છે, ત્યારે
તે એનારકીરોની પાર્ટીવાળા કે કોફેરોના સંગાતી અધર્મીઓ પાસેથી

ખબર લેનારા વિરૂદ્ધ કાલાહળ કરીને કઢંગા ચીતાર પોતાની એવ છુપાવવાને દુનીયા સામે રજુ કરેછે, જેમ કહેવત છે કે “ સાઉ કરતાં ચોર ઉતાવળા” એ સર્વે સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા એટલુંજ કહેવાને બસ થશે કે ઉપકાર છે તે વિરૂદ્ધ લખનારાઓનો કે જેના પરિણામે સત્ય બહાર લાવવા માટે બંધુઓને સુઝ પડી ને પરિણામે પુરાણી વીગતો જન સમાજ સામે તાજ થ ને ઉભી રહી, તે માટે માર કહેવું” એટલુંજ છે, કે શાખાસ છે દીનના દુશ્મનો તમારી આકેષત બગાડવાને વળી પણ વધારેને વધારે બહાર પડે અને તે તમારા માટીના ઢેકાના સંવાલમાં પથ્થરાનો જવાબ લ્યો, અને કીયામત સુધી તેને રજવવા માટે મક્કમ પટો કર્યા કરજો પણ યાદ રાખજો એ જખમ ઝેરીલો છે કદી પણ રૂઝો નહી બલ્કે દીનપર દીન વધારે સડતો જશે અને કીયામતના દીવસે કે જે દીવસ પચાસ હજાર વર્ષનો થશે ત્યારે કુ કુ કરતા ફરશે પણ યાદ રાખજો એ ગંધવાળના સખખે કાઈ પાશે ઉભો રહેવા નહી દેતાં સીધાને સીધો જોખમમાં નાંખી દેશે, તે દુઃખની અએ વીરોદ્ધીઓ તમારા પ્રત્યે દયા આવે છે, માટે કહી કહીને કહું છું કે સંભાલો અને સત્યને શરણ જાઓ જેથી કીધેલા કાળા કર્તુ કાની (બનવા જોગ છે) મારી મેળવી આવતી ઇજ્જતી બચવા પામો.

ધમિમના ગુલમોએ દુન્યાની સપાટીપર શું શું કરી બતાવ્યું છે તે જોતા કહો ધમિમ કેટલું કરી શકે છે, પણ ખુદાઈ નુર હમેશાં દયાળુ છે, નહી તો જુઓ અણુ અણુ દુલ્લાએ મગરીબ આફ્રીકા હાથ કયું એ ધમિમની દુવાથી, બીજો ગુલામ ઝોહરે મીશર ફતેહ કર્યો એ ધમિમના પ્રતાપ હતા, ત્યારે હસન બીન સખખાહે આલમોતનો પહાડ વસાવ્યો

એ દુવા પણ ઇમામની હતી, ત્યારે ઇમામના મુરીદે મગર થવાનું છે જ્યારે તેને સામે પડનારાને ખ્યાલ કરવું એટલુંજ બસ થશે કે ઇમામનો મુરીદ એક સાધારણ હોય તેને સાધારણ ન સમજતાં તેની સાથે લલમનસાઈથી ચાલે જે પોતાને સલામતી અંદર રાખવા ચાહતો હોય તો. પણ એ તો નક્કી છે કે છેવટે ઇમામના મુરીદો ઇમામથી દુશ્મનાવટ રાખનારને જવા દેશે નહી, પણ સાથે શરત એ છે કે ઝમાનાની રાહ જોઈ રહ્યા છે, ત્યારે ઝમાનો કામ કરતો આગળ વધે છે, અને પરિણામે ઇમામ માટેની સરવે આગાહીઓ આવી ઉભી રહેશે ત્યારે સર્વે પુરેપુરું થઈ જતાં પાપીઓમાં ત્રાસ વર્તાશે ત્યારે સાંભળવું નકામું થઈ પડશે, માટે ખોપરીમાં ભેળું રાખનારાઓ હજી પણ ભેજાંને તકલીફ આપો તો સઘળું સમજવું સહેલ થઈ પડશે, ને તે થોડા વખતની સમજ હમેશ માટેની રાહત બની રહેશે.

છેવટે મારે જણાવવાનું એ છે કે આએ વીગતો જે મારા તરફથી રજુ થઈ છે તે હું એ ઇસ્મિ છું એટલે જરૂર વધારે વીગતો ઉપયોગી રહી જવા પામી હશે તેથી જે કોઈ મીશનરી વધારે શોધખોળ કરીને લખાણોથી વીગતો બહાર લાવશે તો તે ઇચ્છવાબેગ થતાં, વળી ઇમામોની અને ઇસ્તિ-આઈલી નીઝરીઓની વધારે લાઘવ પડતા નેકનીયત રાખનારાઓનું વધારે આકર્ષણ થતાં ધણુઓના જીવનો ઓહાર થતાં મુકિત મેળવશે તેનો બદલો ઇમામે ઝમાન જરૂર આપશે. આમીન.

લી૦ એ. જે. ચુનારા.

